

Τ.Ε.Ι. ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Η ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗ ΚΑΙ ΟΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΑΥΤΗΣ ΣΤΗΝ
ΕΘΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ



ΖΑΦΕΙΡΑΚΗ ΓΕΩΡΓΙΑ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘ.: ΔΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ

ΚΑΛΑΜΑΤΑ

2011

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	5
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	7
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο ΦΟΡΟΣ	
1.1 Η Έννοια του φόρου	9
1.2 Οικονομικές επιπτώσεις της φορολογίας	9
1.3 Διάκριση των φόρων	10
1.3.1 Πλεονεκτήματα – Μειονεκτήματα άμεσων και έμμεσων φόρων.....	10
1.4 Φορολογία εισοδήματος φυσικών προσώπων	11
1.4.1 Αντικείμενο του φόρου	13
1.4.2 Κατηγορίες εισοδήματος	14
1.4.3 Υποκείμενο του φόρου	15
1.4.4 Κριτήρια υπαγωγής των φυσικών προσώπων στη φορολογία Εισοδήματος.....	15
1.4.5 Υποκείμενο στο φόρο για τα οικογενειακά εισοδήματα	16
1.4.6 Υποκείμενο στο φόρο για τα εισοδήματα των συζύγων.....	17
1.4.7 Υποκείμενο του φόρου για τα εισοδήματα των ανήλικων παιδιών.....	17
1.5 Φορολογία εισοδήματος νομικών προσώπων	18
1.5.1 Υποκείμενο του φόρου	19
1.5.2 Αντικείμενο του φόρου	20
1.5.3 Συντελεστής φόρου.....	20
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗ	
2.1 Έννοια της φοροδιαφυγής.....	22
2.2 Μέθοδοι φοροδιαφυγής.....	22
2.3 Παράγοντες που προσδιορίζουν την φοροδιαφυγή.....	28
2.4 Το πρόβλημα στην χώρα μας και η έκταση της φοροδιαφυγής	29
2.5 Αιτία της φοροδιαφυγής.....	31

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ

3.1 Συνέπειες της φοροδιαφυγής.....	35
3.2 Οι επιδράσεις της φοροδιαφυγής στον πληθωρισμό και την ανεργία	36
3.3 οι ωφελούμενοι από την φοροδιαφυγή	37

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

4.1 Συγκρίνοντας τα φορολογικά συστήματα στην Ε.Ε.	42
4.1.1 Το πλαίσιο για την φορολογική πολιτική στην Ε.Ε.....	42
4.1.2 Η δημοσιονομική πειθαρχία στο πλαίσιο της Ε.Ε.....	43
4.1.3 Πληθυσμιακή γήρανση και επιβάρυνση συνταξιοδοτικών Συστημάτων	43
4.1.4 Το ύψος των δημοσίων δαπανών	44
4.1.5 Η ρευστότητα της φορολογικής βάσης.....	44
4.1.6 Φορολογικός ανταγωνισμός	44
4.1.7 Απλοποίηση και διαφάνεια του φορολογικού συστήματος.....	45
4.1.8 Παροχή κινήτρων με στόχο την αύξηση της προσφοράς εργασίας.....	45
4.1.9 Το επίπεδο συνολικής φορολόγησης στην Ε.Ε.....	46
4.2 Σύγκριση φορολογικών συστημάτων με βάσει των ειδών φορολόγησης.....	47
4.2.1 Άμεση φορολόγηση.....	47
4.2.2 Έμμεση φορολόγηση	51
4.2.3 Ασφαλιστικές εισφορές.....	54
4.3 Μεταρρυθμίσεις έμμεσης και άμεσης φορολογίας στην Ε.Ε.	62
4.4 Σύγκριση φορολογικών συστημάτων σε επίπεδο κεντρικής διοίκησης και αυτοδιοίκησης.....	63

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΙ ΕΛΕΓΧΟΙ

5.1 Έννοια του φορολογικού ελέγχου.....	65
5.2 Σκοπός του φορολογικού ελέγχου.....	66
5.3 Είδη φορολογικού ελέγχου.....	66
5.3.1 Προληπτικός φορολογικός έλεγχος	66
5.3.1.1 Αντικείμενο του προληπτικού ελέγχου.....	67
5.3.1.2 Διαδικασία ελέγχου.....	69
5.3.2 Προσωρινός φορολογικός έλεγχος	71
5.3.2.1 Αντικείμενο του προσωρινού φορολογικού ελέγχου	71

5.3.2.2 Διαδικασία ελέγχου.....	72
5.3.3 Τακτικός φορολογικός έλεγχος.....	76
5.3.3.1 Αντικείμενο του τακτικού ελέγχου	77
5.3.3.2 Κριτήρια επιλογής υποθέσεων ελέγχου.....	78
5.3.3.3 Διαδικασία ελέγχου.....	79
5.3.3.4 Ειδικοί έλεγχοι.....	81
5.3.3.5 Έννοια του ουσιαστικού ελέγχου – χαρακτηρισμός βιβλίων και στοιχείων.....	81

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο

Συμπεράσματα – Προτάσεις	86
--------------------------------	----

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Σήμερα, η φοροδιαφυγή αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα της ελληνικής οικονομίας σύμφωνα με δηλώσεις του Υπουργείου Οικονομικών. Στόχος της κυβέρνησης αποτελεί η αντιμετώπιση της φοροδιαφυγής και η άμεση ενίσχυση των δημοσίων εσόδων.

Δεδομένης της παρούσας οικονομικής κατάστασης, στην οποία βρίσκεται η Ελλάδα και τις συνεχώς αυξανόμενες διαστάσεις που παίρνει το θέμα της φοροδιαφυγής, τόσο στην χώρα μας όσο και στα υπόλοιπα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εξετάζεται και αναλύεται το μέγεθος της φοροδιαφυγής και οι συνέπειες που επηρεάζουν την Ελληνική κοινωνία.

Αναλυτικότερα η δομή της πτυχιακής εργασίας είναι η ακόλουθη:

Στο 1^ο κεφάλαιο αναλύεται η έννοια του φόρου, οι κυριότερες διακρίσεις του, τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματά του. Ακόμα, παρουσιάζεται με το ισχύον νομοθετικό καθεστώς της φορολογίας εισοδήματος φυσικών και νομικών προσώπων της χώρας μας

Στο 2^ο κεφάλαιο παρατίθενται στοιχεία σχετικά με την έννοια της φοροδιαφυγής, Γίνεται αναφορά στις μεθόδους οι οποίες ακολουθούνται προκειμένου κάποιος υποκείμενος στο φόρο να φοροδιαφύγει. Επίσης αναφέρονται οι παράγοντες που επηρεάζουν την έκταση της φοροδιαφυγής και προσδιορίζεται το μέγεθος του προβλήματος στη χώρα μας. Το κεφάλαιο κλείνει με την αναφορά των λόγων της φοροδιαφυγής.

Οι συνέπειες της φοροδιαφυγής και οι επιδράσεις της στον πληθωρισμό και στην ανεργία αναφέρονται στο 3^ο κεφάλαιο όπως επίσης και οι ωφελούμενοι από αυτήν την κατάσταση.

Στο 4^ο κεφάλαιο γίνεται σύγκριση των φορολογικών συστημάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στο πρώτο μέρος γίνεται αναφορά στο πλαίσιο και στους περιορισμούς που καθορίζουν τη φορολογική πολιτική στην ΕΕ. Στο δεύτερο μέρος γίνεται αναφορά στο επίπεδο συνολικής φορολογικής επιβάρυνσης των κρατών μελών της ΕΕ. Ακολούθως, στο τρίτο μέρος γίνεται μια πρώτη σύγκριση των φορολογικών συστημάτων με βάση την άμεση και έμμεση φορολόγηση καθώς και τις ασφαλιστικές εισφορές. Στο τέταρτο μέρος γίνεται σύγκριση με βάση την παροχή φορολογικών εσόδων προς την τοπική αυτοδιοίκηση.

Στο επόμενο κεφάλαιο αναλύεται η έννοια και ο σκοπός του φορολογικού ελέγχου και περιγράφονται τα είδη του (προληπτικός, προσωρινός, τακτικός κ.λ.π.), τα οποία κρίνονται απαραίτητα για την μείωση της φοροδιαφυγής αλλά και την είσπραξη εσόδων.

Η πτυχιακή ολοκληρώνεται με την παράθεση συμπερασμάτων και προτάσεων.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Παγκόσμια Κοινότητα σήμερα είναι αντιμέτωπη με έντονα οικονομικά προβλήματα. Οι χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης ταλανίζονται από την οικονομική κρίση που ξεκίνησε από τις αγορές των ΗΠΑ και στην συνέχεια επηρέασε όλη την υφήλιο. Όσο περνούσε ο καιρός έβγαινε στην επιφάνεια η σοβαρότητα της κρίσης και το πρόβλημα πήρε μεγάλες διαστάσεις. Η κρίση σήμερα από περιφερειακό πρόβλημα έγινε παγκόσμιο. Αν και οι χώρες που επηρεάστηκαν έλαβαν μέτρα σε σύντομο χρονικό διάστημα έγινε φανερό ότι όλες οι χώρες πρέπει να ενεργήσουν από κοινού.

Η κρίση στην Ελλάδα αν και άργησε να φανεί στην αρχή, ο αντίκτυπος της στη συνέχεια ήταν τεράστιος. Συσσωρευμένα προβλήματα κακοδιαχείρισης του ελληνικού δημοσίου χρήματος μεγέθυναν τις αρνητικές επιδράσεις στην οικονομία της χώρας. Μέσα σε αυτά τα προβλήματα συμπεριλαμβάνεται και η φοροδιαφυγή η οποία έχει πάρει μεγάλες διαστάσεις

Από καθαρά μακροοικονομική και δημοσιονομική σκοπιά η φοροδιαφυγή «ευθύνεται» για το ήμισυ σχεδόν του ελλείμματος του δημόσιου τομέα, καθώς και για τις ακόλουθες μακροοικονομικές ανισορροπίες. Ο σημαντικός περιορισμός της φοροδιαφυγής θα ήταν αρκετός για να μηδενιστεί το πρωτογενές έλλειμμα του δημόσιου τομέα και να μειωθεί βαθμιαία ο λόγος του δημόσιου χρέους προς το Α.Ε.Π (Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν). Εξάλλου, με τη μείωση των ελλειμμάτων, θα ήταν δυνατό να μειωθούν τα επιτόκια και οι υψηλοί φορολογικοί συντελεστές, συμβάλλοντας έτσι στην ανάκαμψη της οικονομίας.

Το νέο επιχειρησιακό πρόγραμμα καταπολέμησης της φοροδιαφυγής περιλαμβάνει θεσμικές μεταρρυθμίσεις, οργανωτικές αλλαγές στη φορολογική διοίκηση και στοχευμένες επιχειρησιακές δράσεις σε τομείς όπου διαπιστώνεται εκτεταμένη και προκλητική φοροδιαφυγή. Το ύψος της παραοικονομίας σύμφωνα με τις αναφορές του επιχειρησιακού προγράμματος εκτιμάται μεταξύ του 25% και 37% του ΑΕΠ που ισοδυναμεί με ετήσια απώλεια φορολογικών εσόδων ύψους 15 δις. Ευρώ . Με τις νέες αλλαγές προβλέπεται η είσπραξη συνολικών εσόδων 11,8 δις. Ευρώ στο διάστημα από το 2011 έως και το 2015 από την καταπολέμηση της φοροδιαφυγής.

Ο κεντρικός σκοπός της παρούσας πτυχιακής εργασίας, είναι να ερευνηθεί λεπτομερειακά το θέμα της φοροδιαφυγής. Ερευνώντας τόσο το θεωρητικό υπόβαθρο όσο και την ισχύουσα νομολογία, στόχος είναι η ανάδειξη της σημαντικότητας του θέματος για την

ελληνική οικονομία, η ανίχνευση των πολλαπλών επιδράσεων που έχει και κατ' επέκταση στο βιοτικό επίπεδο των Ελλήνων καθώς και ο εντοπισμός σημείων παρέμβασης και εξομάλυνσης της υφιστάμενης κατάστασης

Στα επόμενα κεφάλαια παρουσιάζεται η έννοια του φόρου με τις ισχύουσες διατάξεις της χώρας μας που είναι οι εξής: Κώδικας Φορολογίας Εισοδήματος (ν.2238/94), Κώδικας Φόρου Προστιθέμενης Αξίας και ΚΒΣ (ΠΔ 186/92). Πρόσφατα οι ισχύουσες διατάξεις τροποποιήθηκαν με το νέο φορολογικό νόμο (3943/2011) που επέφερε καίριες αλλαγές στους φορολογικούς κώδικες. Παρουσιάζεται η έννοια της φοροδιαφυγής, ερευνούνται οι παράγοντες που την επηρεάζουν και οι μέθοδοί τους. Ακόμα, προσδιορίζονται οι συνέπειες της φοροδιαφυγής. Επίσης συγκρίνοντας τα μεγέθη της φοροδιαφυγής με χώρες της Ε.Ε κατανοούμε το μέγεθος του προβλήματος. Τέλος, καταλήγοντας στα συμπεράσματα προτείνουμε μέτρα για την αντιμετώπιση του προβλήματος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο

ΦΟΡΟΣ

1.1 Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΦΟΡΟΥ

Ο φόρος αποτελεί την υποχρεωτική εισφορά των πολιτών προς το κράτος. Η ύπαρξη του φόρου είναι άμεσα συνδεδεμένη με την ύπαρξη του κράτους. Το κράτος πρέπει να αντιμετωπίσει της δημόσιες δαπάνες έτσι επιβάλλει στους πολίτες (φυσικά πρόσωπα) και στις εταιρικές επιχειρήσεις (νομικά πρόσωπα), διάφορους φόρους και τέλη.

Οι δημόσιες δαπάνες διακρίνονται σε:

1. Δαπάνες Κατανάλωσης του Δημοσίου
2. Δαπάνες Δημοσίων Επενδύσεων
3. Μεταβιβαστικές Πληρωμές προς τα Νοικοκυριά
4. Μεταβιβαστικές Πληρωμές προς τις επιχειρήσεις

Οι δαπάνες του Δημοσίου διακρίνονται στην χώρα μας σε επτά κατηγορίες:

1. Δαπάνες για Διοίκηση
2. Δαπάνες για Άμυνα
3. Δαπάνες για Δικαιοσύνη
4. Δαπάνες για Υγεία
5. Δαπάνες για Πρόνοια
6. Δαπάνες για Εκπαίδευση
7. Δαπάνες για λοιπές Δράσεις

Όλα τα φυσικά και νομικά πρόσωπα, ανάλογα με τις οικονομικές τους δυνατότητες είναι υποχρεωμένα να εισφέρουν φόρους. Η εισφορά αυτή είναι χρηματική. Το κράτος από την πλευρά του είναι αναγκασμένο να προσφέρει στους πολίτες τους, διάφορες υπηρεσίες.

1.2 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ

Σύμφωνα με την σχολή του κρατικού σοσιαλισμού του Wanger, ο φόρος αποβλέπει σε ταμειευτικούς, οικονομικούς και κοινωνικοπολιτικούς σκοπούς, με τελικό στόχο τη παραγωγή δημοσίων αγαθών και τη δικαιότερη κατανομή του πλούτου ανάμεσα στους πολίτες.

Τελικά όμως ο φόρος αποτελεί έναν μηχανισμό αναγκαστικής μετάθεσης μέσων παραγωγής από την ιδιωτική στη δημόσια χρήση από τον δε πολίτη αφαιρεί ένα μέρος του

εισοδήματος του ή της περιουσίας του.

Γενικά μπορούμε να πούμε ότι η φορολογία επιφέρει τριών ειδών οικονομικές επιπτώσεις:

1. Επιπτώσεις στο βιοτικό επίπεδο με τη μείωση του διαθέσιμου εισοδήματος των ατόμων, ειδικά δε αυτών με μικρά εισοδήματα,
2. Επιπτώσεις στις επιχειρήσεις με την μείωση του καθαρού θετικού αποτελέσματος (κέρδους), με άμεση συνέπεια τη μείωση των επενδύσεων και την ανάγκη εξωτερικής χρηματοδότησης,
3. Επιπτώσεις στην αποταμίευση, είτε σε επίπεδο οικονομούντος, είτε σε μακροοικονομικό επίπεδο.

1.3 ΔΙΑΚΡΙΣΗ ΤΩΝ ΦΟΡΩΝ

Οι φόροι μπορούν να διακριθούν με διάφορα κριτήρια. Η κυριότερη και πιο παραδοσιακή διάκριση είναι σε άμεσους και έμμεσους φόρους.

Οι άμεσοι φόροι είναι ονομαστικοί, δηλαδή αναφέρονται σε ορισμένα πρόσωπα και επιβάλλονται στο παραγόμενο εισόδημα ή τη περιουσία του φορολογούμενου. Τέτοιοι φόροι είναι ο φόρος εισοδήματος, ο φόρος κληρονομιών, ο φόρος δωρεών και γονικών παροχών, ο φόρος μεταβίβασης ακινήτων, ο φόρος ακίνητης περιουσίας κτλ.

Έμμεσοι φόροι είναι όσοι επιβάλλονται στο δαπανώμενο εισόδημα και εισπράττονται όχι ονομαστικά, αλλά με την ευκαιρία πραγματοποίησης ορισμένων γεγονότων ή συναλλαγών. Τέτοιοι φόροι είναι ο Φόρος Προστιθέμενης Αξίας (Φ.Π.Α), οι δασμοί τα τέλη χαρτοσήμου, οι φόροι κατανάλωσης και γενικά όσοι άλλοι εισπράττονται όχι με καταλόγους αλλά με βάση τιμολόγια.

1.3.1 ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ – ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΑΜΕΣΩΝ ΚΑΙ ΕΜΜΕΣΩΝ ΦΟΡΩΝ

Οι παραπάνω φόροι εμφανίζουν κατά την επιβολή και την είσπραξή τους ορισμένα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα. Ειδικότερα οι άμεσοι φόροι πλεονεκτούν έναντι των έμμεσων φόρων γιατί:

I. Είναι δικαιότεροι, αφού πλήττουν περισσότερο τους πολίτες που έχουν μεγαλύτερη φοροδοτική ικανότητα, σε αντίθεση με τους έμμεσους φόρους που επιβάλλονται χωρίς καμία διάκριση σε όλους τους πολίτες.

II. Είναι πιο σταθεροί και οι πολίτες γνωρίζουν εκ των προτέρων τις φορολογικές τους υποχρεώσεις, πράγμα που δε συμβαίνει με τους έμμεσους φόρους.

Οι έμμεσοι φόροι από την άλλη πλεονεκτούν έναντι των άμεσων διότι:

I. Είναι άμεσης και εύκολης απόδοσης, αφού επιβάλλονται εύκολα σε όλους τους πολίτες, πράγμα που δεν συμβαίνει με τους άμεσους φόρους.

II. Έχουν μικρότερο κόστος βεβαίωσης και εισπράττονται ευκολότερα, σε αντίθεση με τους άμεσους φόρους, που απαιτούν μεγάλες δαπάνες βεβαίωσης και η είσπραξη τους είναι ευκολότερη.

1.4 ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ

Το ισχύον νομοθετικό καθεστώς της φορολογίας εισοδήματος φυσικών προσώπων της χώρας μας, για τον καθορισμό του αντικείμενου της φορολογίας υιοθέτησε το σύστημα του ενιαίου φόρου. Δηλαδή, το σύστημα εκείνο σύμφωνα με το οποίο το εισόδημα των φυσικών προσώπων διακρίνεται στις επιμέρους επτά κατηγορίες ή πηγές του. Αρχικά, εξευρίσκεται το καθαρό εισόδημα κάθε κατηγορίας χωριστά και στη συνέχεια εξευρίσκειται το αλγεβρικό άθροισμα του καθαρού κέρδους ή ζημιάς των επιμέρους κατηγοριών. Για να υπολογισθεί ο φόρος, στο αλγεβρικό άθροισμα των επιμέρους κατηγοριών εισοδήματος των φυσικών προσώπων εφαρμόζεται μια προοδευτική κλίμακα φόρου εισοδήματος, που διαμορφώνεται σύμφωνα με το σύστημα της κλιμακωτής προοδευτικότητας. Δηλαδή, το εισόδημα χωρίζεται σε κλιμάκια και σε κλιμάκιο εφαρμόζεται ένας διαφορετικός συντελεστής φόρου, ο οποίος βγαίνει αυξανόμενος από τα κατώτερα προς τα ανώτερα κλιμάκια της φορολογικής κλίμακας.

Εξάλλου, το ισχύον νομικό καθεστώς προκειμένου να καθορίσει τον κύκλο των υποκειμένων στη φορολογία του εισοδήματος φυσικών προσώπων έλαβε υπόψη δύο κριτήρια: το κριτήριο της κατοικίας και το κριτήριο της πηγής. Κατ'εξαίρεση όμως, για λόγους νομοτεχνικούς, οι διατάξεις περί φορολογίας εισοδήματος διέπουν και την φορολογία του εισοδήματος ορισμένων νομικών προσώπων, όπως των Ο.Ε και Ε.Ε., καθώς και ορισμένων ενώσεων επιτηδευματιών (κοινωνίες, κοινοπραξίες, αφανείς εταιρίες) που δεν έχουν νομική προσωπικότητα.

Το ισχύον νομικό καθεστώς της φορολογίας εισοδήματος φυσικών προσώπων έχει υιοθετήσει κατ'αρχήν την μέθοδο του πραγματικού προσδιορισμού του εισοδήματος, δηλαδή του υπολογισμού του με βάση τα στοιχεία εκείνα που εκδηλώνουν κατά τρόπο πραγματικό και άμεσο τη φοροδοτική ικανότητα του φορολογουμένου. Κατ'εξαίρεση όμως για λόγους περιορισμού της φοροδιαφυγής, κυρίως των φυσικών προσώπων που αυτοαπασχολούνται, δηλαδή των εμπόρων και ελεύθερων επαγγελματιών, σε συνδυασμό με την ανάγκη της ικανοποίησης των αρχών της οικονομικότητας του φόρου και της αποφυγής του ετεροχρονισμού μεταξύ της είσπραξης των εσόδων και της καταβολής των δαπανών του κρατικού προϋπολογισμού, η φορολογική νομοθεσία της χώρας μας προέβλεψε και τη μέθοδο τεκμαρτού προσδιορισμού του εισοδήματος.

Ο υπολογισμός του φόρου εισοδήματος των φυσικών προσώπων γίνεται με διαφορετικό τρόπο σε σχέση με τον υπολογισμό του αντίστοιχου φόρου των προσωπικών εταιριών και των άλλων ενώσεων επιτηδευματιών. Ειδικότερα, για τον υπολογισμό του φόρου των φυσικών προσώπων εφαρμόζεται στο καθαρό συνολικό εισόδημα αυτών μια προοδευτική κλίμακα και λαμβάνονται υπόψη ορισμένα ποσά δαπανών που εκπίπτουν είτε από το εισόδημα είτε από τον αναλογούντα φόρο. Για τον υπολογισμό του φόρου του φόρου των ενώσεων επιτηδευματιών, από το οικονομικό έτος 1993 και εφεξής εφαρμόζεται στο συνολικό εισόδημα αυτών ένας αναλογικός συντελεστής φόρου, χωρίς να λαμβάνονται οι τυχόν δαπάνες των φυσικών προσώπων των εταίρων, με εξαίρεση την επιχειρηματική αμοιβή των τριών ομορρυθμών εταίρων και των τριών κοινωνών με τα μεγαλύτερα ποσοστά συμμετοχής στην ΟΕ και κοινωνία.

Πρέπει να σημειωθεί ότι το ισχύον νομικό καθεστώς της φορολογίας του εισοδήματος φυσικών προσώπων, όπως διαμορφώθηκε με τον νόμο 3091/2002 και ισχύει για τα εισοδήματα που αποκτώνται από την 1.1.2003 και εφεξής, ανταποκρίνονται περισσότερο στις αρχές της φορολογικής ισότητας και δικαιοσύνης σε σχέση με το προηγούμενο, γιατί συντελεί στην πληρέστερη σύλληψη της φορολογητέας ύλης και στην προσωποποίηση του φόρου εισοδήματος, ο οποίος αποτελεί, σύμφωνα με τις θέσεις της δημοσιονομικής επιστήμης, την πλέον χαρακτηριστική μορφή προσωπικού φόρου.

Ειδικότερα, για την ικανοποίηση των παραπάνω στόχων, η εφαρμογή του συστήματος αυτού στη χώρα μας συνδυάζεται με την πρόβλεψη απαλλαγών και ελαφρύνσεων είτε με τη μορφή της αφαίρεσης ενός μέρους από το φορολογητέο εισόδημα, είτε κυρίως με την μορφή της έκπτωσης ενός μέρους του αναλογούντος φόρου στο εισόδημα του φορολογούμενου φυσικού προσώπου, με κριτήριο την προσωπική και οικογενειακή κατάσταση αυτού.

1.4.1 ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΤΟΥ ΦΟΡΟΥ

Όπως είπαμε παραπάνω, η ισχύουσα από το 1955 νομοθεσία περί φορολογίας εισοδήματος φυσικών προσώπων της χώρας μας έχει υιοθετήσει το συνθετικό σύστημα ή σύστημα ενιαίου φόρου. Σύμφωνα με το σύστημα αυτό, το αντικείμενο της φορολογίας, δηλαδή το φορολογητέο εισόδημα, αρχικά προσδιορίζεται κατά κατηγορία και στη συνέχεια στο αλγεβρικό άθροισμα των επιμέρους κατηγοριών εφαρμόζεται μια προοδευτική κλίμακα φόρου. Η προηγούμενη διάκριση του εισοδήματος στις επιμέρους κατηγορίες του δικαιολογείται από το γεγονός ότι η φορολογική νομοθεσία δεν προβλέπει τον ίδιο τρόπο προσδιορισμού του καθαρού εισοδήματος και για τις επτά κατηγορίες.

Ειδικότερα, η φορολογική νομοθεσία, προκειμένου να διευκολυνθεί ο προσδιορισμός του φορολογητέου εισοδήματος των επιτηδευματιών, εμπόρων, εταιρικών γεωργικών επιχειρήσεων και ελεύθερων επιχειρηματιών, επιβάλλει σ' αυτούς την υποχρέωση να τηρούν βιβλία και να εκδίδουν στοιχεία με κριτήρια το αντικείμενο της δραστηριότητάς τους και το ύψος των ακαθάριστων εσόδων τους. Αντίθετα, οι μισθωτοί αλλά και οι εισοδηματίες άλλων κατηγοριών, όπως π.χ. οι ιδιώτες που αποκτούν εισοδήματα από την εκμίσθωση ακινήτων καθώς και οι εκμεταλλευτές μικρών γεωργικών επιχειρήσεων, δεν έχουν υποχρέωση να τηρούν βιβλία και στοιχεία προκειμένου να προσδιορισθεί το καθαρό φορολογητέο εισόδημά τους, δεδομένου ότι ο οφειλόμενος από αυτούς φόρος είτε παρακρατείται στην πηγή είτε υπολογίζεται βάση το τεκμαρτό εισόδημα. Εξάλλου, ορισμένες από τις κατηγορίες εισοδημάτων, όπως π.χ. τα εισοδήματα από κινητές αξίες (από μετοχές ΑΕ, από τίτλους δημοσίων δανείων κτλ.) φορολογούνται αυτοτελώς στην πηγή τους και με εξάντληση της φορολογικής υποχρέωσης του φορολογούμενου, δηλαδή φορολογούνται όχι με βάση τη γενική προοδευτική κλίμακα που ισχύει για τις υπόλοιπες κατηγορίες εισοδημάτων αλλά με ένα αναλογικό φορολογικό συντελεστή.

Βέβαια έχει υποστηριχθεί ότι οι κατηγορίες εισοδημάτων από εμπορικές επιχειρήσεις, από γεωργικές επιχειρήσεις, από ελευθέρια επαγγέλματα, για λόγους απλοποίησης της νομοθεσίας, θα μπορούσαν να συνενωθούν σε μια κατηγορία «ως εισοδήματα από επιχείρηση ή επάγγελμα», με το αιτιολογικό ότι όλες αυτές τις κατηγορίες εισοδήματος ισχύουν ουσιαστικά οι ίδιοι κανόνες προσδιορισμού του καθαρού εισοδήματος, δηλαδή από το ακαθάριστο εισόδημα εκπίπτουν οι δαπάνες κτήσης, όπως αυτές καθορίζονται στο άρθρο 31 ΚΦΕ.

1.4.2 ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ

Η ανάγκη όμως του χωριστού, κατά κατηγορία, προσδιορισμού του εισοδήματος των φυσικών προσώπων συνάγεται και από τη διάταξη του άρθρου 4 παρ. 1 του ΚΦΕ. Σύμφωνα με τη διάταξη αυτή, εισόδημα στ οποίο επιβάλλεται ο φόρος είναι το από κάθε πηγή προερχόμενο εισόδημα, ύστερα από την αφαίρεση των δαπανών απόκτησής του, όπως το εισόδημα αυτό προσδιορίζεται ειδικότερα από στα άρθρα 20 έως 51, όσο και από τις ειδικές των άρθρων αυτών διατάξεις, όπου καθορίζονται λεπτομερώς το περιεχόμενο κάθε κατηγορίας εισοδήματος καθώς και ο τρόπος υπολογισμού του ακαθαρίστου και καθαρού κατά περίπτωση κέρδους.

Σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 4 παρ.2 του ΚΦΕ, το εισόδημα με κριτήριο την πηγή του διακρίνονται στις εξής επτά κατηγορίες:

- Α΄ - Β΄ κατηγορία, εισοδήματα από ακίνητα
- Γ΄ κατηγορία, εισόδημα από κινητές αξίες
- Δ΄ κατηγορία, εισόδημα από εμπορικές επιχειρήσεις
- Ε΄ κατηγορία, εισόδημα από γεωργικές επιχειρήσεις
- ΣΤ΄ κατηγορία, εισόδημα από μισθωτές υπηρεσίες
- Ζ΄ κατηγορία, εισόδημα από υπηρεσίες ελευθέρων επαγγελματιών και από κάθε άλλη πηγή.

Οι διάφορες αυτές κατηγορίες εισοδήματος είναι δυνατό να ταξινομηθούν με βάση το κριτήριο της πηγής τους στις εξής γενικές κατηγορίες:

1. *Εισοδήματα από κεφάλαιο*

- Α΄ - Β΄ κατηγορία, εισόδημα από ακίνητα
 - Εισόδημα από οικοδομές
 - Εισόδημα από εκμίσθωση γαιών
- Γ΄ κατηγορία, εισόδημα από κινητές αξίες
 - Εισόδημα γενικών περιπτώσεων
 - Εισόδημα ειδικών περιπτώσεων

2. *Εισοδήματα από επιχειρήσεις*

- Δ΄ κατηγορία, εισόδημα από εμπορικές επιχειρήσεις
- Ε΄ κατηγορία, εισόδημα από γεωργικές επιχειρήσεις

3. *Εισοδήματα από εργασία.*

- ΣΤ' κατηγορία, εισόδημα από μισθωτές υπηρεσίες
- Ζ' κατηγορία, εισόδημα από υπηρεσίες ελευθέρων επαγγελματιών και από κάθε άλλη πηγή.

1.4.3 ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟ ΤΟΥ ΦΟΡΟΥ

Υποκείμενα της φορολογίας εισοδήματος φυσικών προσώπων είναι κατ' αρχήν φυσικά πρόσωπα. Όμως σύμφωνα με τις διατάξεις της φορολογίας εισοδήματος φυσικών προσώπων αποτελούν και ορισμένες νομικές οντότητες, οι οποίες, αν και δεν αποτελούν φυσικά πρόσωπα, για λόγους νομοτεχνικούς τα εισοδήματά τους έχουν καταταγεί στην κατηγορία του εισοδήματος φυσικών προσώπων.

Οι νομικές αυτές οντότητες είναι η σχολάζουσα κληρονομιά και οι ημεδαπές προσωπικές εταιρίες (ΟΕ, ΕΕ) και ορισμένες άλλες ενώσεις επιτηδευματιών χωρίς νομική προσωπικότητα.

1.4.4 ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΥΠΑΓΩΓΗΣ ΤΩΝ ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ ΣΤΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ

Σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 2 παρ. 1 ΚΦΕ, στη φορολογία εισοδήματος φυσικών προσώπων υπόκεινται τα φυσικά πρόσωπα που έχουν την κατοικία τους στην Ελλάδα, ανεξάρτητα από την ιθαγένειά τους, καθώς και τα φυσικά πρόσωπα των οποίων η πηγή του εισοδήματος τους βρίσκεται στην Ελλάδα, ανεξάρτητα από την κατοικία και την ιθαγένειά τους.

Δηλαδή, προκειμένου ένα φυσικό πρόσωπο να φορολογηθεί για το εισόδημά του στην Ελλάδα, δύο είναι τα κριτήρια που λαμβάνονται υπόψη με βάση την ισχύουσα φορολογική νομοθεσία:

1. Με βάση το κριτήριο της κατοικίας. Η φορολογική νομοθεσία της χώρας μας, λαμβάνοντας υπόψη το κοινωνικό κριτήριο της κατοικίας, προκειμένου να υποβάλλει στη φορολογία του εισοδήματος τα φυσικά πρόσωπα, υιοθετεί την αρχή της προσωπικότητας του φόρου. Σύμφωνα με την αρχή αυτή, τα φυσικά πρόσωπα που έχουν την κατοικία τους σ' ένα κράτος, φορολογούνται στο κράτος αυτό για το συνολικό τους εισόδημα, ανεξάρτητα από την προέλευση αυτού, δηλαδή αν προέρχεται από την ημεδαπή ή από την αλλοδαπή.

Ειδικότερα, από τη διάταξη του άρθρου 2 παρ. 1 ΚΦΕ προκύπτει ότι τα φυσικά

πρόσωπα ανεξάρτητα από την ιθαγένειά τους, εφόσον έχουν την κατοικία τους στην Ελλάδα, υπόκεινται στην απεριόριστη φορολογία του εισοδήματός τους, υπό την έννοια ότι φορολογούνται τόσο για τα εισοδήματα τους από πηγή που βρίσκεται στην Ελλάδα όσο και για τα εισοδήματα τους από πηγή που βρίσκεται στην αλλοδαπή. Μάλιστα επειδή τα εισοδήματα αλλοδαπής προέλευσης είναι πολύ πιθανόν να έχουν φορολογηθεί από το αλλοδαπό κράτος στον οποίο βρίσκεται η πηγή τους, ο φορολογικός νομοθέτης προκειμένου να ανατραπεί το φαινόμενο της διεθνούς διπλής φορολογίας, έλαβε πρόνοια και προβλέπει την έκπτωση του φόρου που καταβλήθηκε στην αλλοδαπή μέχρι του ποσού του φόρου που για το ίδιο εισόδημα αναλογεί φόρος στην Ελλάδα.

Και επειδή η κατοικία του φυσικού προσώπου σύμφωνα με τα ανωτέρω αποτελεί ένα καθοριστικό στοιχείο για την υπαγωγή αυτού στην απεριόριστη φορολογία του εισοδήματός τους κρίνεται αναγκαίο αναλυθεί η έννοια από φορολογικής άποψης.

2. Με βάση το κριτήριο της πηγής. Η φορολογική νομοθεσία της χώρας μας προκειμένου να υπαγάγει τα φυσικά πρόσωπα στη φορολογία του εισοδήματος, παράλληλα με το κοινωνικό κριτήριο της κατοικίας, χρησιμοποιεί και οικονομικό κριτήριο της πηγής της του εισοδήματος. Με βάση το κριτήριο αυτό, που ονομάζεται στη δημοσιονομική θεωρία αρχή της πηγής, το κράτος δικαιούται να φορολογήσει τα εισοδήματα, των οποίων η πηγή βρίσκεται μέσα στα όρια της επικράτειας τους, άσχετα από την ιθαγένεια και την κατοικία του δικαιούχου. Πρόκειται για την εφαρμογή της αρχής της εδαφικότητας του φόρου με τη στενή του όρου έννοια. Η δε φορολογία αυτή, σε αντιδιαστολή με την απεριόριστη φορολογία στην οποία υπόκεινται οι κάτοικοι της Ελλάδας, χαρακτηρίζεται ως περιορισμένη γιατί επιβάλλεται στα εισοδήματα που αποκτά το φυσικό πρόσωπο στην αλλοδαπή.

Ειδικότερα, σύμφωνα με τη διάταξη του πρώτου εδαφίου του άρθρου 2 παρ. 1 ΚΦΕ, στο φόρο εισοδήματος φυσικών προσώπων υπόκειται κάθε φυσικό πρόσωπο, το οποίο αποκτά εισόδημα που προκύπτει στην Ελλάδα ανεξάρτητα από την ιθαγένεια και από τον τόπο κατοικίας του ή διανομής του.

1.4.5 ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟ ΣΤΟ ΦΟΡΟ ΓΙΑ ΤΑ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΑ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΑ

Το ζήτημα του καθορισμού της μεθόδου φορολόγησης του οικογενειακού εισοδήματος απασχόλησε κατά καιρούς τους εκπροσώπους της δημοσιονομικής θεωρίας, στα πλαίσια της εφαρμογής των αρχών παρεμβατικού ή κοινωνικού Κράτους. Έτσι διατυπώθηκαν ορισμένα συστήματα ή μέθοδοι φορολόγησης του οικογενειακού εισοδήματος με διάφορους στόχους,

όπως π.χ. την προστασία της οικογένειας, τη δικαιότερη κατανομή του φορολογικού βάρους μεταξύ των μελών της οικογένειας, την ίση φορολογική μεταχείριση των πολιτών, την εξωοικογενειακή απασχόληση της συζύγου, την απόκτηση παιδιών για την αντιμετώπιση του δημογραφικού προβλήματος κτλ. Οι μέθοδοι αυτές υιοθετήθηκαν από τα φορολογικά συστήματα των κρατών ανάλογα με την ασκούμενη πολιτική.

Κατά το ελληνικό σύστημα φορολογίας του εισοδήματος, στην έννοια του οικογενειακού εισοδήματος υπάγονται τα εισοδήματα των συζύγων και τα εισοδήματα των ανηλίκων παιδιών. Επομένως, οι διατάξεις της ελληνικής φορολογικής νομοθεσίας καθορίζουν τα υποκείμενα του φόρου για τα εισοδήματα τόσο των συζύγων όσο και των ανηλίκων παιδιών.

1.4.6 ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟ ΣΤΟ ΦΟΡΟ ΓΙΑ ΤΑ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΣΥΖΥΓΩΝ

Κατά τη διάρκεια του γάμου οι σύζυγοι έχουν υποχρέωση να υποβάλλουν κοινή δήλωση των εισοδημάτων τους, στα οποία ο φόρος, τα τέλη και οι εισφορές που αναλογούν υπολογίζονται χωριστά στο εισόδημα καθενός συζύγου. Σε αυτή την περίπτωση, το τυχόν αρνητικό αποτέλεσμα του εισοδήματος του ενός συζύγου δεν συμψηφίζεται με τα εισοδήματα του άλλου συζύγου. Ειδικά, το εισόδημα του ενός συζύγου, το οποίο προέρχεται από επιχείρηση που εξαρτάται οικονομικά από τον άλλο σύζυγο, προστίθεται στα εισοδήματα του άλλου συζύγου και φορολογείται στο όνομά του.

1.4.7 ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟ ΤΟΥ ΦΟΡΟΥ ΓΙΑ ΤΑ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ

Σε αντίθεση με τα εισοδήματα των συζύγων, η φορολογική νομοθεσία της χώρας μας για τα εισοδήματα των ανηλίκων παιδιών προβλέπει κατά κανόνα το σωρευτικό τρόπο φορολόγησης τους με τα εισοδήματα των γονέων τους. Οι λόγοι της υιοθέτησης του τρόπου αυτού φορολόγησης του εισοδήματος των ανηλίκων παιδιών συνίστανται στη στέρηση της δυνατότητας στους γονείς να καταστρατηγούν την προοδευτική φορολογική κλίμακα της φορολογίας εισοδήματος φυσικών προσώπων, μεταβιβάζοντας τα περιουσιακά τους στοιχεία που αποδίδουν εισόδημα, όπως π.χ. ακίνητα, στα ανήλικα παιδιά, τα οποία άλλωστε δεν θα είχαν την ικανότητα αυτόνομης διαχείρισης των περιουσιακών αυτών στοιχείων κατά τη

διάρκεια της ανηλικότητάς τους.

Ειδικότερα, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 5 παρ 3 ΚΦΕ, το εισόδημα των ανηλικών παιδιών προστίθεται στο εισόδημα του γονέα που αποκτά το μεγαλύτερο συνολικό εισόδημα. Στην περίπτωση που και οι δύο γονείς αποκτούν ίσα εισοδήματα, το εισόδημα των ανηλικών τέκνων προστίθεται στο εισόδημα του πατέρα. Σε περίπτωση που ο ένας από τους δύο γονείς δεν ασκεί τη γονική μέριμνα, όπως συμβαίνει π.χ. σε περίπτωση διαζυγίου ή διακοπής της έγγαμης συμβίωσης ή θανάτου του ενός γονέα, το εισόδημα του ανηλικού τέκνου προστίθεται στο εισόδημα του γονέα που ασκεί τη γονική μέριμνα και φορολογείται στο όνομά του.

1.5 ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΝΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ

Τη φορολόγηση του εισοδήματος των νομικών προσώπων προέβλεψε για πρώτη φορά στη χώρα μας ο Ν. 1640/1919 (Κώδικας καθαρών προσόδων). Ο νόμος αυτός όμως δεν εισήγαγε ιδιαίτερο τρόπο φορολόγησης στα εισοδήματα των νομικών προσώπων. Απλώς τα εισοδήματα αυτών επιβαρύνονταν μόνο με τον αναλυτικό φόρο που προέβλεπε το σύστημα εκείνο και επιβαλλόταν σε κάθε μια χωριστά από τις κατηγορίες εισοδήματος του νομικού προσώπου.

Ειδικότερα, ως γνωστό, το νομοθέτημα αυτό είχε υιοθετήσει για τη φορολόγηση του εισοδήματος των φυσικών προσώπων το μικτό σύστημα. Δηλαδή, σε πρώτο στάδιο κάθε μια κατηγορία εισοδήματος φυσικών προσώπων φορολογούνταν χωριστά με έναν αναλογικό φορολογικό συντελεστή, και όταν το αλγεβρικό άθροισμα αυτών υπερέβαινε ένα ποσό, στο σύνολό τους επιβαλλόταν ένας προοδευτικός φόρος. Τα εισοδήματα των νομικών προσώπων επιβαρύνονταν μόνο με τον αναλογικό φόρο που έπληττε κάθε κατηγορία εισοδήματος χωριστά. Το παραπάνω σύστημα φορολόγησης των νομικών προσώπων ίσχυσε μέχρι την έναρξη του Ν.Δ 3843/1958, το οποίο υιοθέτησε το σύστημα αυτό, στο συνολικό καθαρό εισόδημα των νομικών προσώπων, ανεξάρτητα από την πηγή προέλευσης του, επιβάλλεται ένας αναλογικός συντελεστής φόρου.

Σταθμό στην εξέλιξη του νομικού καθεστώτος της φορολογίας του εισοδήματος νομικών προσώπων αποτέλεσε ο Ν. 2065/1992, με τις διατάξεις του οποίου τροποποιήθηκε το Ν.Δ. 3843/1958, και από το οικονομικό έτος 1993 τα συνολικά κέρδη των νομικών προσώπων κερδοσκοπικού χαρακτήρα, δηλαδή τόσο τα διανεμόμενα όσο και τα αδιανεμήτα, φορολογούνται στο όνομα των νομικών προσώπων. Στη συνέχεια, το 1994 οι διατάξεις Ν.Δ. 3843/1958 περιλήφθηκαν μαζί με τις διατάξεις του Ν.Δ 3323/1955 περί φορολογίας

εισοδήματος φυσικών προσώπων στον ενιαίο Ν. 2238 (Κώδικας Φορολογίας Εισοδήματος).

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι σημαντικές αλλαγές στο νομικό καθεστώς της φορολογίας εισοδήματος νομικών προσώπων επέφερε ο Ν. 3091/2002. Στόχος των αλλαγών αυτών ήταν η προσαρμογή της σχετικής ελληνικής νομοθεσίας περί φορολογίας του εισοδήματος προς το αυξημένης τυπικής ισχύος κοινοτικό δίκαιο, όπως έχει ερμηνευθεί από το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών κοινοτήτων.

Σύμφωνα με τις διατάξεις του ΚΦΕ, το νομικό καθεστώς της φορολογίας του εισοδήματος νομικών προσώπων είναι δυνατό να διακριθεί στις εξής δύο επιμέρους κατηγορίες:

- Στη φορολογία του εισοδήματος νομικών προσώπων κερδοσκοπικού χαρακτήρα και
- Στη φορολογία του εισοδήματος νομικών προσώπων μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα

Η κατάταξη των νομικών προσώπων στις δύο αυτές κατηγορίες φορολογικών διατάξεων, με βάση την ισχύουσα νομοθεσία, έχει σπουδαία σημασία, γιατί τα μεν νομικά πρόσωπα κερδοσκοπικού χαρακτήρα κατά κανόνα φορολογούνται για το σύνολο των εισοδημάτων τους και κατ'εξάιρεση απαλλάσσονται για ορισμένα από αυτά, τα δε νομικά πρόσωπα με κερδοσκοπικού χαρακτήρα κατά κανόνα απαλλάσσονται από τη φορολογία για τα εισοδήματά τους κατ'εξάιρεση φορολογούνται για ορισμένα μόνο από αυτά.

1.5.1 ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟ ΤΟΥ ΦΟΡΟΥ

Στο φόρο εισοδήματος νομικών προσώπων υπόκεινται:

1. Οι ημεδαπές Α.Ε.
2. Οι ημεδαπές Ε.Π.Ε
3. Οι αλλοδαπές εταιρείες οποιουδήποτε τύπου, καθώς και οι κάθε είδους αλλοδαποί οργανισμοί που αποβλέπουν στην απόκτηση οικονομικών ωφελημάτων
4. Οι συνεταιρισμοί και οι ενώσεις συνεταιρισμών
5. Οι δημόσιες, δημοτικές και κοινοτικές επιχειρήσεις και εκμεταλλεύσεις κερδοσκοπικού χαρακτήρα, ανεξάρτητα αν αποτελούν ή όχι ίδια νομικά πρόσωπα
6. Τα μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα ημεδαπά ή αλλοδαπά Ν.Π.Δ.Δ ή ιδιωτικού δικαίου, στα οποία περιλαμβάνονται και τα κάθε είδους ιδρύματα.

1.5.2 ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΤΟΥ ΦΟΡΟΥ

1. Νομικών προσώπων κερδοσκοπικού χαρακτήρα

Αντικείμενο φόρου εισοδήματος νομικών προσώπων είναι για της ημεδαπές Α.Ε και Ε.Π.Ε εκτός των τραπεζικών και ασφαλιστικών, το συνολικό καθαρό εισόδημα που προκύπτει στην ημεδαπή ή αλλοδαπή, για τις δημόσιες και δημοτικές επιχειρήσεις το συνολικό καθαρό κέρδος και για τους συνεταιρισμούς το συνολικό καθαρό εισόδημα που προκύπτει στην ημεδαπή ή αλλοδαπή, πριν από την αφαίρεση των χορηγούμενων εκπτώσεων στα μέλη τους.

2. Νομικών προσώπων μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα

Τα ημεδαπά νομικά πρόσωπα μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα υπόκεινται σε περιορισμένη φορολογική υποχρέωση με την έννοια ότι το αντικείμενο φόρου περιορίζεται στα εισοδήματα που αποκτώνται από την εκμίσθωση ακινήτων, καθώς και από κινητές αξίες. Απαλλάσσεται από τον φόρο το Ελληνικό Δημόσιο, οι Δήμοι, οι Δημόσιες επιχειρήσεις, τα Δημόσια Εκπαιδευτικά Ιδρύματα, τα Δημόσια Νοσηλευτικά Ιδρύματα, τα εισοδήματα από οικοδομές και από εκμίσθωση γαιών του Άγιου Όρους κ.α. Τα αλλοδαπά μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα νομικά πρόσωπα φορολογούνται με βάση το καθαρό εισόδημα που αποκτούν στη χώρα μας. Εξαιρούνται τα έσοδα που πραγματοποιούνται κατά την επιδίωξη του σκοπού τους.

1.5.3 ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΗΣ ΦΟΡΟΥ

Ο φόρος υπολογίζεται στο συνολικό φορολογητέο εισόδημα του υπόχρεου νομικού προσώπου, με αναλογικούς φορολογικούς συντελεστές, που καθορίζονται, κατά κατηγορία υπόχρεων, ως εξής:

Για τις Α.Ε, τις Ε.Π.Ε. τους συνεταιρισμούς και τις δημοτικές και κοινοτικές επιχειρήσεις ο συντελεστής φορολογίας είναι 25% για εισοδήματα που προέκυψαν από τη διαχειριστική περίοδο 1-1-07/31-12-09, ενώ με τις νέες διατάξεις ορίζεται ότι τα κέρδη τα οποία έχουν προκύψει από διαχειριστικές περιόδους που άρχισαν από την 1^η Ιανουαρίου 2010 μέχρι την 31^η Δεκεμβρίου 2010, όπως επίσης και τα κέρδη που έχουν προκύψει από υπερδωδεκάμηνη διαχειριστική περίοδο, η οποία έληξε στις 31 Δεκεμβρίου 2010, θα

φορολογηθούν με συντελεστή 24%. Για τα κέρδη τα οποία προκύπτουν από διαχειριστικές περιόδους που αρχίζουν από την 1.1.2011 έως την 31.12.2011, ο συντελεστής φορολογίας ορίζεται σε είκοσι τρία τοις εκατό (23%), Πέραν του φόρου αυτού για τα διανεμόμενα ή κεφαλαιοποιούμενα κέρδη προβλέπεται παρακράτηση φόρου με συντελεστή 21%.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗ

2.1 ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ

Η φοροδιαφυγή (tax evasion) είναι η με οποιοδήποτε τρόπο παράνομη απόκρυψη φορολογητέας ύλης ενός φυσικού ή νομικού προσώπου, με απώτερο στόχο τη μείωση ή εξάλειψη της φορολογικής υποχρέωσης. Θεωρείται παράνομη και έντονα αντικοινωνική συμπεριφορά και συνιστά το αδίκημα της μη καταβολής του οφειλόμενου φόρου με την παραβίαση ή καταστρατήγηση του νόμου. Ως τέτοιες παράνομες ενέργειες μπορούν να αναφερθούν η απόκρυψη ή η υποεκτίμηση από τους φορολογούμενους των εισοδημάτων τους, η λαθραία εισαγωγή εμπορευμάτων, η μη δήλωση περιουσιακών στοιχείων, η κατοχή των οποίων υπόκειται σε φορολογία ή η δήλωση τους σε τιμή χαμηλότερη της κανονικής, κ.λ.π. Ωστόσο, αν και η φοροδιαφυγή ως έννοια είναι σε όλους γνωστή, ο ακριβής ορισμός της δεν είναι εύκολος. Γιατί, ο μεγάλος αριθμός των φόρων, οι ιδιαιτερότητές τους όσον αφορά τις δυνατότητες που παρέχουν και τους τρόπους φοροδιαφυγής σε συνδυασμό με το γεγονός ότι οι δυνατότητες και οι τρόποι αυτοί παρέχονται και εκδηλώνονται διαφορετικά σε κάθε επαγγελματική ομάδα και ανάλογα με τις ιδιαίτερες συνθήκες κάθε φορολογούμενου, καθιστούν εξαιρετικά δύσκολη τη διατύπωση ενός ενιαίου και γενικά αποδεκτού ορισμού

Ένας ορισμός που θεωρείται ικανοποιητικός από αρκετούς μελετητές (Καννελόπουλος Κ.Α., 1995, Department of the Treasury, 1983, κ.λ.π) είναι ότι η φοροδιαφυγή αποτελεί:

- Το τμήμα εκείνο του φόρου εισοδήματος, το οποίο αντιστοιχεί σε εισόδημα που θα έπρεπε, με βάση την ισχύουσα νομοθεσία, να δηλώνεται οικειοθελώς από τους φορολογούμενους στις αρμόδιες φορολογικές αρχές, αλλά για οποιοδήποτε λόγο δε δηλώνεται, και
- Το τμήμα εκείνο των έμμεσων φόρων και λοιπών άμεσων φόρων, το οποίο με βάση την ισχύουσα φορολογική νομοθεσία θα έπρεπε να εισπράττεται και να αποδίδεται εθελοντικά στο κράτος αλλά για οποιοδήποτε λόγο αυτό δε φθάνει ποτέ στο δημόσιο ταμείο.

2.2 ΜΕΘΟΔΟΙ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ

Το μέγεθος της φοροδιαφυγής διαφέρει από χώρα σε χώρα και η έκτασή της εξαρτάται από την δομή της κάθε χώρας, το μέγεθος των επιχειρήσεων, την λογιστική τους οργάνωση, στην διάρθρωση και λειτουργία του φορολογικού συστήματος και στην δομή των

φοροτεχνικών υπηρεσιών. Ο φοροδιαφυγή εκδηλώνεται με μέσα και πρακτικές που διακρίνονται για την ευρηματικότητα και συνθετότητα τους αλλά και με απλές μεθόδους. Το μέγεθος της φοροδιαφυγής στη χώρα μας σε σχέση με άλλες χώρες είναι ιδιαίτερα υψηλό.

Η φοροδιαφυγή εντοπίζεται: α) στα φυσικά πρόσωπα και συγκεκριμένα στους μισθούς και τις συντάξεις, στο εισόδημα σε είδος, στα εισοδήματα από ενοίκια, στα εισοδήματα από κινητές αξίες, στο εισόδημα από γεωργικές επιχειρήσεις, στο εισόδημα από άσκηση ελεύθερου επαγγέλματος και στο εισόδημα από εμπορικές, βιοτεχνικές και βιομηχανικές επιχειρήσεις, β) στα νομικά πρόσωπα, γ) στον κατασκευαστικό τομέα, δ) στο ΦΠΑ, ε) στον φόρο μεταβίβασης ακινήτων, στ) στις κληρονομίες, δωρεές και γονικές παροχές, ζ) στους δασμούς και τα τέλη εισαγομένων, η) στον ΕΦΚ, θ) τα κέντρα διασκέδασης και καταστήματα ψυχαγωγίας, θ) στις τουριστικές επιχειρήσεις, ι) στα σωματεία, κ) στον κλάδο της υγείας (Τάτσος Ν., 1987).

Το φαινόμενο της φοροδιαφυγής παρατηρείται σε όλους τους φόρους, ακόμα και σε αυτούς στους οποίους σύμφωνα με την θεωρία δεν θα έπρεπε. Στην Ελλάδα οι μέθοδοι φοροδιαφυγής είναι απλοί, αν και τελευταία αρχίζει η φοροδιαφυγή να αποκτά πιο περίπλοκες μορφές. Παρακάτω εξετάζονται οι διάφορες μορφές φοροδιαφυγής ανά κατηγορία εισοδήματος.

Φοροδιαφυγή στην φορολογία εισοδήματος. Ο φόρος εισοδήματος είναι ο φόρος στον οποίο παρατηρούνται τα περισσότερα φαινόμενα φοροδιαφυγής. Ο βασικότερος λόγος για αυτό είναι το γεγονός ότι ο φόρος εισοδήματος, λόγω της φύσης του ως άμεσος φόρος, γίνεται ιδιαίτερα αντιληπτός από τους φορολογούμενους και επομένως προκαλεί την αντίδραση τους. Ένας άλλος βασικός λόγος είναι το ειδικό φορολογικό καθεστώς που διέπει διάφορες επαγγελματικές ομάδες με αποτέλεσμα όχι μόνο στην πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος αλλά και στην δημιουργία αισθήματος αδικίας στους υπόλοιπους. Τέλος η μη τιμαριθμοποίηση της φορολογικής κλίμακας σε συνδυασμό με τα μεγάλα ποσοστά πληθωρισμού ώθησε τους φορολογούμενους να βρουν άλλους τρόπους μείωσης των φορολογικών βαρών.

Ο φόρος εισοδήματος χωρίζεται σε φόρο εισοδήματος φυσικών και νομικών προσώπων, όπως έχει ήδη επισημανθεί. Εξαιτίας των ιδιαιτεροτήτων της κάθε κατηγορίας είναι διαφορετικοί και οι τρόποι φοροδιαφυγής.

Φοροδιαφυγή στην φορολογία εισοδήματος φυσικών προσώπων.

1. Εισόδημα από μισθωτές υπηρεσίες. Μία μέθοδος φοροδιαφυγής σε αυτό τον τύπο εισοδημάτων είναι η λήψη αμοιβής σε είδος η οποία δεν δηλώνεται πουθενά και για αυτό το λόγο είναι δύσκολος ο εντοπισμός της. Επίσης μια ιδιαίτερα διαδεδομένη μορφή

φοροδιαφυγής είναι η δεύτερη ή παράλληλη εργασία η οποία δεν δηλώνεται. Τέλος είναι η απόκρυψη της εργασίας ώστε να μην χαθεί το επίδομα ανεργίας.

2. Εισόδημα από ενοίκια. Η φοροδιαφυγή στον τομέα αυτό πραγματοποιείται με την απόκρυψη της ενοικίασης κάποιου ακινήτου ή δήλωση μικρότερου ποσού ενοικίου από το πραγματικό. Επίσης δευτερεύουσες εξοχικές κατοικίες ή και επαγγελματικοί χώροι δηλώνονται ως κενά ώστε να μην υποστούν την φορολόγηση του τεκμαρτού εισοδήματος από ιδιόχρηση ή ιδιοκατοίκηση.

3. Εισόδημα από γεωργικές επιχειρήσεις. Η φοροδιαφυγή στον τομέα αυτό γίνεται με την πώληση αγροτικών προϊόντων χωρίς παραστατικά, διακίνηση με παραστατικά τα οποία αναγράφουν ποσότητες μικρότερες από τις πραγματικές, διακίνηση προϊόντων ως δήθεν κοινοτικά χωρίς καθόλου παραστατικά. Τέλος με την λήψη εικονικών τιμολογίων δαπανών ζητούν αυξημένη επιστροφή ΦΠΑ.

4. Εισόδημα από την άσκηση ελευθέρου επαγγέλματος. Η συχνότερη μέθοδος φοροδιαφυγής της περίπτωσης αυτής είναι η μη έκδοση δελτίου παροχής υπηρεσιών ή η έκδοση με ποσό υποπολλαπλάσιο του πραγματικού.

5. Εισόδημα από ΟΕ, ΕΕ και μικρές επιχειρήσεις. Η περίπτωση αυτή μοιάζει στην μεθοδολογία με τις ΑΕ και για το λόγο αυτό θα αναλυθεί σε αυτό το τμήμα.

Φοροδιαφυγή στην φορολογία εισοδήματος νομικών προσώπων.

Οι συνηθισμένες μέθοδοι φοροδιαφυγής στην κατηγορία αυτή είναι: η υπερτιμολόγηση των εισαγωγών και υποτιμολόγηση των εξαγωγών, η υποτίμηση της αξίας των απογραφέντων αγαθών της εταιρείας, η παραγωγή με τη μέθοδο του φασόν στον οποίο είναι δύσκολο να εντοπιστεί ο όγκος της παραγωγής και το ύψος των πωλήσεων, η διόγκωση διαφημιστικών ή άλλων δαπανών. Μία μεγάλη κατηγορία είναι η φοροδιαφυγή μέσω των αναπτυξιακών νόμων κατά την οποία τα ποσά που λαμβάνονται χρησιμοποιούνται είτε για άλλους λόγους είτε χρησιμοποιούνται τα κίνητρα των αναπτυξιακών για μείωση του φορολογητέου εισοδήματος χωρίς να γίνεται καμία επένδυση.

Φοροδιαφυγή στον τομέα του αυτοκινήτου.

Η κυριότερη μορφή φοροδιαφυγής της περίπτωσης αυτής εστιάζεται στον τομέα επισκευών και συντηρήσεων των αυτοκινήτων με την μη έκδοση παραστατικών στοιχείων. Ένας νέος τρόπος φοροδιαφυγής στον τομέα αυτό είναι η εισαγωγή μεταχειρισμένων αυτοκινήτων από χώρες εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης και μέσω εικονικών πωλήσεων με ενδοκοινοτική παράδοση σε άλλες χώρες και τελικά τιμολόγηση με τον νόμο για το περιθώριο κέρδους αποφεύγοντας την καταβολή φόρων και τελών.

Φοροδιαφυγή στον κατασκευαστικό τομέα.

Ο κατασκευαστικός τομέας είναι από τους κλάδους με την μεγαλύτερη δυνατότητα φοροδιαφυγής. Οι τεχνικές εταιρείες λαμβάνουν εικονικά τιμολόγια για την διόγκωση των δαπανών τους, εμφανίζουν εικονικές ώρες εργασίας και εικονικές συνεργασίες. Μετακίνηση τιμολογίων υλικών και εργασίας από την μία οικοδομή στην άλλη προκειμένου να μην πληρωθεί ΦΠΑ. Οι μηχανικοί δηλώνουν κόστος εργασίας αυτό που προβλέπεται από το ελάχιστο κόστος οικοδομής ενώ η αμοιβή τους είναι πολλαπλάσια, επίσης δεν δηλώνουν εισοδήματα που προέρχονται από ακίνητα για τα οποία δεν απαιτείται άδεια και τέλος δεν δηλώνουν την αμοιβή τους από παροχή υπηρεσίας προς τεχνικά γραφεία. Φοροδιαφυγή στον φόρο προστιθέμενης αξίας (Φ.Π.Α.).

Ο ΦΠΑ θεωρείται από την φύση του ως ένας φόρος ο οποίος περιορίζει την φοροδιαφυγή διότι με στην σταδιακή χρεοπίστωση του στα διάφορα συναλλακτικά στάδια δημιουργεί, κατά μία έννοια, αντίθετα συμφέροντα μεταξύ των αγοραστών και πωλητών και επομένως η φοροδιαφυγή μειώνεται. Την θεώρηση αυτή δεν την ασπάζονται όλοι οι ερευνητές τονίζοντας ότι αυτός ο φόρος αφήνει μεγάλα περιθώρια συνεννόησης μεταξύ των επιτηδευματιών και επομένως δεν μειώνει την φοροδιαφυγή, η διεθνής πρακτική εξάλλου επιβεβαιώνει ότι στις χώρες όπου έχει εφαρμοστεί δεν οδήγησε σε μείωση της φοροδιαφυγής. Οι συνηθέστερες μέθοδοι φοροδιαφυγής στον ΦΠΑ αναφέρονται παρακάτω:

- Δημιουργία ομάδας επιχειρήσεων που δρουν ως ομάδα ανταλλάσσοντας μεταξύ τους φορολογικά στοιχεία που αφορούν εικονικές ως προς το περιεχόμενο συναλλαγές.
- Διακίνηση εμπορευμάτων από χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε) με πλαστά παραστατικά ή εμφάνιση των συναλλαγών από τρίτες χώρες ως ενδοκοινοτικές.
- Μετά την ελεύθερη από διατυπώσεις μετακίνηση των πολιτών της Ε.Ε. πολλά αγαθά μικρού όγκου και μεγάλης αξίας μεταφέρονται μέσα σε προσωπικές αποσκευές και με αυτό τον τρόπο διατίθενται στην αγορά χωρίς καμία επιβάρυνση.
- Εμφάνιση παραστατικών που έχουν εκδοθεί από ανύπαρκτες εταιρείες χωρών μελών της Ε.Ε. με σκοπό να καλυφθεί φοροδιαφυγή στην εσωτερική αγορά.
- Σε περίπτωση όπου οι πελάτες των επιχειρήσεων έχουν καταστήματα σε νησιά όπου ισχύει μειωμένος συντελεστής εμφανίζονται ότι οι πωλήσεις έχουν γίνει προς τα νησιά ενώ στην πραγματικότητα έχουν πραγματοποιηθεί αλλού.
- Καταχώριση στα βιβλία των επιχειρήσεων πλαστών ή εικονικών τιμολογίων προμηθευτών.
- Εγγραφές στα βιβλία των επιχειρήσεων εγγραφών χωρίς την ύπαρξη παραστατικών.

- Εμφάνιση παραστατικών με εκδότες άτομα τα οποία έχουν αποβιώσει ή από επιχειρήσεις που έχουν τεθεί σε αδράνεια ή έχουν προβεί σε παύση του επιτηδεύματος τους.

- Ηθελημένη λανθασμένη καταχώρηση στα λογιστικά βιβλία των επιχειρήσεων.

- Αναγραφή ΦΠΑ σε τιμολόγια αγοράς αγαθών τα οποία απαλλάσσονται του ΦΠΑ.

- Έκπτωση του ΦΠΑ δαπανών που δεν αναγνωρίζονται προς έκπτωση.

- Συμψηφισμός του ΦΠΑ πράξεων που δεν υπόκεινται σε συμψηφισμό.

- Συμψηφισμός ΦΠΑ για τον οποίο έχει ζητηθεί η επιστροφή του.

- Πραγματοποίηση αγορών και πωλήσεων χωρίς την έκδοση παραστατικών.

- Αλλοίωση των αριθμητικών δεδομένων των δελτίων αποστολής.

- Έκδοση παραστατικών με χαμηλότερο ποσό από το εισπραττόμενο.

Φοροδιαφυγή στον φόρο μεταβίβασης ακινήτων.

Μετά την εισαγωγή του συστήματος αντικειμενικού προσδιορισμού της αξίας των ακινήτων έχει μειωθεί η δυνατότητα φοροδιαφυγής. Ωστόσο σε κάποιες περιοχές οι οποίες δεν έχουν ενταχθεί στο ανωτέρω σύστημα, και η εκτίμηση γίνεται βάσει συγκριτικών στοιχείων υπάρχουν μεγάλα περιθώρια φοροδιαφυγής λόγω προσδιορισμού χαμηλής αξίας.

Φοροδιαφυγή στην φορολογία κληρονομιών, δωρεών και γονικών παροχών.

Στον φόρο αυτό όταν κληρονομούνται ακίνητα ισχύουν τα ίδια με την μεταβίβαση ακινήτων όταν όμως πρόκειται για κινητά περιουσιακά στοιχεία ή χρήματα η φοροδιαφυγή παραμένει σε υψηλά επίπεδα γιατί τα περιουσιακά αυτά στοιχεία μεταβιβάζονται εύκολα χωρίς να απαιτείται πάντοτε η τήρηση κάποιων νομικών ή άλλων διαδικασιών.

Φοροδιαφυγή στον φόρο μεγάλης ακίνητης περιουσίας.

Η φοροδιαφυγή στον τομέα αυτό είναι ίσως από τις πιο απλές και εκδηλώνεται με την μη υποβολή δήλωση ή δήλωσης με μειωμένη την αξία των ακινήτων.

Φοροδιαφυγή στους ειδικούς φόρους κατανάλωσης υγρών καυσίμων, οινοπνεύματος, καπνοβιομηχανικών προϊόντων.

Λόγω του μεγέθους της φορολογικής βάσης αλλά και των υψηλών φορολογικών συντελεστών η φοροδιαφυγή στον τομέα αυτό είναι εκτεταμένη. Οι κυριότερες μέθοδοι φοροδιαφυγής είναι η νόθευση και η λαθρεμπορία. Στα καύσιμα η φοροδιαφυγή εντοπίζεται κυρίως στο πετρέλαιο. Εδώ έχουμε χρησιμοποίηση πετρελαίου θέρμανσης για κίνηση, πετρέλαιο που προορίζεται για καράβια να διατίθεται στην αγορά. Στο αλκοόλ η φοροδιαφυγή συντελείται με την παράνομη εισαγωγή και διάθεση αλκοολούχων ποτών όπου

εκτός από τον ειδικό φόρο δεν καταβάλλεται και ο φόρος πολυτελείας. Επίσης πολλές μικρές ποτοποιίες διακινούν τα προϊόντα τους χωρίς τα νόμιμα παραστατικά, τέλος υπάρχουν πολλές παράνομες ποτοποιίες οι οποίες λειτουργούν χωρίς καμία άδεια και διαθέτουν παράνομα τα προϊόντα τους στην αγορά. Στα καπνικά προϊόντα η φοροδιαφυγή συντελείται μέσω της λαθραίας εισαγωγής και διάθεσης προϊόντων καπνού.

Οι συνηθέστεροι τρόποι με τους οποίους διενεργείται είναι:

- Με την πραγματοποίηση αγορών και πωλήσεων χωρίς επίσημα φορολογικά στοιχεία.

- Την πώληση δύο ίδιων ποσοτήτων ενός αγαθού και την καταχώρηση στα βιβλία της μίας.

- Την έκδοση φορολογικών στοιχείων μεταφοράς κατά τα όποια το στέλεχος διαφέρει από το πρωτότυπο για λόγους που εξυπηρετούν είτε τον εκδότη είτε τον λήπτη.

- Με την υπερτιμολόγηση των εισαγωγών και την υποτιμολόγηση των εξαγωγών, ιδίως μεταξύ συγγενών επιχειρήσεων.

- Με την διόγκωση του κόστους παραγωγής με την καταχώρηση ανύπαρκτων εξόδων, λήψη εικονικών Φ/Σ.

- Πολλοί λαμβάνουν τιμολόγια από του προμηθευτές τους χωρίς να τα καταχωρούν στα βιβλία τους και έτσι δικαιολογούν και τις μειωμένες πωλήσεις τους.

- Πραγματοποιώντας ηθελημένα λάθη στα βιβλία του για να αλλοιώσουν τα τελικά αποτελέσματα και τους αποδιδόμενου έμμεσους και άμεσους φόρους στο δημόσιο.

- Δεν εκδίδονται είτε εκδίδονται αθεώρητες αποδείξεις σε πελάτες στα κέντρα διασκέδασης ή κρατιέται ένας λογαριασμός και χρησιμοποιείται και σε επόμενο πελάτη.

- Οι ελεύθεροι επαγγελματίες (γιατροί, δικηγόροι, τεχνίτες κλπ) δεν εκδίδουν καθόλου αποδείξεις παροχής υπηρεσίας ή εκδίδουν με πολύ μικρότερο ποσό και δεν παραδίδουν στον πελάτη το αντίτυπο. Σε άλλες περιπτώσεις εκδίδουν την απόδειξη χωρίς να αναγράφεται το ονοματεπώνυμο του πελάτη και στην περίπτωση που ο πελάτης δεν την

ζητήσει την παραδίδουν στον επόμενου που θα την ζητήσει. Τέλος σε πολλές περιπτώσεις ζητούν από τους πελάτες τους να δηλώσουν ψευδώς στον φορολογικό έλεγχο ότι δεν πλήρωσαν.

- Στα εισοδήματα την Α' πηγής από εκμισθωμένες και ιδιοκατοικούμενες οικοδομές, όταν δεν δηλώνονται καθόλου οι οικοδομές καθώς και όταν στα μισθωτήρια συμβόλαια αναγράφεται πολύ μικρότερη αξία από την πραγματική και παρατηρείται μεγάλος αριθμός συμβολαίων να μην κατατίθεται στις Δ.Ο.Υ. (ΑΣΟΕ, 1984).

2.3 ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΖΟΥΝ ΤΗ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗ

Τόσο το μέγεθος της φοροδιαφυγής όσο και η έκταση της διαφέρει από χώρα σε χώρα, από κλάδο σε κλάδο, οι κυριότεροι παράγοντες φοροδιαφυγής όμως είναι οι παρακάτω:

1. Το μορφωτικό και πολιτιστικό επίπεδο του πληθυσμού. Είναι διαπιστωμένο ότι πραγματικά το μορφωτικό επίπεδο του πληθυσμού μιας χώρας επηρεάζει τη φορολογική συνείδηση των πολιτών και συνεπώς την τάση τους για φοροδιαφυγή. Όσο υψηλότερο είναι το μορφωτικό επίπεδο, τόσο, μικρότερη είναι η τάση για φοροδιαφυγή. Το τελευταίο συμβαίνει επειδή στις χώρες οι οποίες έχουν χαμηλό μορφωτικό επίπεδο, οι φορολογούμενοι πολίτες δεν μπορούν να συνειδητοποιήσουν ότι τα έσοδα από τους φόρους χρησιμοποιούνται για να καλυφθεί από το κράτος το κόστος παραγωγής αγαθών και υπηρεσιών οι οποίες ικανοποιούν συλλογικές ανάγκες. Επίσης στις χώρες αυτές οι φορολογούμενοι πολίτες έχουν χαμηλή συναίσθηση των υποχρεώσεών τους προς το κοινωνικό σύνολο.

2. Ο τρόπος κατανομής του φορολογικού βάρους. Τα επίπεδα φοροδιαφυγής μεγαλώνουν όταν η κατανομή των φορολογικών βαρών δεν συνάδει με το κοινό αίσθημα για φορολογική δικαιοσύνη.

3. Το επίπεδο φορολογικής επιβάρυνσης. Όσο υψηλότερο είναι το επίπεδο της φορολογικής επιβάρυνσης τόσο μεγαλύτερη είναι η τάση για φοροδιαφυγή. Αυτό συμβαίνει διότι με μεγάλες φορολογικές επιβαρύνσεις μειώνεται πολύ το διαθέσιμο εισόδημα των φορολογουμένων. Επίσης όσο πιο μεγάλη είναι η φορολογική επιβάρυνση τόσο μεγαλύτερο είναι το κίνητρο για φοροδιαφυγή.

4. Ο τρόπος δαπάνης των εσόδων. Ο τρόπος δαπάνης των φορολογικών εσόδων (δημοσίου χρήματος) από τις εκάστοτε κυβερνήσεις επηρεάζει την τάση των ιδιωτικών φορέων για φοροδιαφυγή, η οποίοι τείνουν να φοροδιαφεύγουν περισσότερο, όταν αισθάνονται ότι τα χρήματά τους δε χρησιμοποιούνται παραγωγικά.

5. Η διάρθρωση του φορολογικού συστήματος. Όταν λέμε φορολογικό σύστημα μιας χώρας εννοούμε το σύνολο των φόρων οι οποίοι ισχύουν σε δεδομένη στιγμή, λαμβανομένων υπόψη και των διατάξεων του διαχρονικού φορολογικού δικαίου. Η έκταση της φοροδιαφυγής εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τη διάρθρωση του φορολογικού συστήματος. Όλοι οι φόροι δεν παρουσιάζουν τις ίδιες δυνατότητες για φοροδιαφυγή και συνεπώς η διάρθρωση του φορολογικού συστήματος είναι σημαντική.

Π.χ. η φοροδιαφυγή είναι συνήθως ευκολότερη στους άμεσους φόρους, απ'ό,τι στους έμμεσους. Επίσης σημασία έχει και ο τρόπος με τον οποίο επιβάλλεται κάθε φόρος.

6. Η οργάνωση και το επίπεδο των φοροτεχνικών υπηρεσιών. Η σωστή οργάνωση των φοροτεχνικών υπηρεσιών και ο εξοπλισμός τους με σύγχρονα μέσα (εγχειρίδια όλων των φορολογικών αντικειμένων, συγγράμματα ελεγκτικής, ηλεκτρονικοί υπολογιστές, κ.λπ.) περιορίζουν σημαντικά τις δυνατότητες της φοροδιαφυγής και διευκολύνουν τον εντοπισμό των φοροφυγάδων με τις κάθε είδους διασταυρώσεις. Παρά τις προσπάθειες που έχουν κάνει όλες οι κυβερνήσεις τα τελευταία χρόνια, το επίπεδο της οργάνωσης των φοροτεχνικών υπηρεσιών είναι κάθε άλλο παρά ικανοποιητικό. Επίσης η εξειδίκευση και το ήθος των φοροτεχνικών υπαλλήλων είναι καθοριστικής σημασίας για τον ορθό σχεδιασμό και λειτουργία του φορολογικού συστήματος και την πάταξη της φοροδιαφυγής

7. Ο βαθμός οργάνωσης της αγοράς. Αν η αγορά αποτελείται από πολλές και μικρές σε μέγεθος επιχειρήσεις είναι μεγαλύτερος ο κίνδυνος φοροδιαφυγής. Αντίθετα οι μεγάλες επιχειρήσεις έχουν ένα σύστημα καταγραφής των πράξεων τους πράγμα που διευκολύνει τον έλεγχο.

8. Ο βαθμός ανάπτυξης της οικονομίας. Σε καλά οργανωμένες οικονομίες οι συναλλαγές μεταξύ των φορολογούμενων καταγράφονται εύκολα και αξιόπιστα με αποτέλεσμα την διευκόλυνση του ελεγκτικού έργου.

9. Η διάρθρωση του Εθνικού εισοδήματος της χώρας. Αυτό ισχύει κυρίως για το φόρο εισοδήματος διότι υπάρχουν φόροι όπου η φοροδιαφυγή είναι δύσκολη ενώ σε άλλες περιπτώσεις η παρεμπόδιση της είναι δύσκολη.

10. Το επίπεδο προσωπικής ηθικής και η πιθανότητα εντοπισμού από τις φορολογικές αρχές.

11. Η καλή γνώση του φορολογικού συστήματος.

2.4 ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΣΤΗΝ ΧΩΡΑ ΜΑΣ ΚΑΙ Η ΕΚΤΑΣΗ ΤΗΣ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ

Τα χαμηλά έσοδα της Κυβέρνησης, αποτελούν το κυριότερο αίτιο της σημερινής οικονομικής κατάστασης της χώρας. Το πρόβλημα δεν είναι τόσο οι δαπάνες. Βέβαια και στις δαπάνες υπάρχει πρόβλημα κακής κατανομής, σπατάλης και χαμηλής αποδοτικότητας. Όμως, η πηγή του προβλήματος είναι τα χαμηλά έσοδα. Εάν κατά τα επόμενα 2 χρόνια, τα έσοδα της Κυβέρνησης κατορθώσουν να φθάσουν στο 42% - 43% και να διατηρηθούν εκεί, τότε θα

έχει γίνει ένα πολύ μεγάλο βήμα για το ξεπέρασμα της κρίσης.

Κυβερνητικά Έσοδα, ως % του ΑΕΠ

Έτος	Δημόσια Έσοδα ως % του ΑΕΠ	Φόροι στο εισόδημα, ως % του ΑΕΠ			Φόροι στην παραγωγή, ως % του ΑΕΠ				
		E-27	E-17	ΑΕΠ	E-27	E-17	ΑΕΠ		
1999	41.3	45.8	46.6	8.8	13.5	12.5	13.5	13.7	13.6
2000	43.0	45.4	46.2	9.7	13.7	12.6	13.6	13.4	13.3
2001	40.9	44.7	45.4	8.6	13.3	12.2	13.3	13.1	13.0
2002	40.3	44.1	44.9	8.6	12.8	11.8	12.9	13.2	13.1
2003	39.0	44.1	44.9	7.8	12.4	11.4	12.0	13.2	13.1
2004	38.1	43.9	44.5	8.0	12.4	11.3	11.7	13.3	13.2
2005	38.6	44.3	44.8	8.5	12.7	11.5	11.7	13.4	13.4
2006	39.2	44.0	45.3	8.0	13.2	12.1	12.2	13.5	13.5
2007	40.0	44.8	45.3	8.0	13.4	12.4	12.5	13.5	13.5
2008	39.9	44.6	44.9	7.9	13.1	12.2	12.2	13.0	13.0
2009	37.3	44.0	44.5	8.1	12.3	11.4	11.1	12.9	12.8
2010	39.1	43.9	44.5	7.6	12.2	11.3	12.4	13.2	13.0

Πηγή: Eurostat

Το λόγο για τον οποίο τα έσοδα είναι χαμηλά θα τον δούμε παρακάτω, από την εξέλιξη των κυβερνητικών εσόδων από τη φορολόγηση του εισοδήματος και της περιουσίας (δείτε τον παραπάνω πίνακα). Παρατηρούμε τα παρακάτω:

α) Σε σχέση με τα υπόλοιπα κράτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (E-27) ή της Ευρωζώνης (E-17), τα έσοδα από τη φορολογία του εισοδήματος και της περιουσίας, παραμένουν εξαιρετικά χαμηλά. Μάλιστα, από το 2003 και μετά, κινούνται χαμηλότερα του 65% του μέσου όρου της ομάδας E-27. Αυτό είναι εξαιρετικά αρνητικό.

β) Η κορύφωση του δείκτη αυτού, σημειώθηκε στο έτος 2000, όταν τα έσοδα αυτής της κατηγορίας έφθασαν στο 9,7% του ΑΕΠ.

γ) Το χαμηλότερο σημείο σημειώθηκε κατά το 2010, όταν έφθασαν στο 7,6%. Και μάλιστα, αυτό σημειώθηκε παρά την ενίσχυση των ελέγχων, αλλά και της είσπραξης των εσόδων από την περαιώση. Βεβαίως, αυτό είναι αποτέλεσμα της ύφεσης της οικονομίας, αλλά και της διατήρησης της λειτουργικότητας των φοροεισπρακτικών μηχανισμών σε χαμηλό επίπεδο.

Στον τομέα των φόρων επί της παραγωγής (αφορά κυρίως σε έμμεσους φόρους), παρατηρούμε ότι (δείτε τον παραπάνω πίνακα):

α) Η Ελλάδα έως και το 2002 βρισκόταν κοντά στους μέσους όρους της ομάδας E-27 και E-17.

β) Παρατηρείται μία σοβαρή μείωση σε σχέση με τα υπόλοιπα κράτη, αλλά και σε απόλυτο

ποσοστό, από το 2003.

γ) Η μείωση κορυφώθηκε στο 2009, όταν οι φόροι αυτής της κατηγορίας έφθασαν στο 11,1% του ΑΕΠ.

δ) Υπήρξε μία αισθητή βελτίωση κατά το 2010, όταν το ποσοστό έφθασε στο 12,4%.

Άρα ο λόγος που τα έσοδα από τη φορολόγηση του εισοδήματος και της περιουσίας είναι χαμηλά είναι η τεράστια φοροδιαφυγή. Αυτό είναι το κύριο πρόβλημα της χώρας. Πολύ μεγαλύτερο (αν και απόλυτα συσχετισμένο λόγω νοοτροπίας) και από τη διαφθορά και τη σπατάλη του δημόσιου τομέα.

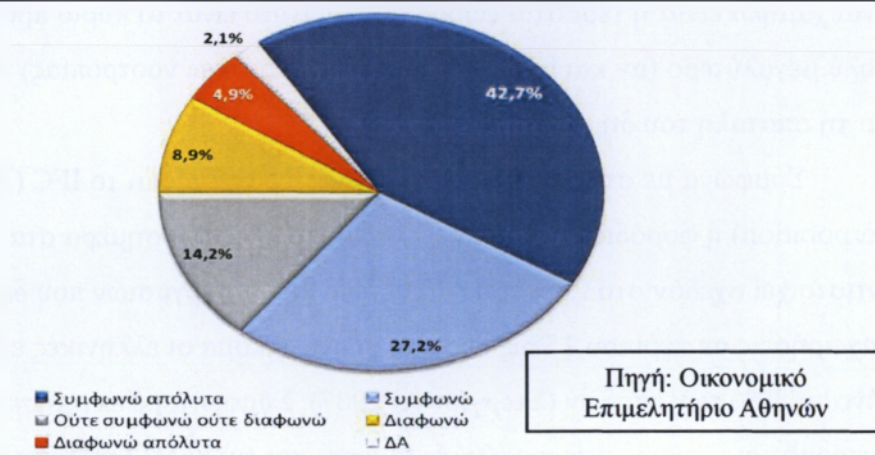
Σύμφωνα με στοιχεία της Παγκόσμιας Τράπεζας και το IFC (International Finance Corporation) η φοροδιαφυγή στην Ελλάδα υπολογίζεται σήμερα στα 55δισ. Ευρώ, καθώς αντιστοιχεί σχεδόν στο 29% του ΑΕΠ ενώ ο κύκλος εργασιών που δεν δηλώνεται από τις επιχειρήσεις σε περίπου 15 δισ ευρώ το χρόνο. Ακόμα οι ελληνικές επιχειρήσεις δηλώνουν μόνο το 89% των εσόδων (Στεργίου Α. 2007). Σύμφωνα με εκτιμήσεις της ευρωπαϊκής επιτροπής οι εκτιμώμενες συνολικές (άμεσες και έμμεσες) απώλειες φορολογικών εσόδων λόγω φοροδιαφυγής κυμαίνονται από 200 έως 250 εκατ. ευρώ, ήτοι από 2 έως 2,25 % του ΑΕΠ της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εκ των οποίων τα 40 εκατ. ευρώ οφείλονται σε μη καταβολή ΦΠΑ· εκτιμάται ότι οι εν λόγω απώλειες ανέρχονται σε 10 % των εσόδων ΦΠΑ, 8% των συνολικών εσόδων από τους ειδικούς φόρους κατανάλωσης για τα αλκοολούχα ποτά το 1998 και 9% των συνολικών εσόδων από τους ειδικούς φόρους κατανάλωσης επί των προϊόντων καπνού (Επιτροπή Οικονομικών και Νομισματικών Θεμάτων, 2008). Αν η χώρα δε μπορέσει να επιλύσει το πρόβλημα της φοροδιαφυγής, ποτέ δε θα μπορέσει να ισορροπήσει τα δημόσια οικονομικά της. Και βεβαίως, ποτέ δε θα μπορέσει να υπάρξει μία κοινωνία δικαίου.

2.5 ΑΙΤΙΑ ΤΗΣ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ

Στις αρχές του 2010 εκπονήθηκε μία έρευνα από Οικονομικό Επιμελητήριο της Ελλάδος σε συνεργασία με το Τμήμα Στατιστικής του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών σχετικά με τη φοροδιαφυγή. Συγκεκριμένα, η έρευνα για τη μελέτη εκπονήθηκε σε δείγμα 747 ατόμων άνω των 18 σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη από 20-30 Ιανουαρίου 2010. Στόχος της έρευνας ήταν η εύρεση των αιτιών της φοροδιαφυγής. Η αξιολόγηση των ευρημάτων οδήγησε σε εντυπωσιακά συμπεράσματα.

Αξίζει να αναφερθεί ότι ποσοστό 69,9% εκτιμούν ότι οι φορολογούμενοι που φοροδιαφεύγουν το πραγματοποιούν, επειδή «υπάρχει μικρή πιθανότητα εντοπισμού τους» από τις φοροελεγκτικές αρχές που είναι αρμόδιες για την καταπολέμηση της φοροδιαφυγής.

«Επειδή υπάρχει μικρή πιθανότητα να εντοπιστούν αυτοί που αποκτούν τα εισοδήματά τους οι περισσότεροι φοροδιαφεύγουν»



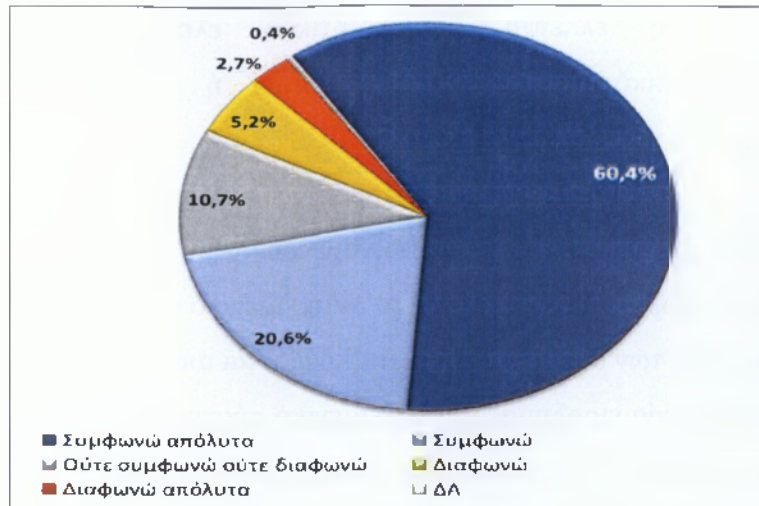
Επίσης το 17,9% των ερωτηθέντων είναι διατεθειμένο να πάρει το ρίσκο της απόκρυψης των εισοδημάτων του, αν και γνωρίζει ότι είναι πολύ πιθανό να εντοπισθεί από τις φορολογικές αρχές.

Σύμφωνα με τις απαντήσεις που δόθηκαν το 45% των ερωτηθέντων πιστεύει ότι «αν θελήσει να αποκρύψει τα εισοδήματά του από την εφορία, μπορεί να το πραγματοποιήσει». Μάλιστα το 12,2% των ερωτηθέντων παραδέχτηκε ότι έχει επιχειρήσει να εξαπατήσει την εφορία αναφορικά με τα πραγματικά του εισοδήματα.

Θετικό ήταν ότι οι 8 στους 10 συμμετέχοντες, θεωρούν ότι είναι ηθική τους υποχρέωση να δηλώνουν τα πραγματικά τους εισοδήματα.

«Θεωρώ ότι είμαι ηθικά υποχρεωμένος να δηλώνω όλα τα εισοδήματά μου και να πληρώνω όλους τους φόρους μου»

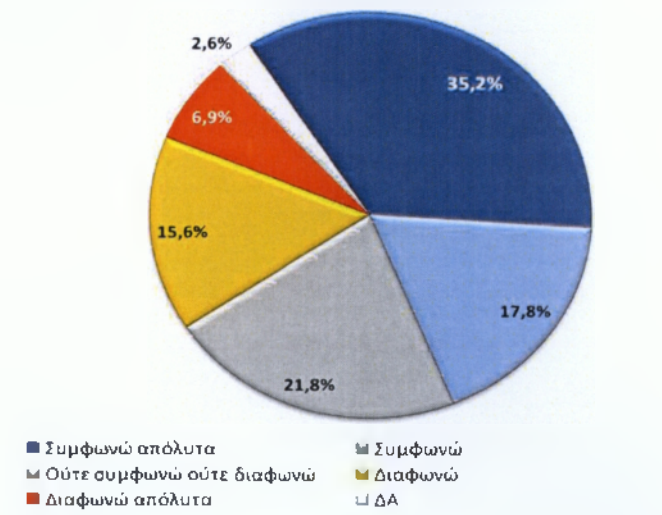
Πηγή: Οικονομικό Επιμελητήριο Αθηνών



Βέβαια αυτό έρχεται σε αντίθεση με τις δηλώσεις των νέων και του δυναμικού ηλικιακά τμήματος του ενεργού πληθυσμού οι οποίοι αποκάλυψαν ότι είναι πρόθυμοι να αποκρύψουν τα εισοδήματά τους. Χαρακτηριστική ήταν η αιτιολόγηση της φοροδιαφυγής που πρόσφεραν οι ερωτηθέντες. Δήλωσε το 50% ότι η φοροδιαφυγή αποτελεί μια λογική αντίδραση όταν το κράτος τα σπαταλά άσκοπα..

«Πιστεύω ότι η φοροδιαφυγή είναι ηθική πράξη όταν το μεγαλύτερο μέρος των φόρων που εισπράττει η πολιτεία το σπαταλά άσκοπα»

Πηγή: Οικονομικό Επιμελητήριο Αθηνών



Τα αποτελέσματα της έρευνας δείχνουν την αιτία της φοροδιαφυγής που κάνει το πρόβλημα τόσο έντονο στην Ελλάδα.

Επιγραμματικά αναφέρονται οι λόγοι της φοροδιαφυγής στην Ελλάδα.

1. η νοοτροπία των Ελλήνων

2. η έλλειψη ικανοποιητικού ελεγκτικού μηχανισμού και η αναποτελεσματικότητά του, που επιτρέπει ή τουλάχιστον αφήνει περιθώρια φοροδιαφυγής και αποφυγής.

3. η δυσλειτουργία της δημόσιας διοίκησης

Απόπειρες για την εξάλειψη του φαινομένου αυτού έγιναν στο παρελθόν πολλές. Το 1985 εισήχθη στη φορολογία κεφαλαίου το αντικειμενικό σύστημα προσδιορισμού της φορολογητέας αξίας των ακινήτων που μεταβιβάζονται από οποιαδήποτε αιτία. Το 2004 εισήχθη στη φορολογία εισοδήματος αντικειμενικό σύστημα για τον προσδιορισμό των φορολογητέων κερδών των μικρομεσαίων επιχειρήσεων και των ελευθέρων επαγγελματιών, το οποίο σήμερα ισχύει μόνο για τα αγροτικά εισοδήματα. Σήμερα η κυβέρνηση έχει εξαγγείλει την πάταξη της διαφθοράς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

3.1 ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ

Η φοροδιαφυγή έχει σοβαρές συνέπειες για κάθε χώρα, επειδή δεν επιτρέπει στους φορείς άσκησης δημοσιονομικής πολιτικής να χρησιμοποιήσουν αποτελεσματικά τους πόρους για την επίτευξη των επιδιώξεών τους. Οι δυσμενείς αυτές συνέπειες είναι οι ακόλουθες :

➤ Ο περιορισμός της δυνατότητας χρηματοδότησης των δαπανών του κράτους. Η φοροδιαφυγή μειώνει τη δυνατότητα χρηματοδότησης των διαφόρων δαπανών του. Στην περίπτωση κατά την οποία το κράτος δεν επιθυμεί ή δε δύναται να αυξήσει περισσότερο τη φορολογική επιβάρυνση των ειλικρινών φορολογουμένων, θα πρέπει να περιορίσει τις δραστηριότητές του ή θα καλύψει τις ανάγκες του με μη ορθόδοξα μέσα, όπως σύναψη δανείων για κάλυψη επειγουσών δαπανών, η έκδοση νέου χρήματος κ.λπ. Η ως άνω κατάσταση μπορεί να δημιουργήσει χρόνιο έλλειμμα στον προϋπολογισμό κάθε κράτους, συνεχή προσφυγή σε δανεισμό, διόγκωση του δημοσίου χρέους κ.λπ.

➤ Η άδικη κατανομή των φορολογικών βαρών. Η φοροδιαφυγή γενικά αντίκειται στις διατάξεις της παραγράφου 5 του άρθρου 4 του Συντάγματος, σύμφωνα με τις οποίες (διατάξεις) 'Οι Έλληνες συνεισφέρουν στα δημόσια βάρη ανάλογα με τις οικονομικές τους δυνάμεις'. Τα φορολογικά βάρη πρέπει να κατανέμονται δίκαια σε κάθε ευνοούμενη χώρα. Η φοροδιαφυγή έχει ως αποτέλεσμα την άδικη κατανομή των φορολογικών βαρών, δεδομένου ότι όλοι οι φορολογούμενοι δεν είναι διατεθειμένοι να παραβούν τους φορολογικούς νόμους, ούτε έχουν τις ίδιες δυνατότητες γι' αυτό. Συνεπώς, η φοροδιαφυγή προκαλεί διαφορές στη φορολογική επιβάρυνση ανάμεσα σε φορολογουμένους οι οποίοι έχουν την ίδια φοροδοτική ικανότητα. Επίσης οι αδικίες οι οποίες προκαλούνται από τη φοροδιαφυγή αυξάνονται δεδομένου ότι το κράτος προκειμένου να αναπλήρωση την απώλεια των εσόδων που προκαλεί η φοροδιαφυγή, αναγκάζεται να διατηρεί υψηλότερους συντελεστές φορολόγησης από αυτούς που θα έπρεπε, με αποτέλεσμα να έχουμε πρόσθετους φόρους στους ειλικρινείς φορολογουμένους.

➤ Η μείωση της αποτελεσματικότητας των φορολογικών μέτρων τα οποία λαμβάνονται από το κράτος για την επίτευξη των στόχων της οικονομικής πολιτικής. Στην προκειμένη περίπτωση, όσο αυξάνεται η φοροδιαφυγή, τόσο μειώνεται η

δυνατότητα παρέμβασης του κράτους και η αποτελεσματικότητα των μέτρων φορολογικής πολιτικής. Αν π.χ για την αντιμετώπιση του πληθωρισμού αυξάνει η φορολογία εισοδήματος, η αντιπληθωριστική αυτή πολιτική μπορεί να εξουδετερωθεί από τη φοροδιαφυγή. Τέλος η φοροδιαφυγή μειώνει την αποτελεσματικότητα της πολιτικής για δικαιότερη κατανομή του εισοδήματος, όπως και την αποτελεσματικότητα των κινήτρων (φορολογικών).

➤ Περιορισμός της φορολογικής συνείδησης των φορολογουμένων. Μια από τις πολλές δυσμενείς συνέπειες που έχει η φοροδιαφυγή στη λειτουργία της οικονομίας είναι και ο περιορισμός της φορολογικής συνείδησης. Με την ύπαρξη της φοροδιαφυγής επηρεάζεται αρνητικά η φορολογική συνείδηση των φορολογουμένων πολιτών, οι οποίοι είναι συνεπείς με τις φορολογικές τους υποχρεώσεις, με επακόλουθο την βαθμιαία αύξηση της φοροδιαφυγής σε όλο και μεγαλύτερο πληθυσμό. Η φορολογική συνείδηση διδάσκεται και επιβάλλεται όπου δεν υπάρχει. Οι άνθρωποι δεν γεννιούνται φοροφυγάδες, συνήθως διαμορφώνονται από τις συνθήκες που τους διατηρούν στο απυρόβλητο.

➤ Άνισοι όροι ανταγωνισμού μεταξύ επιτηδευματιών. Η επιβολή της φορολογίας και κυρίως της άμεσης αποτελεί σημαντικό μέρος του συνολικού κόστους των επιτηδευματιών και συνεπώς αυτοί που φοροδιαφεύγουν βρίσκονται σε πλεονεκτική θέση σε σχέση με τους ανταγωνιστές οι οποίοι δε φοροδιαφεύγουν. Συνεπώς οι φοροδιαφεύγοντες μπορούν να πωλούν τα προϊόντα τους σε χαμηλότερη τιμή από τους ανταγωνιστές τους (τους μη φοροδιαφεύγοντες) με αποτέλεσμα να αποσπών από τους τελευταίους μέρος της πελατείας τους.

3.2 ΟΙ ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ ΣΤΟΝ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΝΕΡΓΙΑ

Δύο βασικές επιδράσεις της φοροδιαφυγής στην Οικονομική ζωή μίας χώρας είναι ότι:

1. Παραβιάζεται η βασική αρχή της Δίκαιης κατανομής των φορολογικών βαρών με ότι αυτό συνεπάγεται και,

2. Το Κράτος ενδέχεται να αντιμετωπίσει ταμιακές δυσχέρειες. Αυτό μπορεί να οδηγήσει είτε σε αύξηση των φόρων (πχ έκτακτα κλεισίματα 5ετίας κλπ) είτε με κρατικό δανεισμό είτε με μείωση των Κρατικών δαπανών (μικρότερες αυξήσεις σε μισθούς, μείωση δαπανών για παιδεία κλπ).

Αναμφισβήτητα η φοροδιαφυγή όπως αναφέραμε αφού δημιουργεί μαύρο χρήμα επηρεάζει και τα λοιπά οικονομικά μεγέθη δημιουργεί πληθωρισμό και επηρεάζει αρνητικά την ανεργία. Δημιουργεί πρόβλημα στο Ασφαλιστικό μας σύστημα αφού έχουμε μαύρη εργασία άρα έχουμε εισφοροδιαφυγή και συνεπώς μείωση της καθαρής θέσης των ασφαλιστικών ταμείων.

3.3 ΟΙ ΩΦΕΛΟΥΜΕΝΟΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗ

«Αν οι φτωχοί είχαν περισσότερες ευκαιρίες φοροδιαφυγής από ό,τι οι πλούσιοι, ή ήταν ικανότεροι σε αυτήν, τότε ο προοδευτικός πολιτικός [the egalitarian policy maker] θα είχε έναν καλό λόγο να αντιμετωπίζει τη φοροδιαφυγή με χαμόγελο επιείκειας: μέχρι ενός σημείου τουλάχιστον». Τάδε έφη Frank Cowell, καθηγητής Δημόσιας Οικονομικής στη London School of Economics.

Πράγματι, γνωρίζουμε τις αρνητικές παρενέργειες της φοροδιαφυγής: στερεί πολύτιμα έσοδα από το κράτος, διατηρεί τεχνητά στη ζωή μη βιώσιμες επιχειρήσεις, στρεβλώνει την αγορά εργασίας ωθώντας προς δραστηριότητες με μεγαλύτερες δυνατότητες απόκρυψης εισοδημάτων, εισάγει «οριζόντιες» ανισότητες διαφοροποιώντας το καθαρό εισόδημα φορολογουμένων με το ίδιο προ φόρου εισόδημα.

Σύμφωνα με έρευνα που πραγματοποιήθηκε το οικονομικό έτος 2005 (τα στοιχεία της οποίας παραχωρήθηκαν από την Γενική Γραμματεία Πληροφοριακών Συστημάτων) εξετάστηκαν δεδομένα από 27.414 φορολογικές δηλώσεις (41.283 φορολογούμενοι συν 12.203 παιδιά και άλλα «εξαρτημένα μέλη») σε ανώνυμη μορφή, αφού πρώτα αφαιρέθηκε οποιαδήποτε πληροφορία θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί για την ταυτοποίηση των φορολογουμένων.

Η εκτίμηση του μεγέθους και της κατανομής της φοροδιαφυγής προϋποθέτει γνώση του δηλωθέντος στην Εφορία εισοδήματος αλλά και του πραγματικού εισοδήματος των φορολογουμένων, συμπεριλαμβανομένου και του τμήματος που αποκρύπτεται. Οι ερευνητές θεώρησαν ότι το δείγμα ήταν αρκετά αντιπροσωπευτικό ώστε να επιτρέπει την εκτίμηση του δηλωθέντος εισοδήματος με ικανοποιητική ακρίβεια.

Στην έρευνα συγκρίθηκε το επιλεγμένο δείγμα των φορολογικών δηλώσεων του 2005 με δεδομένα για 17.386 άτομα σε 6.555 νοικοκυριά από την τελευταία ΕΟΠ του 2004/5, η οποία καλύπτει την ίδια χρονική περίοδο απόκτησης των εισοδημάτων. Συγκεκριμένα, χωρίστηκε ο πληθυσμός σε 16 σχετικά ομοιογενείς κατηγορίες, ανάλογα με την κύρια πηγή

εισοδήματος και τη γεωγραφική περιφέρεια. Στη συνέχεια, συγκρίθηκε το εισόδημα της κάθε κατηγορίας όπως αναφέρεται σε κάθε μια από τις δύο βάσεις δεδομένων. Τέλος, χρησιμοποιήθηκε ο λόγος των δύο μεγεθών για να χωριστούν τα εισοδήματα που αναφέρονται στην ΕΟΠ στο τμήμα που δηλώνεται στην Εφορία και στο τμήμα που αποκρύπτεται. Με άλλα λόγια, δίπλα στην ήδη διαθέσιμη κατανομή του (υποτιθέμενου) «πραγματικού» εισοδήματος κατασκευάστηκε μια «συνθετική» κατανομή εισοδήματος: η κατανομή του δηλωθέντος εισοδήματος.

Τα αποτελέσματα, παρότι αναμενόμενα, ήταν μάλλον εντυπωσιακά. Πραγματικά και δηλωθέντα εισοδήματα ταυτίζονται κατά 100% στην περίπτωση των συντάξεων και κατά 99,5% σε εκείνη των μισθών. Αντίθετα, το ποσοστό των αγροτικών εισοδημάτων που δηλώνεται στην Εφορία μετά βίας φτάνει το 47%, ενώ εκείνο των εισοδημάτων από ελεύθερο επάγγελμα δεν υπερβαίνει το 76%. Όσον αφορά τη γεωγραφική περιφέρεια, το δηλωθέν εισόδημα υπολογίστηκε σε 94% του συνολικού στην Αττική, και από 84% έως 88% στην υπόλοιπη Ελλάδα. Τέλος, ο συνολικός λόγος δηλωθέντος και πραγματικού εισοδήματος εκτιμήθηκε σε 90,1%.

Με βάση τα παραπάνω, και χωρίς να ληφθεί υπόψη ότι μαζί με το εισόδημα αυξάνεται και το κίνητρο για φοροδιαφυγή, προέκυψε μια συνθετική κατανομή δηλωθέντος εισοδήματος που υπολείπεται της κατανομής του πραγματικού εισοδήματος κυρίως στα άκρα, και μάλιστα περισσότερο στην κορυφή παρά στη βάση. Το ποσοστό απόκρυψης εισοδήματος ήταν 15% στο πλουσιότερο 10% του πληθυσμού (και έφτανε το 24% στο πλουσιότερο 1%). Αμέσως μετά, το φτωχότερο 30% του πληθυσμού απέκρυπτε το 10-11% του εισοδήματός του. Τα δεκατημόρια 4 και 5 απέκρυπταν το 5-6%, και τα δεκατημόρια 6 έως 9 το 7-8% του εισοδήματος.

Χρησιμοποιώντας το υπόδειγμα φόρων-παροχών Euromod η απόκρυψη του εισοδήματος «ερμηνεύτηκε» σε χρηματικό όφελος μείωσης φόρου. Λόγω της συγκεκριμένης κατανομής του δηλωθέντος εισοδήματος, σε συνάρτηση με την άνοδο των φορολογικών συντελεστών καθώς αυξάνεται το εισόδημα, η απόκρυψη του κατά μέσο όρο 10% του εισοδήματος προκαλεί απώλεια ίση με το 35% των σημερινών εσόδων από το φόρο εισοδήματος. Τέλος, όσον αφορά τις διανεμητικές επιδράσεις της φοροδιαφυγής, εξ αιτίας της η κατανομή εισοδήματος γίνεται ανισότερη (κατά 3-9%), η φτώχεια υψηλότερη (κατά 1-2%), και η προοδευτικότητα του φορολογικού συστήματος ασθενέστερη (κατά 10-24%, ανάλογα με τον δείκτη που χρησιμοποιείται).

Είναι εμφανές ότι ο προοδευτικός πολιτικός δεν έχει κανένα λόγο να αντιμετωπίζει τη φοροδιαφυγή με χαμόγελο επιείκειας. Αντίθετα, έχει κάθε λόγο να εργαστεί μεθοδικά για την

καταπολέμηση αυτού του ευρύτατα διαδεδομένου αλλά βαθύτατα αντικοινωνικού χόμπυ.(
<http://anamorfosis.net/blog/?p=869>)

Συμπληρωματικά αναφέρονται τα αποτελέσματα μιας έρευνας, η οποία είναι δημοσιευμένη στο internet.

(Έρευνα Μαΐου – Ιουνίου 2007)-ΠΗΓΗ: ΓΕΝΙΚΗ
 ΓΡΑΜΑΤΕΙΑ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΚΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ

ΕΛΛΑΔΑ	ΚΥΠΡΟΣ	ΙΤΑΛΙΑ	ΙΣΠΑΝΙΑ	ΔΑΝΙΑ	ΟΛΛΑΝΔΙΑ	ΣΟΥΗΔΙΑ	Μ.Ο Ε. ΕΝ
ΜΑΥΡΗ	ΕΡΓΑΣΙΑ						
4%	1%	4%	6%	18%	13%	10%	5%
ΑΓΟΡΑ	ΠΡΟΙΟΝΤΩ Ν						
14%	1%	11%	24%	24%	18%	18%	9%
Από που	αγόρασαν	στη μαύρη	αγορά την	υπηρεσί α			
ΤΟ 26% εταιρ.53% αλλού							
Γνώση	Της μαύρης	Αγοράς	εργασίας				
47%	35%	39%	65%	65%	56%	66%	
Φόβος	για	ποινές					
48% δεν φοβούνται			78%		78% φοβούνται		18%όχι 68%ναι
Ποσοστό	ανακάλυψης	από	εφορία				
60%όχι 37%ναι							55 33
36 λαθρομετανάστες 22 άνεργους 19 ανεξάρτητους							
30% χαμ. Μισθούς 23%έλλειψη ελέγχου 41%ευτυχές γεγονός							

Όπως προκύπτει από τα αποτελέσματα της δημοσκόπησης που πραγματοποιήθηκε το δίμηνο Μαΐου-Ιουνίου 2007, μόνο το 4% των Ελλήνων και των Ιταλών, το 1% των Κυπρίων και το 6% των Ισπανών δηλώνουν ότι κατά τη διάρκεια των τελευταίων 12 μηνών έχουν ασκήσει εργασία «στη μαύρη», χωρίς δηλαδή να τη δηλώσουν στην εφορία. Τα ποσοστά αυτά «εκθέτουν» τους Βορειοευρωπαίους, οι οποίοι εμφανίζονται ως οι μεγαλύτεροι φοροφυγάδες στην Ε.Ε., δεδομένου ότι το 18% των Δανών, το 13% των Ολλανδών και το 10% των Σουηδών αναγνωρίζουν σε μία κρίση ειλικρίνειας ότι έχουν δουλέψει «στη μαύρη» το τελευταίο 12μηνο. Ο μέσος κοινοτικός όρος είναι 5%.

Από την άλλη πλευρά, το 14% των Ελλήνων και το 11% των Ιταλών δηλώνουν ότι έχουν αγοράσει ένα προϊόν ή μία υπηρεσία «στη μαύρη» κατά τη διάρκεια του τελευταίου 12μηνου. Οι Κύπριοι (1%) επιμένουν ότι είναι αδιάφθοροι.. Τα ποσοστά των βορείων είναι πάντα υψηλότερα (24% για τους Δανούς και 31

Ολλανδούς, 18% για τους Σουηδούς), ενώ ο μέσος όρος στην Ευρώπη των 27 δεν υπερβαίνει το 9%.

Από τους Έλληνες που αγόρασαν στη μαύρη αγορά το 26% δήλωσε ότι ήταν από εταιρίες ή επιχειρήσεις και το 53% από άλλα πρόσωπα ή νοικοκυριά.

Επίσης, ενδεικτικό των αντιφατικών απαντήσεων είναι το μεγάλο ποσοστό των Ελλήνων (47%), των Ιταλών (39%) και των Κυπρίων (35%) που δηλώνουν ότι γνωρίζουν προσωπικά κάποιον που εργάζεται στη μαύρη αγορά εργασίας. Τα αντίστοιχα ποσοστά για τους βόρειους είναι 65% (Δανία), 56% (Σουηδία) και 66% (Ολλανδία).

Αξίζει να αναφερθεί ότι το 48% των Ελλήνων (υψηλότερο ποσοστό στην Ε.Ε.) δηλώνει ότι αυτό που αναμένουν ως ποινή από την εφορία σε περίπτωση απόκρυψης εισοδημάτων από τη δήλωση ή καταβολής εισφορών στον οργανισμό κοινωνικής ασφάλισης είναι απλώς η καταβολή του αποκρυφθέντος ποσού, χωρίς επιβολή προστίμου (Ε.Ε.: 18%).

Αντίθετα, οι περισσότεροι πολίτες των άλλων κοινοτικών χωρών, με πρώτους τους Βέλγους και τους Ολλανδούς (78%), φοβούνται την επιβολή προστίμου (Ε.Ε.: 60%). Το 60% των Ελλήνων εκτιμά ότι ο εργαζόμενος που δεν δηλώνει όλα τα εισοδήματά του διατρέχει μικρό κίνδυνο να ανακαλυφθεί από την εφορία, έναντι 37% που πιστεύει το αντίθετο (Ε.Ε.: 55% και 33% αντίστοιχα).

Μόνο το 3% των Ελλήνων αναγνωρίζει ότι ο εργοδότης του τον έχει πληρώσει για την εργασία του, ιδίως για υπερωρίες, κάτω από το τραπέζι (Ε.Ε.: 5%). Στην πρώτη τριάδα βρίσκονται η Ρουμανία (23%), η Λετονία (17%) και η Βουλγαρία (14%).

Το 36% των Ελλήνων βλέπει πίσω από την αδήλωτη εργασία τούς λαθρομετανάστες, το 22% τους ανέργους και το 19% τους ανεξάρτητους επαγγελματίες.

Το 30% θεωρεί ότι οφείλεται στους χαμηλούς μισθούς και το 23% στην έλλειψη ελέγχων. Πάντως, το 41% εκτιμά ότι είναι ευτυχές γεγονός να εισπράττει ένα μέρος του μισθού του χωρίς να είναι υποχρεωμένο να το δηλώσει στην εφορία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^Ο

4.1 ΣΥΓΚΡΙΝΟΝΤΑΣ ΤΑ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΕΕ

Στο νέο διεθνοποιημένο περιβάλλον όπου οι τεχνολογικές μεταβολές έχουν επιφέρει σημαντικές αλλαγές στην εργασία και το κεφάλαιο ο εκσυγχρονισμός των φορολογικών συστημάτων αποτελεί σημαντικό εργαλείο στην προσπάθεια των κρατών για οικονομική ανάπτυξη και βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των οικονομιών τους. Κύριοι στόχοι των μεταρρυθμίσεων αυτών είναι συνήθως η απλοποίηση, η διαφάνεια, το χαμηλό διοικητικό κόστος, η κοινωνική δικαιοσύνη καθώς και η μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα. Σε πανευρωπαϊκό επίπεδο οι μεταρρυθμίσεις αυτές έχουν επικεντρωθεί στην διεύρυνση της φορολογικής βάσης με παράλληλο περιορισμό των εξαιρέσεων και φοροαπαλλαγών, στη σταθερότητα του φορολογικού συστήματος με στόχο την δημιουργία προβλέψιμου επιχειρηματικού περιβάλλοντος, στη μείωση του αριθμού των φορολογικών κλιμακίων, στην εισαγωγή τεχνολογιών πληροφορικής και διαδικτύου κατά τις συναλλαγές με τους πολίτες, στην παροχή φορολογικών κινήτρων για την προώθηση της τεχνολογίας και της καινοτομίας, στην φορολογική αποκέντρωση προς οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης κλπ.

Η Ελλάδα, εκτός των παραπάνω προκλήσεων για τον εκσυγχρονισμό του φορολογικού συστήματος, καλείται να αποκαταστήσει και μια σχέση εμπιστοσύνης μεταξύ κράτους και φορολογουμένων. Για τον Έλληνα πολίτη δεν αποτελεί συνείδηση η ανταποδοτικότητα μεταξύ παροχής δημοσίων αγαθών και απόδοσης φόρων. Οι πολίτες μη έχοντας εμπιστοσύνη στην απόδοση των χρημάτων τους μέσω του κρατικού μηχανισμού, θεωρούν πιο συχνά απ' ότι συμβαίνει σε άλλες χώρες πως η φοροδιαφυγή αποτελεί αποδεκτή συμπεριφορά με αποτέλεσμα την υποβάθμιση των κρατικών παροχών και παρεμβάσεων. Προκύπτει έτσι ένας φαύλος κύκλος μεταξύ υποβάθμισης των παροχών του κράτους και φοροδιαφυγής.

4.1.1 ΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΗΝ ΕΕ

Τα φορολογικά συστήματα στις χώρες της ΕΕ έχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ τους αλλά εξελίσσονται σε ένα πλαίσιο που χαρακτηρίζεται από κάποια κοινά χαρακτηριστικά τα οποία και προσδιορίζουν σε ένα βαθμό και το ύψος της φορολογικής επιβάρυνσης. Κάποια

από αυτά, όπως οι κανόνες δημοσιονομικής πειθαρχίας στη ζώνη του ευρώ, η τάση πληθυσμιακής

γήρανσης που παρατηρείται σήμερα και αναμένεται να επιδεινωθεί κατά τα επόμενα χρόνια, και το σημαντικό ύψος των δημοσίων δαπανών στις χώρες- μέλη της ΕΕ, οδηγούν στην αύξηση της φορολογικής επιβάρυνσης. Άλλα χαρακτηριστικά όπως η κινητικότητα της φορολογικής βάσης, ο φορολογικός ανταγωνισμός, το γενικευμένο αίτημα για απλοποίηση και διαφάνεια του φορολογικού συστήματος, αλλά και η τάση για τη χρήση του φορολογικού συστήματος για τη δημιουργία κινήτρων όπως για μεγαλύτερη προσφορά εργασίας, οδηγούν στην αντίθετη κατεύθυνση.

4.1.2 Η ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗ ΠΕΙΘΑΡΧΙΑ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΕΕ

Τα κριτήρια σύγκλισης στη ζώνη του ευρώ (κριτήρια Μάαστριχτ) καθώς και το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης έχουν επιβάλλει σαφείς κανόνες και χρονοδιαγράμματα δημοσιονομικής πειθαρχίας εντός της ΕΕ. Πλέον οι ποσοτικοί στόχοι-περιορισμοί του ελλείμματος και του χρέους μεταφράζονται και σε περιορισμούς αναφορικά με την ακολουθούμενη δημοσιονομική πολιτική. Αυτοί οι περιορισμοί έχουν σαφείς επιπτώσεις στα φορολογικά συστήματα και στο μέγεθος της φορολογικής επιβάρυνσης σε κάθε χώρα.

4.1.3 ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΗ ΓΗΡΑΝΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΒΑΡΥΝΣΗ ΣΥΝΤΑΞΙΟΔΟΤΙΚΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ

Η γήρανση του πληθυσμού στην ΕΕ έχει σαν αποτέλεσμα την άσκηση σημαντικών πιέσεων στα φορολογικά έσοδα των κρατών μελών. Οι αυξανόμενες και σε ένα βαθμό ανελαστικές δαπάνες συνταξιοδότησης και ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης δημιουργούν τις προϋποθέσεις για μια σημαντική φορολογική επιβάρυνση της εργασίας και του κεφαλαίου.

Ενδεικτικά είναι τα πρόσφατα στοιχεία για τις συνταξιοδοτικές αλλά και τις κοινωνικές δαπάνες.

Αναφορικά με τις κοινωνικές δαπάνες, θα πρέπει να τονισθεί ότι ορισμένα μέλη της ΕΕ και ειδικότερα χώρες με παράδοση ισχυρού κοινωνικού κράτους όπως είναι οι Σκανδιναβικές έχουν προχωρήσει κατά το διάστημα 1995-2003 σε μείωση των κοινωνικών δαπανών ως ποσοστό του ΑΕΠ. Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, αυτή η μείωση των κοινωνικών δαπανών είναι βραχυχρόνια, καθώς η πληθυσμιακή γήρανση αναμένεται να

οδηγήσει μεσοπρόθεσμα σε αύξηση των κοινωνικών δαπανών για συνταξιοδότηση και ιατροφαρμακευτική περίθαλψη.

4.1.4 ΤΟ ΥΨΟΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ

Οι ευρωπαϊκές οικονομίες αποτέλεσαν από τα μέσα του 20^{ου} αιώνα παραδείγματα οικονομιών με ένα παραδοσιακά εκτεταμένο δημόσιο τομέα. Τα υψηλά επίπεδα δημοσίων δαπανών αλλά και η αυξητική τάση τους φαίνεται να ανακόπτεται μετά τις πετρελαϊκές κρίσεις του '70. Σύμφωνα με τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία προκύπτει ότι, κατά το διάστημα 1995-2004 η μεγάλη πλειοψηφία των κρατών μελών έχει μειώσει τη συνεισφορά του δημοσίου τομέα στο σύνολο της οικονομίας. Δυστυχώς, αυτή η συρρίκνωση του δημοσίου τομέα θα δημιουργούσε τις προϋποθέσεις για μια σταδιακή μείωση των φορολογικών συντελεστών.

4.1.5 Η ΡΕΥΣΤΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗΣ ΒΑΣΗΣ

Στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η τελωνειακή ένωση, η ενιαία αγορά (ελεύθερη κίνηση αγαθών, προϊόντων και κεφαλαίων), η εισαγωγή του ευρώ, καθώς και η ανάπτυξη των τεχνολογιών πληροφορικής έχουν αυξήσει την κινητικότητα της φορολογικής βάσης. Αυτή η κινητικότητα εντός της ΕΕ έχει σαν αποτέλεσμα την μειωμένη δυνατότητα επιβολής, από πλευράς κρατικού μηχανισμού, φορολογίας προς εκείνους τους παραγωγικούς συντελεστές οι οποίοι χαρακτηρίζονται από μεγαλύτερη κινητικότητα (π.χ. κεφάλαιο). Παράλληλα, η ανάπτυξη των διεθνών χρηματαγορών και η δυνατότητα πραγματοποίησης ηλεκτρονικών συναλλαγών δυσκολεύουν ακόμα περισσότερο τη φορολόγηση κεφαλαίου. Η περιορισμένη ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ χρηματοπιστωτικού τομέα και φορολογικών αρχών αλλά και το ευρέως διαδεδομένο φορολογικό απόρρητο κάνουν ακόμα πιο δύσκολο τον εντοπισμό της φορολογητέας ύλης.

4.1.6 ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ

Οι συντελεστές φορολόγησης του κεφαλαίου παίζουν σημαντικό ρόλο στην προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων (ΑΞΕ) σε παγκόσμιο επίπεδο. Ο φορολογικός ανταγωνισμός μεταξύ κρατών μελών στην προσέλκυση επενδύσεων έχει γίνει περισσότερο έντονος ύστερα από την τελευταία διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τα νέα κράτη μέλη

υιοθετώντας χαμηλούς συντελεστές φορολόγησης κεφαλαίου οδήγησαν τα παλαιότερα στην υιοθέτηση ευνοϊκότερης φορολόγησης του κεφαλαίου. Αυτός ο «φορολογικός ανταγωνισμός» έχει αρνητικές επιπτώσεις στην πορεία των φορολογικών εσόδων των περισσότερων κρατών μελών και για αυτό το σκοπό υπάρχουν πρωτοβουλίες στην Ευρωπαϊκή Ένωση για εναρμόνιση μεταξύ των διαφορετικών φορολογικών συστημάτων. Σήμερα αυτή η μορφή ανταγωνισμού φαίνεται να υποχωρεί καθώς διευρύνεται η πεποίθηση ότι η υιοθέτηση χαμηλών συντελεστών φορολόγησης κεφαλαίου δεν αποτελεί πια τον κύριο παράγοντα προσέλκυσης άμεσων ξένων επενδύσεων. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα των σκανδιναβικών χωρών οι οποίες βρίσκονται στην κορυφή της λίστας των δεικτών ανταγωνιστικότητας καταφέροντας να προσελκύουν σημαντικές παραγωγικές επενδύσεις. Η περίπτωση των χωρών αυτών υποδηλώνει ότι οι παραγωγικές επενδύσεις παραβλέπουν την υψηλότερη φορολογική επιβάρυνση καθώς και άλλοι παράγοντες συνιστούν σημαντικό κριτήριο επιλογής του τύπου πραγματοποίησης μιας επένδυσης, όπως η ύπαρξη αποτελεσματικού εκπαιδευτικού συστήματος, το ανταγωνιστικό επίπεδο των υποδομών και των δημοσίων υπηρεσιών.

4.1.7 ΑΠΛΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ ΤΟΥ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Σημαντική παράμετρος ενός σύγχρονου φορολογικού συστήματος αποτελεί η διαφάνεια αλλά και η απλότητα στην εφαρμογή του. Τα σύγχρονα φορολογικά συστήματα συνδυάζουν αυτές τις δύο αρχές μειώνοντας με αυτό τον τρόπο το διοικητικό κόστος για την συλλογή φόρων και παράλληλα το κόστος των επιχειρήσεων για τη συμμόρφωση τους με το φορολογικό σύστημα. Ένα λιγότερο γραφειοκρατικό φορολογικό σύστημα αποτελεί ένα περισσότερο αποδεκτό φορολογικό σύστημα με άμεση επίπτωση την ευκολότερη συλλογή φορολογικών εσόδων.

4.1.8 ΠΑΡΟΧΗ ΚΙΝΗΤΡΩΝ ΜΕ ΣΤΟΧΟ ΤΗΝ ΑΥΞΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΦΟΡΑΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Πολλές χώρες έχουν προχωρήσει σε μείωση φορολογικών συντελεστών στα φυσικά και νομικά πρόσωπα με πρόθεση να δημιουργήσουν κίνητρα για αύξηση της προσφοράς εργασίας. Στο ίδιο πνεύμα κινείται και η φιλολογία περί ενιαίου φορολογικού συντελεστή (flat tax) η υιοθέτηση του οποίου θεωρείται από ορισμένους ότι θα οδηγήσει σε αύξηση της

προσφοράς εργασίας και συνεπώς σε αύξηση της απασχόλησης. Η εμπειρική εξέταση της σχέσης ευνοϊκής φορολόγησης εργασίας και αύξησης απασχόλησης όμως αποδεικνύει ότι η σχέση αυτή δεν είναι ιδιαίτερα ισχυρή καθώς πλήθος άλλων παραγόντων επηρεάζει την πορεία της απασχόλησης.

4.1.9 ΤΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΣΥΝΟΛΙΚΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΕ

Στην Ευρωπαϊκή Ένωση, η πολιτική μείωσης της συνολικής φορολογικής επιβάρυνσης εφαρμόστηκε με αργούς ρυθμούς, κυρίως μετά το 2000, παρά το γεγονός ότι έχει συμπεριληφθεί στα οικονομικά προγράμματα πολλών πολιτικών κομμάτων από την δεκαετία του 1990. 9ς συνολική φορολογική επιβάρυνση ορίζεται η συνολική επιβάρυνση από έμμεση και άμεση φορολόγηση καθώς και ασφαλιστικές εισφορές ως ποσοστό του ΑΕΠ. Κατά το 2004 οι χώρες με τη μεγαλύτερη φορολογική επιβάρυνση, όπως αυτή εκφράζεται ως ποσοστό του ΑΕΠ, σε επίπεδο ΕΕ, είναι οι σκανδιναβικές ακολουθούμενες από το Βέλγιο, τη Γαλλία, την Αυστρία και την Ιταλία. Τα νέα κράτη μέλη έχουν σαφέστατα ένα μικρότερο επίπεδο φορολογικής επιβάρυνσης με σημαντικές αποκλίσεις από το μέσο όρο της ΕΕ. Μεταξύ των τριών μεγαλύτερων οικονομιών της ΕΕ-25, η Γαλλία έρχεται πρώτη με επίπεδο φορολογικής επιβάρυνσης κοντά στο 43% του ΑΕΠ, η Γερμανία δεύτερη με επίπεδο φορολόγησης που φθάνει στο 39% και τρίτο το Ην. Βασίλειο με επίπεδο φορολογικής επιβάρυνσης στο 36% του ΑΕΠ. Στην Ελλάδα το επίπεδο φορολογικής επιβάρυνσης κατά το 2004 ανήλθε σε 35% του ΑΕΠ, σημαντικά χαμηλότερο από το μέσο όρο της ΕΕ-15 και κοντά στο μέσο όρο των 10 νέων κρατών μελών. Παρατηρώντας τη μεταβολή της συνολικής φορολογικής επιβάρυνσης κατά την περίοδο 1995-2004 προκύπτουν δύο ομάδες χωρών εντός της ΕΕ. Εκείνες οι οποίες αύξησαν τη φορολογική τους επιβάρυνση (μεταξύ των οποίων συμπεριλαμβάνεται και η Ελλάδα), και εκείνες οι οποίες τη μείωσαν κατά το αντίστοιχο διάστημα. Μεταξύ των 15 κρατών μελών μόνο η Ιρλανδία μείωσε σημαντικά τη συνολική φορολογική επιβάρυνση (2,9%) ακολουθούμενη από την Ολλανδία, την Φινλανδία και το Λουξεμβούργο. Στις περιπτώσεις της Γερμανίας, της Γαλλίας και του Ην. Βασιλείου παρατηρούνται οριακές αυξομειώσεις της φορολογικής επιβάρυνσης. Μεταξύ των 15 κρατών μελών τόσο η Ελλάδα όσο και η Πορτογαλία σημειώνουν τη μεγαλύτερη αύξηση συνολικής φορολογικής επιβάρυνσης. Ειδικότερα, στην περίπτωση της Ελλάδας η συνολική φορολογική επιβάρυνση από το 32,6% του ΑΕΠ το 1995 αυξήθηκε στο 35% του ΑΕΠ το 2004. Μεταξύ των νέων κρατών μελών (NMS-10) σημαντική μείωση της συνολικής φορολογικής

επιβάρυνσης παρατηρείται στην περίπτωση της Σλοβακίας, της Πολωνίας και της Εσθονίας με ποσοστά 10,2%, 5,6% και 5,3% του ΑΕΠ αντίστοιχα.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η διαφοροποίηση επί της συνολικής φορολογικής επιβάρυνσης σε πανευρωπαϊκό επίπεδο δεν οφείλεται στην είσοδο νέων κρατών μελών και την υιοθέτηση από πλευράς τους ενός μοντέλου χαμηλής φορολογικής επιβάρυνσης. Σημαντικές διαφορές προϋπαρχαν στην ΕΕ. Όπως μεταξύ σκανδιναβικών χωρών (όπου το επίπεδο φορολόγησης είναι διαχρονικά υψηλό) και Ιρλανδίας, Ισπανίας, Ην. Βασιλείου (χώρες με συγκριτικά χαμηλότερο επίπεδο φορολόγησης). Η είσοδος των νέων κρατών μελών ως ένα βαθμό οδήγησε στην περαιτέρω αύξηση αυτής της διαφοροποίησης. Παρατηρείται επίσης πως οι μεγαλύτερες αυξήσεις στη φορολογική επιβάρυνση (Ελλάδα, Πορτογαλία, Ισπανία) επήλθαν σε χώρες με συνολικό επίπεδο φορολόγησης μικρότερο του μέσου όρου της ΕΕ (σύγκλιση).

Αναφορικά με την περίπτωση της Ελλάδας θα πρέπει να τονιστεί ότι, κατά την περίοδο 1995-2004, η αύξηση της φορολογικής επιβάρυνσης αντανάκλα τη σύγκλιση του επιπέδου φορολόγησης προς το μέσο όρο της ΕΕ με την ανάγκη χρηματοδότησης του αναπτυσσόμενου κοινωνικού κράτους. Κατά την περίοδο 1995-2004 η αύξηση των φορολογικών εσόδων δεν προήλθε από αύξηση συντελεστών αλλά αντίθετα από τη διεύρυνση της φορολογικής βάσης καθώς και την καταπολέμηση της φοροδιαφυγής που είχαν ως αποτέλεσμα την απόδοση πρόσθετων εσόδων από άμεσους φόρους και ασφαλιστικά

4.2 ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΒΑΣΕΙ ΤΩΝ ΕΙΔΩΝ ΦΟΡΟΛΟΓΗΣΗΣ

Ένα πρώτο κριτήριο κατηγοριοποίησης των φορολογικών συστημάτων αποτελεί η διάκριση άμεσης, έμμεσης φορολόγησης και ασφαλιστικών εισφορών. Στην ΕΕ, κατά μέσο όρο η αναλογία άμεσης και έμμεσης φορολόγησης στο σύνολο των φορολογικών εσόδων είναι ισόρροπη και κοντά στη μονάδα. Αντίθετα, στην Ελλάδα η έμμεση φορολογία καταλαμβάνει μεγαλύτερο μέρος στο σύνολο των φορολογικών εσόδων, γεγονός που θεωρείται από πολλούς ως παράμετρος κοινωνικής αδικίας του φορολογικού συστήματος.

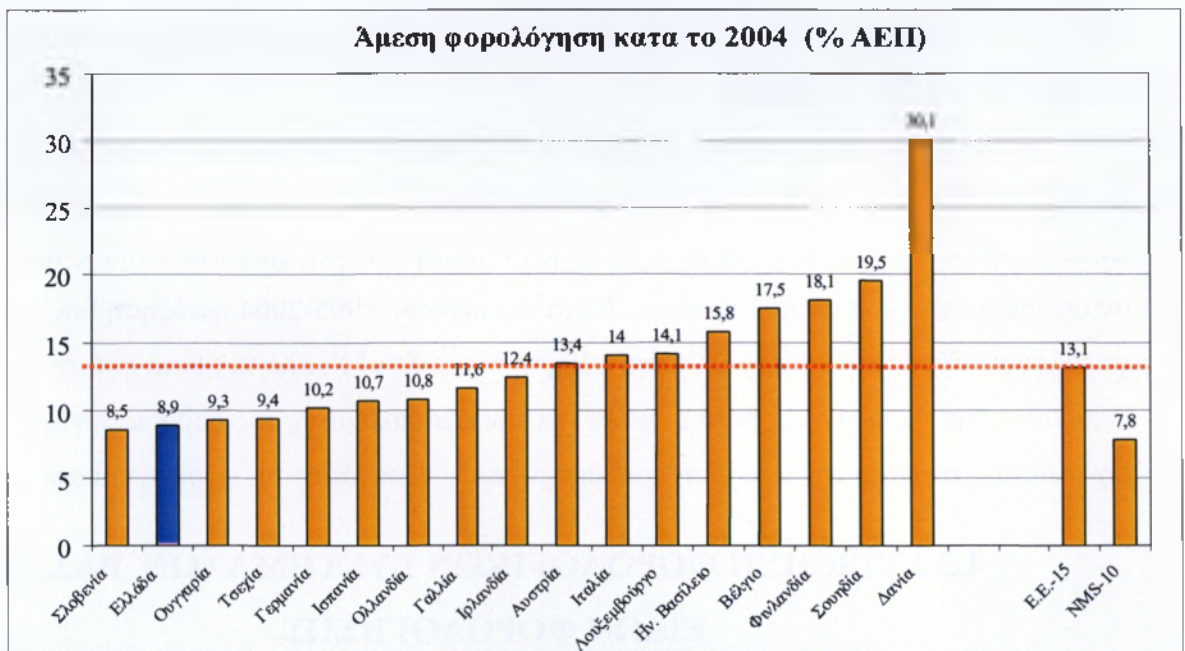
4.2.1 ΑΜΕΣΗ ΦΟΡΟΛΟΓΗΣΗ

Επικεντρώνοντας στην άμεση φορολόγηση, οι σκανδιναβικές χώρες κατατάσσονται μεταξύ των κρατών μελών με το μεγαλύτερο επίπεδο επιβάρυνσης (Διάγραμμα 1). Σε

πανευρωπαϊκό επίπεδο, η μεγαλύτερη επιβάρυνση από άμεσους φόρους ως ποσοστό του ΑΕΠ παρατηρείται στη Δανία ακολουθούμενη από τη Σουηδία και τη Φινλανδία ενώ ακολουθούν χώρες όπως το Βέλγιο, το Ην. Βασίλειο, η Ιταλία και η Ιρλανδία. Χαμηλότερα στην κλίμακα άμεσης φορολογικής επιβάρυνσης ως ποσοστό του ΑΕΠ βρίσκονται η Γαλλία και η Γερμανία. Επιπλέον, μεταξύ νέων και λοιπών κρατών μελών, τα φορολογικά έσοδα από άμεσους φόρους ως ποσοστό του ΑΕΠ, παρουσιάζουν διαφορά 5 ποσοστιαίων μονάδων. Το 2004 η χαμηλότερη άμεση φορολογική επιβάρυνση παρατηρείται στην Σλοβενία (8,5% ΑΕΠ).

Διάγραμμα 1

ΠΗΓΗ: EUROSTAT



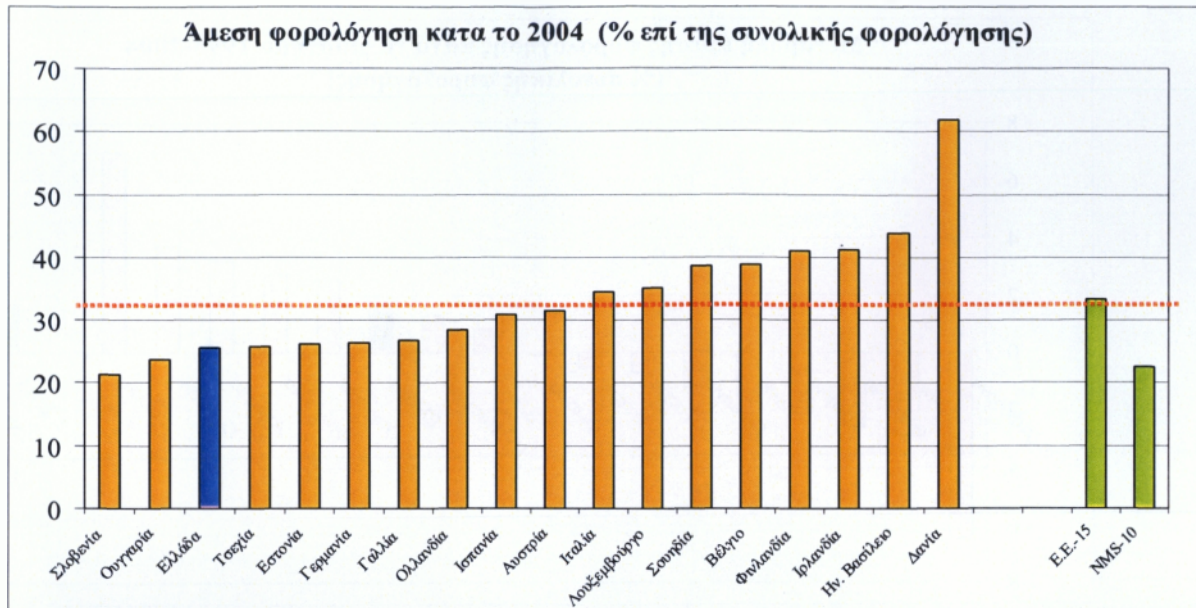
Η Ελλάδα συγκαταλέγεται μεταξύ των χωρών που έχουν συγκριτικά χαμηλό επίπεδο άμεσης φορολογίας ως ποσοστό του ΑΕΠ, σημαντικά χαμηλότερο από το μέσο όρο της ΕΕ-15 και συγκρίσιμο με εκείνο των νέων κρατών μελών (Διάγραμμα 1).

Σημαντική παράμετρος των φορολογικών συστημάτων στην ΕΕ, αποτελεί το μερίδιο της άμεσης στο σύνολο της συνολικής φορολόγησης (Διάγραμμα 2). Το σύνολο των σκανδιναβικών χωρών εξαρτά τα φορολογικά τους έσοδα περισσότερο από την άμεση φορολόγηση ενώ παρόμοια εικόνα προκύπτει και για την Ιρλανδία, το Ην. Βασίλειο, το Βέλγιο και το Λουξεμβούργο. Στον αντίποδα βρίσκονται η Γερμανία, η Γαλλία, η Ολλανδία και η Ελλάδα, της οποίας το μερίδιο άμεσης φορολόγησης επί των συνολικών φορολογικών

εσόδων είναι ιδιαίτερα χαμηλό και προσεγγίζει εκείνο των νέων κρατών μελών.

Διάγραμμα 2

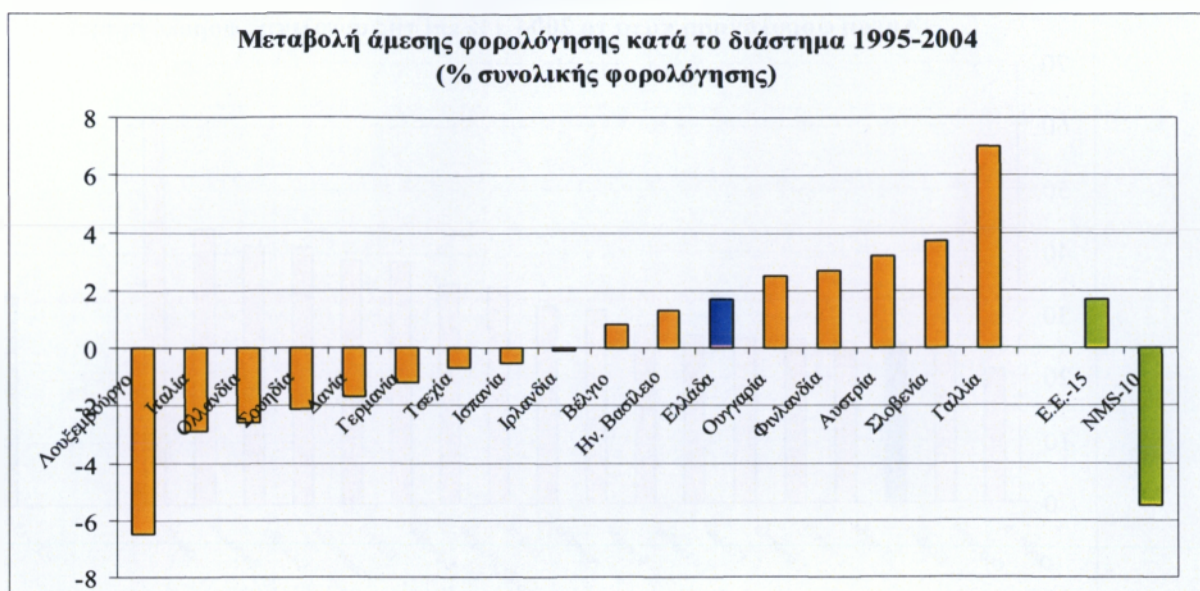
Πηγή: Eurostat



Μέσα από τη διαχρονική απεικόνιση, για το διάστημα 1995-2004, των εσόδων από άμεση φορολόγηση ως ποσοστό των συνολικών φορολογικών εσόδων εντός της ΕΕ. (Διάγραμμα 3) προκύπτουν τα ακόλουθα συμπεράσματα:

- Στην περίπτωση των σκανδιναβικών χωρών παρατηρούνται δύο τάσεις: εκείνη της Φινλανδίας όπου σημειώνεται αύξηση του μεριδίου άμεσης επί της συνολικής φορολόγησης και εκείνη της Σουηδίας και της Δανίας, οι οποίες με τη σειρά τους μείωσαν τη συνεισφορά της άμεσης στη συνολική φορολόγηση.
- Η Ελλάδα, το Ην. Βασίλειο, η Ιρλανδία αποτελούν εκείνες τις χώρες στις οποίες παρατηρείται μικρή αύξηση της αναλογίας άμεσης προς συνολική φορολόγηση.
- Μεταξύ των χωρών που παρατηρείται μείωση της αναλογίας άμεσης προς συνολική φορολόγηση συγκαταλέγονται η Ισπανία, η Γερμανία, η Ιταλία, η Ολλανδία και το Λουξεμβούργο.
- Κατά μέσο όρο τα νέα κράτη μέλη (NMS-10) έχουν μειώσει σημαντικά τη συνεισφορά της άμεσης επί της συνολικής φορολόγησης κατά ένα ποσοστό μεγαλύτερο του 4% για το διάστημα 95-04 ενώ την ίδια περίοδο σε επίπεδο ΕΕ-15 σημειώνεται αύξηση σε ποσοστό μεγαλύτερο του 1%.

Διάγραμμα 3



Πηγή: Eurostat

Πίνακας 1

Ανώτατος οριακός συντελεστής φορολόγησης φυσικών προσώπων και επιχειρήσεων στην ΕΕ-15 το 2004

Χώρα	2004	2004
	Φυσικά πρόσωπα	Επιχειρήσεις
Αυστρία	50%	34%
Βέλγιο	50%	34%
Δανία	59%	30%
Φινλανδία	36%	29%
Γαλλία	49,6%	35,4%
Γερμανία	48,5%	38,3%
Ελλάδα	40%	35%
Ιρλανδία	42%	12,5%
Ιταλία	45%	37,3%
Λουξεμβούργο	38,95%	30,4%
Ολλανδία	52%	34,5%

Πορτογαλία	40%	27,5%
Ισπανία	48%	35%
Σουηδία	60%	28%

Πηγή: European Commission, DG Taxation and Custom.

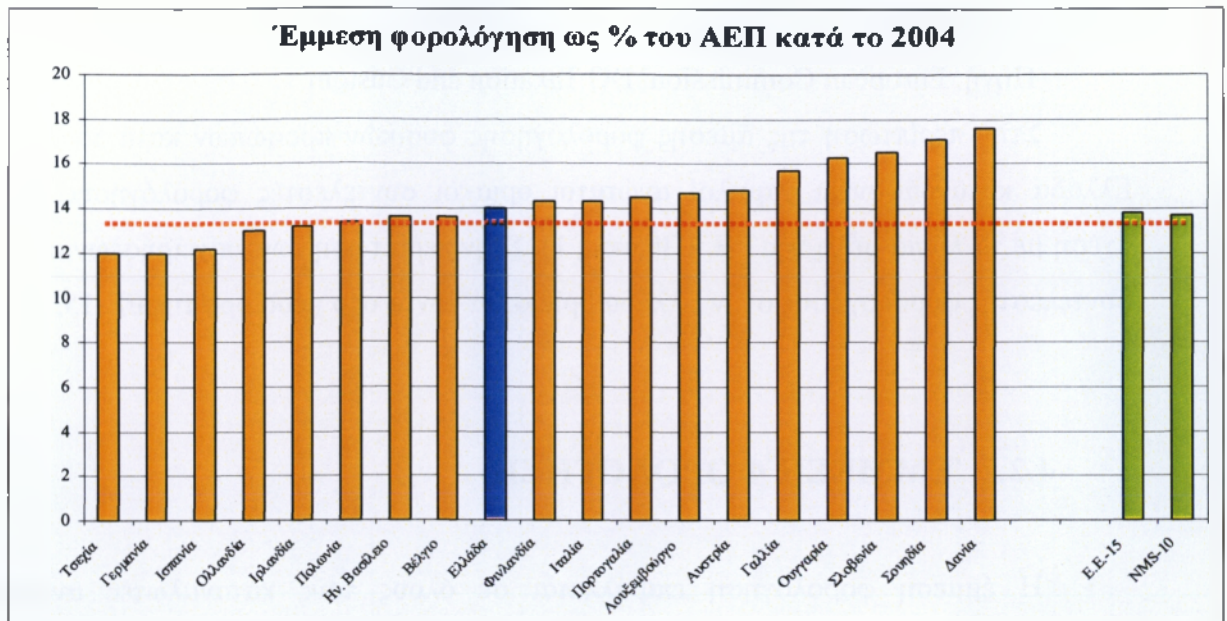
Στην περίπτωση της άμεσης φορολόγησης φυσικών προσώπων κατά το 2004, στην Ελλάδα καταγράφονται χαμηλοί ανώτατοι οριακοί συντελεστές φορολόγησης (40%) σε σχέση με τα λοιπά μέλη της ΕΕ. (Πίνακας 1). Στην περίπτωση των επιχειρήσεων ο ανώτατος συντελεστής φορολόγησης στην Ελλάδα βρίσκεται κοντά στο μέσο όρο της ΕΕ-15.

4.2.2 ΈΜΜΕΣΗ ΦΟΡΟΛΟΓΗΣΗ

Η έμμεση φορολόγηση επιβάλλεται σε όλους τους καταναλωτές ανεξαρτήτως εισοδήματος και ως αποτέλεσμα χαρακτηρίζεται ως περισσότερο άδικη μορφή φορολόγησης σε σχέση με την άμεση φορολόγηση η οποία έχει προοδευτικό χαρακτήρα ανάλογα με το εισόδημα. Στον αντίποδα αυτής της άποψης, το βασικό επιχείρημα υπέρ της έμμεσης φορολόγησης είναι η ευκολία – σε σχέση με την άμεση – της σύλληψης της φορολογητέας ύλης αλλά και το γεγονός ότι η κατανάλωση – και άρα η φορολογία – αυξάνεται με το εισόδημα.

Σε επίπεδο ΕΕ., η Σουηδία, η Δανία άλλα και η Σλοβενία χαρακτηρίζονται από υψηλά επίπεδα έμμεσης φορολογίας ως ποσοστό του ΑΕΠ σε σχέση με τα υπόλοιπα κράτη μέλη (Διάγραμμα 4). Χώρες όπως η Πορτογαλία, η Γαλλία, η Ιταλία, η Φινλανδία παρουσιάζουν επίπεδα έμμεσης φορολόγησης πάνω από τον μέσο όρο της ΕΕ. Αντίθετα, η Τσεχία, η Γερμανία, η Ισπανία, η Ιρλανδία, η Ολλανδία συγκαταλέγονται μεταξύ των χωρών με χαμηλότερη έμμεση φορολόγηση ως ποσοστό του ΑΕΠ. Αντίστοιχα στην Ελλάδα παρατηρείται υψηλό επίπεδο έμμεσης φορολόγησης ως ποσοστό του ΑΕΠ καθώς βρίσκεται πάνω από το μέσο όρο της ΕΕ-15.

Διάγραμμα 4

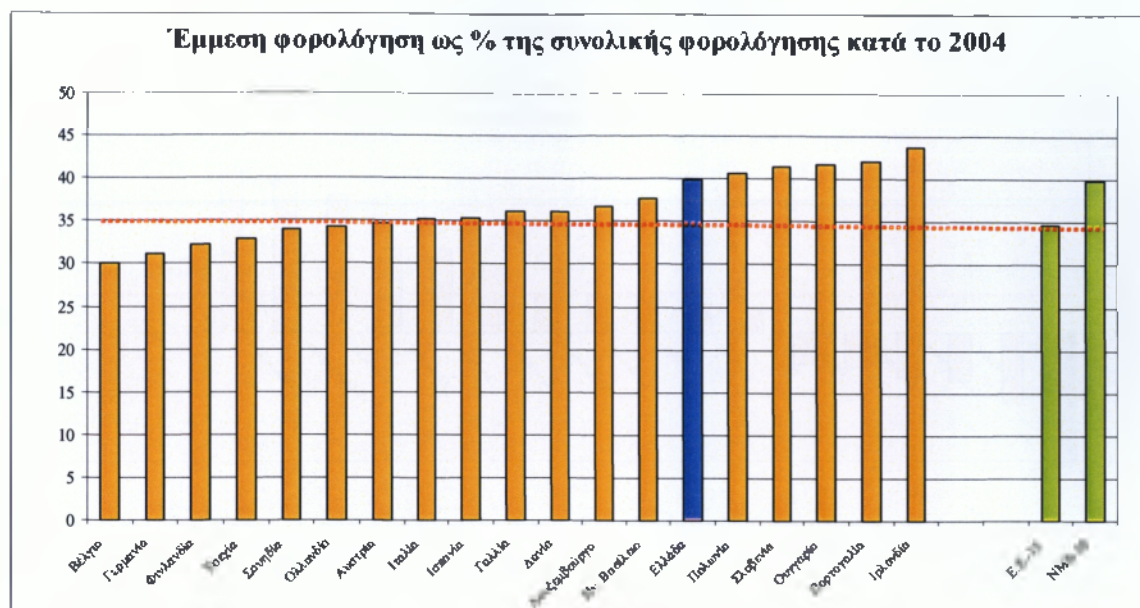


Πηγή: Eurostat

Σημαντική παράμετρος της έμμεσης φορολόγησης στην ΕΕ. αποτελεί το μερίδιο επί της συνολικής φορολόγησης (Διάγραμμα 5). Ένα πρώτο συμπέρασμα που προκύπτει είναι ότι ενώ στην περίπτωση της άμεσης φορολόγησης παρατηρούνται δύο ομάδες κρατών μελών (εκείνες που βρίσκονται εκατέρωθεν από τον μέσο όρο της ΕΕ-15), στην περίπτωση της έμμεσης φορολόγησης παρατηρείται και μια τρίτη ομάδα κρατών μελών όπως είναι η Δανία, η Γαλλία, η Ισπανία, η Ιταλία, η Αυστρία όπου το μερίδιο έμμεσης επί της συνολικής φορολόγησης βρίσκεται πολύ κοντά στο μέσο όρο της ΕΕ-15.

Οι χώρες, οι οποίες εξαρτούν περισσότερο τα φορολογικά τους έσοδα από την έμμεση φορολόγηση είναι η Ιρλανδία, η Πορτογαλία, η Σλοβενία, η Ουγγαρία, η Πολωνία ενώ ακολουθεί η Ελλάδα και τα Ην. Βασίλειο. Αντίθετα, οι σκανδιναβικές χώρες, το Βέλγιο, η Γερμανία, η Αυστρία, η Τσεχία και η Ολλανδία εξαρτούν σε μικρότερο βαθμό τα φορολογικά τους έσοδα από την έμμεση φορολόγηση. Μια δομική διαφορά μεταξύ παλαιών και νέων κρατών μελών είναι ότι τα νέα κράτη μέλη (NMS-10) εξαρτούν περισσότερο τα συνολικά τους έσοδα από την έμμεση φορολόγηση σε σχέση με τα παλαιότερα κράτη μέλη.

Διάγραμμα 5

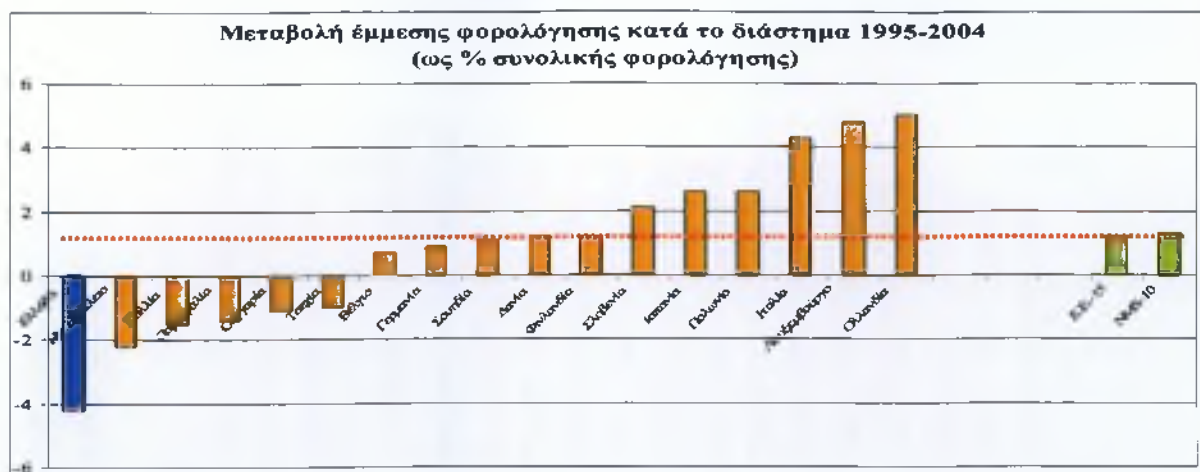


Πηγή: Eurostat

Μέσα από τη διαχρονική απεικόνιση (διάστημα 1995-2004) των εσόδων από έμμεση φορολόγηση ως ποσοστό των συνολικών φορολογικών εσόδων (Διάγραμμα 6), είναι δυνατή η απεικόνιση των επιπτώσεων των μεταρρυθμίσεων επί της έμμεσης φορολόγησης εντός της ΕΕ. Προκύπτουν τα εξής συμπεράσματα:

- Οι χώρες που αύξησαν περισσότερο τη συνεισφορά της έμμεσης φορολόγησης επί των φορολογικών εσόδων είναι η Ολλανδία, η Ιταλία, το Λουξεμβούργο, η Πολωνία, η Ισπανία και η Σλοβενία.
- Η πλειοψηφία των σκανδιναβικών χωρών παρουσιάζει αύξηση της συνεισφοράς της έμμεσης φορολόγησης πλησίον του μέσου όρου της ΕΕ-15.
- Μεταξύ των χωρών που παρατηρείται μείωση της αναλογίας έμμεσης προς συνολική φορολόγηση συγκαταλέγονται η Πορτογαλία, το Ην. Βασίλειο, η Γαλλία. Η Ελλάδα αποτελεί το κράτος μέλος με τη μεγαλύτερη μείωση της συνεισφοράς της έμμεσης φορολόγησης στα συνολικά φορολογικά έσοδα κατά το διάστημα 1995-2004.
- Κατά μέσο όρο τα νέα κράτη μέλη (NMS-10) έχουν προχωρήσει σε αύξηση της συνεισφοράς της έμμεσης επί της συνολικής φορολόγησης στο ίδιο επίπεδο με τον μέσο όρο της ΕΕ-15.

Διάγραμμα 6



Πηγή: Eurostat

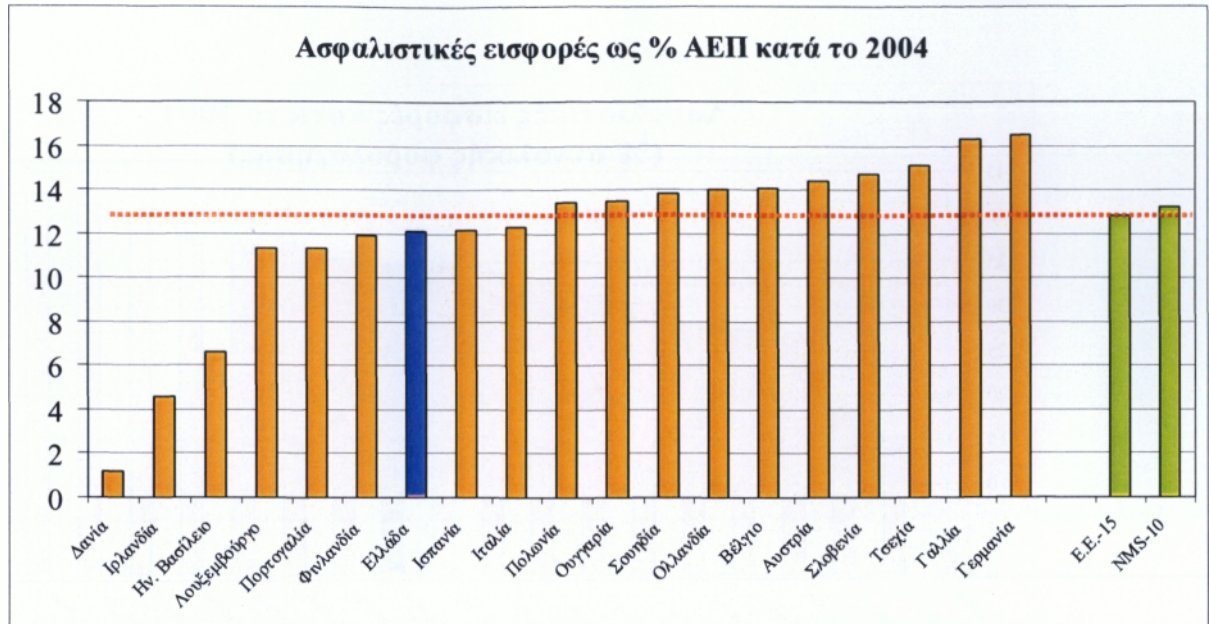
4.2.3 Ασφαλιστικές εισφορές

Το ύψος των ασφαλιστικών εισφορών αποτελεί σημαντική συνιστώσα του μη μισθολογικού κόστους εργασίας. Στοχεύοντας στην αύξηση της ζήτησης, αλλά και της προσφοράς εργασίας και την επακόλουθη αύξηση της απασχόλησης, τα κράτη μέλη έχουν κατά μέσον όρο προχωρήσει σε μείωση των ασφαλιστικών εισφορών για εργοδότες και εργαζομένους.

Η Δανία, η Ιρλανδία και το Ην. Βασίλειο χαρακτηρίζονται από σημαντικά χαμηλότερες του μέσου όρου της ΕΕ. ασφαλιστικές εισφορές ως ποσοστό του ΑΕΠ (Διάγραμμα 7). Στον αντίποδα βρίσκονται μεγάλες οικονομίες όπως είναι η Γαλλία και η Γερμανία, όπου οι ασφαλιστικές εισφορές βρίσκονται σε επίπεδα σημαντικά υψηλότερα από τον μέσο όρο της ΕΕ.. Στην Ελλάδα οι ασφαλιστικές εισφορές κατά το 2004, σύμφωνα με στοιχεία της Eurostat, κυμάνθηκαν στο 12,1% του ΑΕΠ χαμηλότερα από τον μέσο όρο της ΕΕ.

Διάγραμμα 7

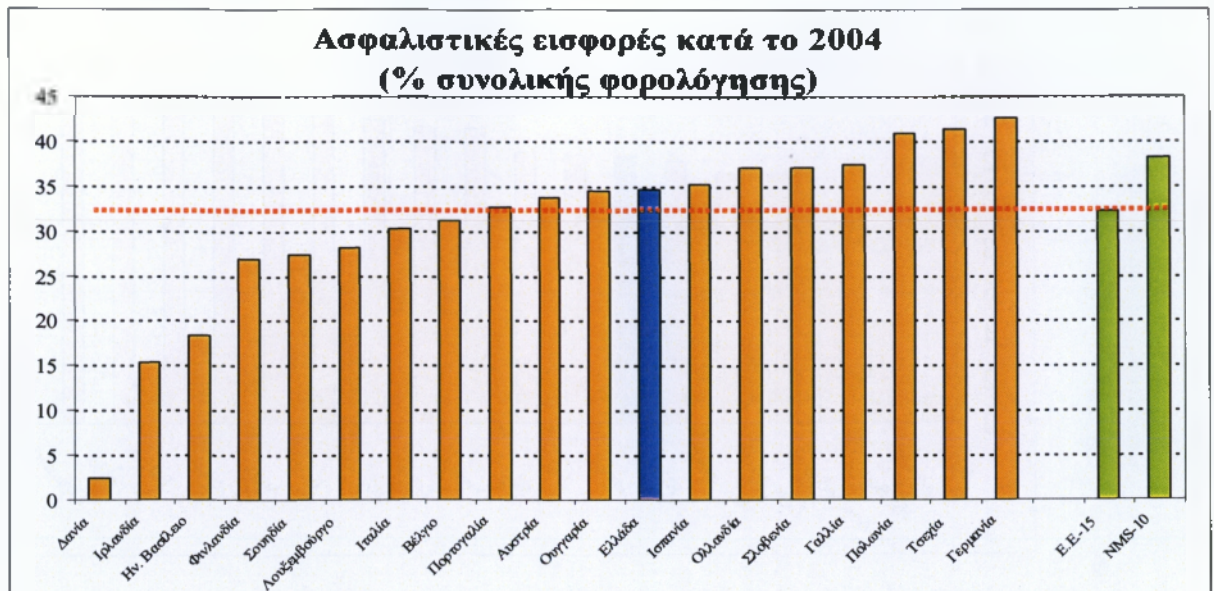
Πηγή: Eurostat



Παρατηρώντας το μερίδιο των ασφαλιστικών εισφορών στο σύνολο των φορολογικών εσόδων προκύπτει ότι στις σκανδιναβικές χώρες, την Ιρλανδία και το Ην. Βασίλειο οι ασφαλιστικές εισφορές ως μερίδιο των συνολικών φορολογικών εσόδων είναι χαμηλότερες από το μέσο όρο της ΕΕ. Ενδιαφέρον παρουσιάζει η περίπτωση των νέων κρατών μελών όπου οι ασφαλιστικές εισφορές αποτελούν μεγαλύτερο μέρος των συνολικών φορολογικών εσόδων, κάτι το οποίο ισχύει ειδικά στην περίπτωση της Σλοβενίας και Τσεχίας (Διάγραμμα 8). Εκτός των νέων κρατών μελών το υψηλότερο μερίδιο των ασφαλιστικών εισφορών επί της συνολικής φορολόγησης παρατηρείται στη Γερμανία και τη Γαλλία. Στην Ελλάδα, οι ασφαλιστικές εισφορές στο σύνολο των φορολογικών εσόδων προσεγγίζουν το 34,6% της συνολικής φορολόγησης και βρίσκονται κοντά στο μέσο όρο της ΕΕ-15.

Διάγραμμα 8

Πηγή: Eurostat



Μέσα από τη διαχρονική μεταβολή (περίοδος 1995-2004) των ασφαλιστικών εισφορών ως ποσοστό της συνολικής φορολόγησης εντός της ΕΕ. (Διάγραμμα 9) απεικονίζεται το εύρος των μεταρρυθμίσεων που έλαβαν χώρα κατά τη συγκεκριμένη περίοδο. Προκύπτουν τα ακόλουθα συμπεράσματα:

- Στην Ελλάδα παρατηρείται η δεύτερη μεγαλύτερη αύξηση του μεριδίου των ασφαλιστικών εισφορών επί των συνολικών φορολογικών εσόδων (μετά την Πορτογαλία). Ακολουθούν η Τσεχία, η Σουηδία και το Ην. Βασίλειο.
- Για την περίοδο 1995-2004 οι χώρες με την μεγαλύτερη μείωση ασφαλιστικών εισφορών είναι η Γαλλία, η Ολλανδία, η Αυστρία και το Βέλγιο.
- Παρατηρούνται δύο αντίρροπες τάσεις ανάμεσα σε παλαιότερα (ΕΕ-15) και νέα κράτη μέλη (NMS-10) της ΕΕ. Πιο συγκεκριμένα, οι ασφαλιστικές εισφορές στα παλαιότερα κράτη μέλη συρρικνώνονται ως μερίδιο των συνολικών φορολογικών εσόδων ενώ στην περίπτωση των νεότερων μελών οι ασφαλιστικές εισφορές αυξάνονται περισσότερο από 4% στο σύνολο των φορολογικών εσόδων.

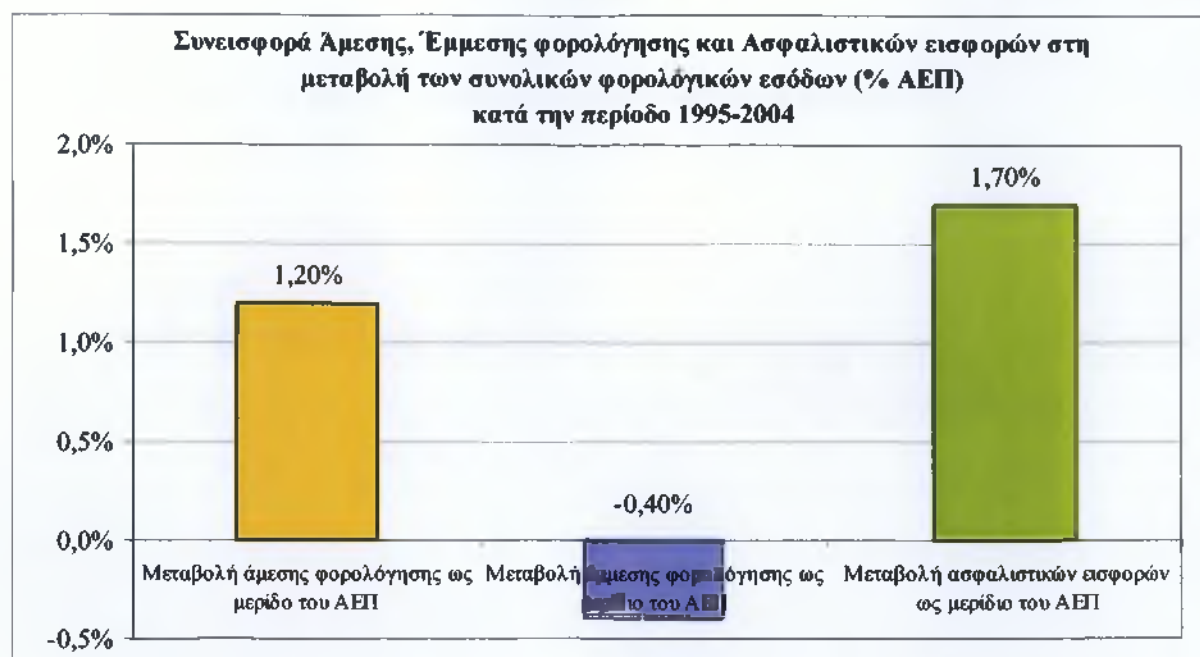
Διάγραμμα 9



Πηγή: Eurostat

Στην Ελλάδα η αύξηση των φορολογικών εσόδων κατά 2,5% του ΑΕΠ κατά την περίοδο 1995-2004 αποδίδεται σε αύξηση των ασφαλιστικών εισφορών και των άμεσων φορολογικών εσόδων κατά 1,7% και 1,2% του ΑΕΠ αντίστοιχα (Διάγραμμα 10) ενώ παρατηρείται και μια μείωση της έμμεσης φορολόγησης κατά 0,4% του ΑΕΠ. Πρέπει να σημειωθεί ότι η αύξηση των εσόδων από άμεση φορολόγηση για την συγκεκριμένη περίοδο προήλθε από την διεύρυνση της φορολογικής βάσης και τον περιορισμό της φοροδιαφυγής και όχι από την αύξηση των συντελεστών άμεσης φορολόγησης.

Διάγραμμα 10



Πηγή: Eurostat

Τα αποτελέσματα των συγκρίσεων της Ελλάδας με τις άλλες χώρες της ΕΕ επιβεβαιώνονται και από τα στοιχεία του προϋπολογισμού 2007. Σύμφωνα με τον προϋπολογισμό του 2007 (Πίνακας 2), το κύριο γνώρισμα του Ελληνικού φορολογικού συστήματος είναι ότι το μεγαλύτερο μέρος των τακτικών φορολογικών εσόδων προέρχεται από την έμμεση φορολόγηση. Ακολουθώντας, το 68% των έμμεσων φόρων προέρχεται από την φορολογία των συναλλαγών και ειδικότερα από τον φόρο προστιθέμενης αξίας ενώ το υπόλοιπο 30% από ειδικούς φόρους όπως είναι οι φόροι κατανάλωσης. Αντίστοιχα, το μεγαλύτερο μέρος της άμεσης φορολόγησης προέρχεται από την φορολόγηση εισοδήματος, ενώ η φορολόγηση της περιουσίας αποτελεί μικρό μερίδιο των συνολικών εσόδων από άμεση φορολόγηση.

Έχει σημειωθεί από μελέτες (Πχ Μελέτη ΚΕΠΕ με τίτλο: *Διανομή, Αναδιανομή και Φτώχεια*, των Κ. Ν. Κανελλόπουλου, Ζ. Ν. Αναστασάκου, Α. Κ. Κώτση, Θ. Ν. Μανιάτη, Κ. Μ. Παχάκη_Μελέτη Νο. 55, 2004) ότι, οι έμμεσοι φόροι αυξάνουν την ανισότητα κατανομής του οικογενειακού εισοδήματος. Αυτή συνεπώς η σχέση έμμεσων και άμεσων φόρων εκφράζει την αδικία του Ελληνικού φορολογικού συστήματος και εν μέρει εξηγεί και το Ελληνικό παράδοξο σύμφωνα με το οποίο, ενώ οι κοινωνικές δαπάνες αυξάνονται, ο πληθυσμός υπό το όριο φτώχειας δεν μειώνεται εξαιτίας της δυσανάλογης, ως προς τα εισοδήματά τους, επιβάρυνσης των εμμέσων φόρων.

Πίνακας 2

Έσοδα Τακτικού προϋπολογισμού (εκ. €)							
	20 04	20 05	2006	200 7	Μεταβολή %		
	Πρ αγμ/σεις	Πρ αγμ/σεις	Εκτιμήσεις Πραγματοποιήσεων	Πρ οβλέψεις	5/04	6/05	7/06
Α. Τακτικά Έσοδα	42 055	44 760	47830	513 70	,4	,9	,4
I. Άμεσοι φόροι	16 484	18 371	18560	194 50	1,4		,8
Φόροι εισοδήματος	13 307	14 165	14790	153 80	,4	,4	
Φυσικών προσώπων	77 85	82 92	14790	153 80	,5	,7	,8
Νομικών προσώπων	47 24	47 30	4500	462 0	,1	4,9	,7
Ειδικών κατηγοριών	79 8	11 43	1190	104 0	3,2	,1	12,6
Φόροι στην περιουσία	42 2	54 8	490	510	9,9	10,6	,1
Άμεσοι φόροι ΠΟΕ	15 69	24 10	1910	208 0	3,6	20,7	,9
Λοιποί άμεσοι φόροι	118 6	12 48	1370	148 0	,2	,8	
II. Έμμεσοι φόροι	23 000	23 722	26260	285 80	,1	0,7	,8
Φόροι συναλλαγών	15 255	15 817	17675	193 75	,7	1,7	,6
ΦΠΑ	13 741	14 131	15855	174 35	,8	2,2	0
πετρελαιοειδώ ν	11 41	14 80	1760	195 0	9,7	8,9	0,8
Καπνού	55 0	57 4	645	705	,4	2,4	,3
Λοιπών	12 050	12 077	13450	147 80	,2	1,4	,9
Λοιποί φόροι συναλλαγών	15 14	16 86	1820	194 0	1,4	,9	,6
Φόροι κατανάλωσης	70 51	70 77	7535	821 0	,4	,5	

Φόροι ασφαλιστρών	26 9	27 0	300	330	,4	1,1	0
Τέλος ταξινόμησης οχημάτων	90 8	89 1	918	965	1,9		,1
ΕΦΚ καυσίμων	24 61	24 78	2620	295 4	,7	,7	2,7
Λοιποί ΕΦΚ (καπνού κλπ)	25 24	25 64	2785	301 0	,6	,6	,1
Τελή κυκλοφορίας οχημάτων	69 4	70 5	774	815	,6	,8	,3
Λοιποί φόροι κατανάλωσης	19 5	16 9	138	136	13,3	18,3	1,4
Έμμεσοι φόροι ΠΟΕ	29 0	40 0	440	445	7,9	0	,1
Λοιποί έμμεσοι	40 4	42 8	610	550	,9	2,5	9,8
Σύνολο φορολογικών εσόδων (I+II)	39 484	42 093	44820	480 30	,6	,5	,2

Πηγή: Προϋπολογισμός 2007

Επιπλέον, κατά την περίοδο 1995-2004 σύμφωνα με στοιχεία προϋπολογισμών το άθροισμα έμμεσων και άμεσων φόρων ως ποσοστό του ΑΕΠ (Διάγραμμα 11) σημειώνει αύξηση από το 21,9% του ΑΕΠ κατά το 1995, στο 23,6% του ΑΕΠ το 2004 (παρότι αποκλιμακώνεται από το ποσοστό του 26,5% του 2000). Το μερίδιο των άμεσων φόρων και των ασφαλιστικών εισφορών αυξάνει τη συνεισφορά του στο σύνολο των φορολογικών εσόδων ενώ μειωμένο παρουσιάζεται το μερίδιο των εμμέσων φόρων (Διάγραμμα 12).

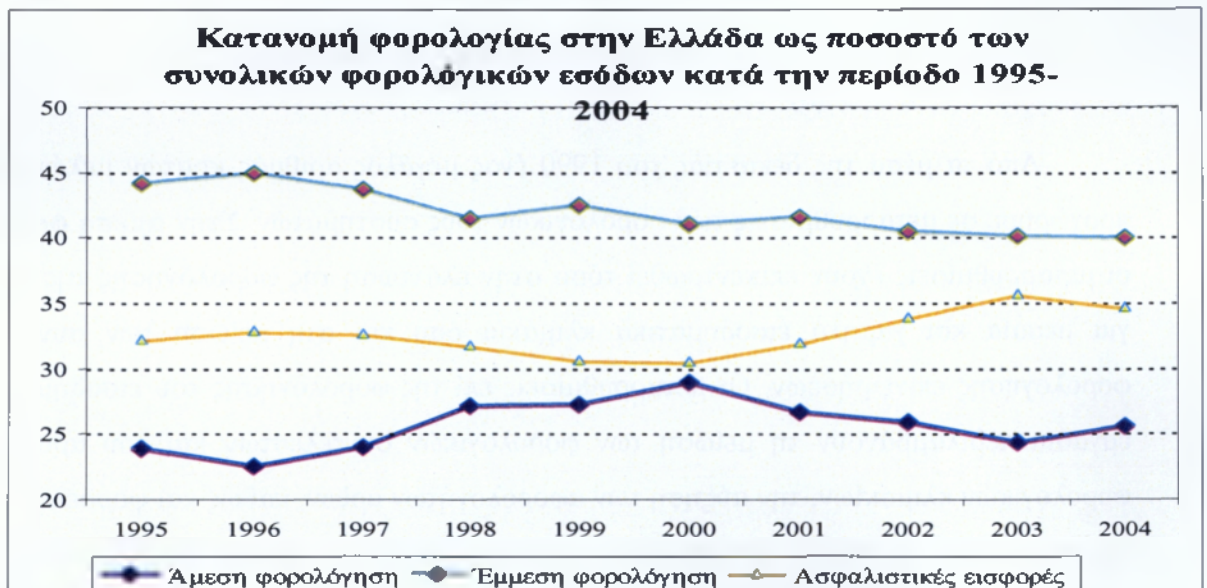
Διάγραμμα 11

Πηγή: Προϋπολογισμός 2005-2006



Διάγραμμα 12

Πηγή: Eurostat



Παράλληλα, από τα στοιχεία της περιόδου 1995-2004 προκύπτει ότι έχει υπάρξει σημαντική βελτίωση στην αναλογία έμμεσων και άμεσων φόρων (από 1,8 το 1995 μειώνεται σε 1,4 το 2004, διάγραμμα 13). Αυτή η μείωση της αναλογίας έμμεσων προς άμεσους φόρους κατά την περίοδο 1995-2004 κρίνεται ιδιαίτερα σημαντική καθώς με αυτό τον τρόπο το

Ελληνικό φορολογικό σύστημα έγινε δικαιότερο.

Διάγραμμα 13



Πηγή: Προϋπολογισμός 2007, (*) εκτίμηση, (**) πρόβλεψη

4.3 ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΕΜΜΕΣΗΣ ΚΑΙ ΑΜΕΣΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΕ

Από τα μέσα της δεκαετίας του 1990 ένας μεγάλος αριθμός κρατών μελών της ΕΕ. προχώρησε σε μεταρρυθμίσεις των φορολογικών τους συστημάτων. Στην **άμεση φορολογία**, οι μεταρρυθμίσεις έχουν επικεντρωθεί τόσο στην ελάττωση της φορολόγησης της εργασίας για μεσαία και χαμηλά εισοδηματικά κλιμάκια όσο και στη μείωση των συντελεστών φορολόγησης επιχειρήσεων. Οι μεταρρυθμίσεις επί της φορολόγησης του εισοδήματος από εργασία περιλαμβάνουν τη μείωση των φορολογικών συντελεστών και του αριθμού των φορολογικών κλιμακίων, την αύξηση των αφορολογητών ορίων, καθώς και φοροελαφρύνσεις για οικογένειες με παιδιά. Αντίστοιχα, οι μεταρρυθμίσεις επί της φορολογίας επιχειρήσεων στοχεύουν στην παροχή κινήτρων για την ενίσχυση των επενδύσεων, την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας καθώς και την προώθηση της έρευνας και ανάπτυξης.

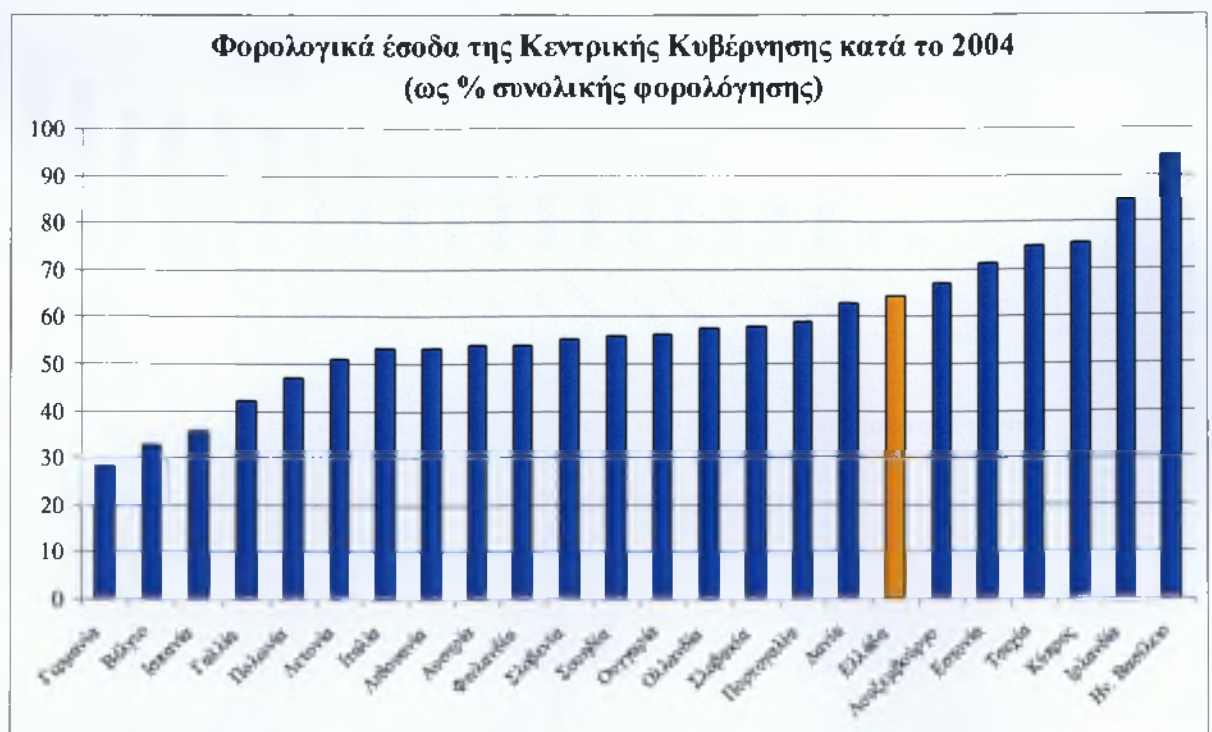
Για την **έμμεση φορολόγηση** οι μεταρρυθμίσεις επικεντρώνονται κυρίως στο καθεστώς ΦΠΑ. Ειδικότερα παρατηρείται τάση αύξησης των συντελεστών ΦΠΑ, ενώ ορισμένα κράτη μέλη έχουν προχωρήσει σε μείωση του ΦΠΑ για συγκεκριμένα μόνο προϊόντα και κλάδους. Ενδιαφέρον παρουσιάζει η εισαγωγή πράσινων φόρων (Σουηδία,

Δανία, Ολλανδία, Γερμανία, Ιταλία, Αυστρία και Ην. Βασίλειο) τα έσοδα των οποίων χρησιμοποιήθηκαν κατά κύριο λόγο για τη μείωση της έμμεσης φορολογίας καθώς και τη μείωση της φορολόγησης της εργασίας.

4.4 ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΣΕ ΕΠΙΠΕΔΟ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Παρατηρώντας το μερίδιο των φορολογικών εσόδων (Διάγραμμα 14) που κατευθύνεται προς την κεντρική κυβέρνηση προκύπτει ότι η Ελλάδα (63%) βρίσκεται κατά προσέγγιση στο μέσο όρο της ΕΕ. Τόσο στη Μεγάλη Βρετανία όσο και στην Ιρλανδία ένα ποσοστό πάνω από 80% των φορολογικών εσόδων αποδίδεται στην κεντρική κυβέρνηση, ενώ στην Γερμανία και την Γαλλία το αντίστοιχο ποσοστό είναι 28% και 42% αντιστοίχως. Τέλος στη Σουηδία, την Φινλανδία και την Δανία τα αντίστοιχα ποσοστά κυμαίνονται από 55% μέχρι 61%. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι σε κράτη με ομοσπονδιακό χαρακτήρα είναι φυσικό να αποδίδονται λιγότερα φορολογικά έσοδα προς την κεντρική κυβέρνηση.

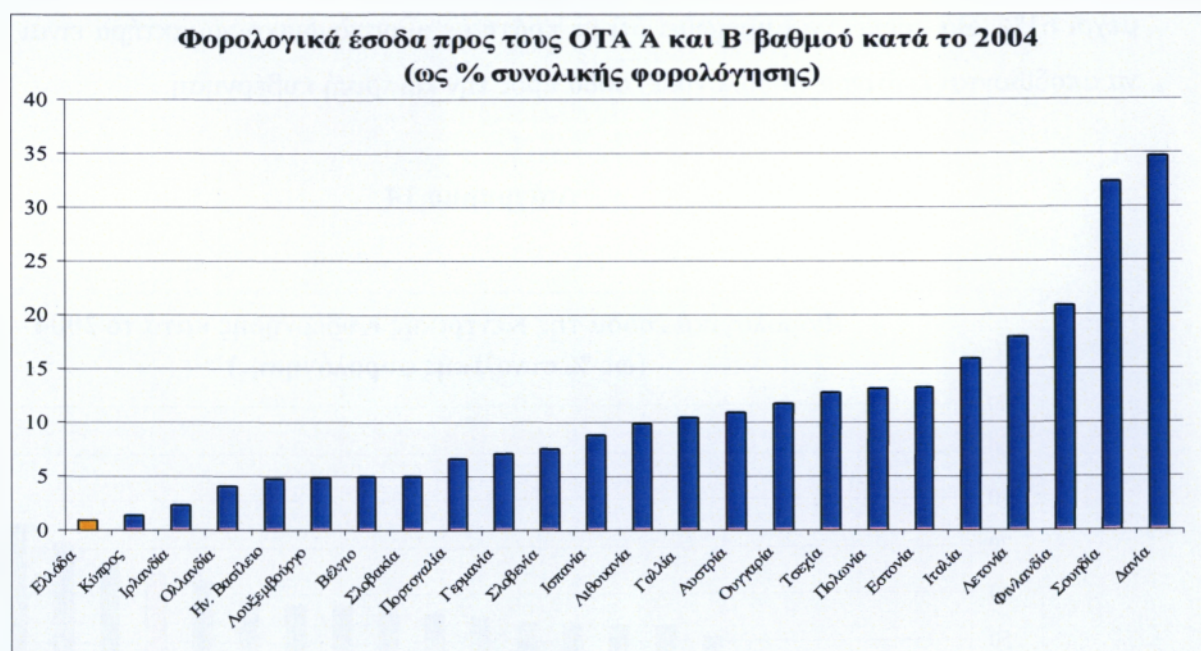
Διάγραμμα 14



Πηγή: Eurostat

Σε επίπεδο αυτοδιοίκησης (διάγραμμα 15) η Ελλάδα κατατάσσεται τελευταία μεταξύ των κρατών μελών καθώς αποδίδει μόλις το 0,9% των συνολικών φορολογικών εσόδων στην αυτοδιοίκηση, σε αντίθεση με τις σκανδιναβικές χώρες που αποδίδουν πάνω από το 20% των συνολικών φορολογικών εσόδων στην αυτοδιοίκηση. Στην περίπτωση της Σουηδίας και της Δανίας το 32,3% και το 34,7% των συνολικών φορολογικών εσόδων αποδίδεται στην τοπική αυτοδιοίκηση. Τονίζεται ότι στις σκανδιναβικές χώρες οι Οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ) αποτελούν κατά κύριο λόγο αυτόνομες δημοσιονομικές αρχές οι οποίες ορίζουν φορολογικούς συντελεστές και επίσης καταρτίζουν ανεξάρτητους προϋπολογισμούς.

Διάγραμμα 15



Πηγή: Eurostat

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο

ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΙ ΕΛΕΓΧΟΙ

5.1 ΈΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ

Ο φορολογικός έλεγχος περιλαμβάνει το σύνολο των ελεγκτικών ενεργειών που εφαρμόζονται από τα αρμόδια φορολογικά όργανα με σκοπό να διαπιστωθεί:

- Εάν εφαρμόζονται ορθά οι διατάξεις της κείμενης φορολογικής νομοθεσίας.
- Εάν τηρήθηκαν τα βιβλία και υποβλήθηκαν οι δηλώσεις που προβλέπει η φορολογική νομοθεσία.
- Εάν οι δηλώσεις που υποβλήθηκαν συμφωνούν με τα δεδομένα των βιβλίων και στοιχείων.
- Εάν τηρήθηκαν τα βιβλία σύμφωνα με τη φορολογική νομοθεσία και τις αρχές της λογιστικής επιστήμης.
- Εάν για τις οικονομικές συναλλαγές της επιχείρησης εκδίδονται και λαμβάνονται τα προσήκοντα φορολογικά στοιχεία.
- Εάν υπάρχουν πράξεις ή παραλείψεις συνεπεία των οποίων:

α) δεν αποδόθηκαν στο δημόσιο οφειλόμενοι φόροι, τέλη και εισφορές, β) απέβλεπαν μεθοδευμένα ή συνειδητά στη μη εκπλήρωση των φορολογικών υποχρεώσεων.

- Τον καθορισμό των εν γένει φορολογικών υποχρεώσεων.

Πέραν των ανωτέρω, στην έννοια του φορολογικού ελέγχου περιλαμβάνονται και όλες εκείνες οι ενέργειες συλλογής απαραίτητων πληροφοριών και στοιχείων απαραίτητων για την ορθή εκτίμηση της οικονομικής κατάστασης της επιχείρησης, ώστε να διαμορφωθεί μια σαφής και πλήρης εικόνα για τον τρόπο λειτουργίας, τη δυναμικότητα της ελεγχόμενης επιχείρησης, το αντικείμενο εργασιών της και εν τέλει εξαγωγή ασφαλών συμπερασμάτων για τις φορολογικές υποχρεώσεις.

Συνεπώς, μπορούμε να πούμε ότι ο φορολογικός έλεγχος περιλαμβάνει όλες τις επαληθεύσεις του λογιστικού και του ουσιαστικού ελέγχου που κρίνονται απαραίτητες για τη διαπίστωση της ειλικρίνειας ή μη των βιβλίων και στοιχείων και των δεδομένων και

αποτελεσμάτων που προκύπτουν από αυτά, την ορθή μεταφορά των οικονομικών δεδομένων στις υποβληθείσες δηλώσεις και την απόδοση των οφειλομένων φόρων, τελών, εισφορών κλπ στο Δημόσιο.

5.2 ΣΚΟΠΟΣ ΤΟΥ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ

Ο φορολογικός έλεγχος στην Ελλάδα αποτελεί σημαντική λειτουργία του Κράτους, διότι σε αυτόν βρίσκουν μεταξύ άλλων εφαρμογή οι συνταγματικές αρχές για ισοδύναμη συμμετοχή των πολιτών στα οικονομικά βάρη, οι δε συνέπειές του είναι σημαντικές σε όλο το φάσμα των κοινωνικών και κυρίως οικονομικών δραστηριοτήτων.

Σκοπός του φορολογικού ελέγχου είναι να επαληθευτεί η ακρίβεια των φορολογικών δηλώσεων και σε περίπτωση μη υποβολής τους, να εξευρεθεί η φορολογητέα ύλη και να προσδιοριστούν οι φορολογικές υποχρεώσεις που προκύπτουν.

Οι φορολογικοί έλεγχοι πρέπει να διεξάγονται με τυπικότητα, πάντα σύμφωνα με τον νόμο και να αποσκοπούν στην εξεύρεση ή/και την επαλήθευση της φορολογητέας ύλης με τρόπο διαφανή, αντικειμενικό και δίκαιο. Με τους φορολογικούς ελέγχους εκτός από τη διασφάλιση των συμφερόντων του Δημοσίου, εξυπηρετούνται και άλλοι εξίσου σημαντικοί σκοποί, όπως:

- Η δίκαιη κατανομή των φορολογικών βαρών.
- Η προστασία των υγιών επιχειρήσεων από τον αθέμιτο ανταγωνισμό.
- Η διαρκής ενημέρωση των φορολογουμένων σχετικά με τις φορολογικές τους υποχρεώσεις.
- Η αύξηση της εθελούσιας συμμόρφωσης μέσα από την εμπέδωση της φορολογικής συνείδησης.

5.3. ΕΙΔΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ

5.3.1. Προληπτικός φορολογικός έλεγχος

Ο προληπτικός έλεγχος έχει σκοπό τη διαπίστωση της ορθής εφαρμογής των διατάξεων του Κ.Β.Σ, καθώς και την εκπλήρωση των ληξιπροθέσμων φορολογικών υποχρεώσεων της επιχείρησης (υποβολή δηλώσεων, πληρωμή παρακρατούμενων φόρων κλπ). Ο έλεγχος αυτός πρέπει να είναι σύντομος, ουσιαστικός και να έχει το χαρακτήρα του αιφνιδιασμού.

Πραγματοποιείται σε οποιοδήποτε χρόνο κατά τη διάρκεια της διαχειριστικής περιόδου και αφορά τη διακίνηση των αγαθών, την ενημέρωση των βιβλίων, τα αποθέματα, το ταμείο, τα λοιπά περιουσιακά στοιχεία, τυχόν ειδικά τηρούμενα βιβλία, τους φορολογικούς μηχανισμούς, κ.λ.π.⁸⁴ Διενεργείται στην εγκατάσταση της επιχείρησης ή και εκτός αυτής, κατά τη διακίνηση αγαθών και εμπορευμάτων και στοχεύει, με τον ανωτέρω χαρακτήρα του, στην αποτροπή της διάπραξης φορολογικών παραβάσεων.

Κατά τη διαδικασία του προληπτικού ελέγχου, ο ελεγκτής μπορεί να λαμβάνει γνώση οποιουδήποτε άλλου βιβλίου ή στοιχείου ή εγγράφου, εκτός από αυτά που τηρούνται υποχρεωτικά ή προαιρετικά, καθώς και κάθε περιουσιακού στοιχείου που βρίσκεται στην επαγγελματική εγκατάσταση του επιτηδευματία ή στην εγκατάσταση κάθε άλλου υπόχρεου και οι διαπιστώσεις του αποτυπώνονται σε έκθεση ελέγχου.

Εφόσον από τον προληπτικό έλεγχο προκύψουν στοιχεία που έχουν σχέση με τη μη εκπλήρωση φορολογικών υποχρεώσεων της επιχείρησης ή λανθασμένου τρόπου προσδιορισμού των αποτελεσμάτων και του τρόπου φορολόγησής τους, εκδίδεται εντολή προσωρινού ή τακτικού ελέγχου, κατά την κρίση του προϊσταμένου της ελεγκτικής αρχής, σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις.

Σύμφωνα με τη συνταγματική επιταγή της προηγούμενης ακρόασης, αμέσως με τη διαπίστωση των παραβάσεων του Κ.Β.Σ. και πριν την αποχώρηση των ελεγκτών από την ελεγχόμενη επιχείρηση, τα φορολογικά όργανα είναι υποχρεωμένα να επιδίδουν στον υπόχρεο κλήση προς ακρόαση προκειμένου να δοθεί η ευχέρεια διατύπωσης εντός ευλόγου χρόνου (10 ημέρες) γραπτών απόψεων σε σχέση με τις διαπιστωθείσες παραβάσεις του ελέγχου. Ειδικά στον προληπτικό έλεγχο διακίνησης αγαθών με μεταφορικά μέσα στο δρόμο, περίπτωση κατά την οποία η επίδοση της κλήσης προς ακρόαση είναι πρακτικά δυσχερής, η παραπάνω επίδοση διενεργείται σε μεταγενέστερο χρόνο στην έδρα της επιχείρησης προκειμένου και εκεί να δοθεί η ευχέρεια διατύπωσης γραπτών απόψεων.

5.3.1.1. Αντικείμενο του προληπτικού ελέγχου

Όπως ήδη έχουμε αναφέρει, ο προληπτικός έλεγχος διενεργείται με σκοπό να διαπιστωθεί η ορθή εφαρμογή των διατάξεων του Κώδικα Βιβλίων & Στοιχείων (Κ.Β.Σ.), καθώς και η εκπλήρωση των ληξιπροθέσμων εν γένει φορολογικών υποχρεώσεων της επιχείρησης.

Με την αιφνίδια και επιτόπια παρουσία των φορολογικών οργάνων στις εγκαταστάσεις της επιχείρησης ή εκτός αυτής κατά τη διακίνηση των αγαθών, οι ελεγκτικές

υπηρεσίες στοχεύουν να αποτρέψουν τους φορολογούμενους από τη διάπραξη φορολογικών παραβάσεων και να αποκαλύψουν πιθανές μεθόδους απάτης και φοροδιαφυγής.

Με τον προληπτικό έλεγχο ελέγχονται πράξεις ή παραλήψεις της επιχείρησης που ανάγονται στην τρέχουσα χρήση, χωρίς όμως να αποκλείεται να ελεγχθούν και παλαιότερες χρήσεις, εφόσον αυτό επιβάλλεται με βάση τα πραγματικά δεδομένα της ελεγχόμενης υπόθεσης.

Σύμφωνα με τις διατάξεις της παραγράφου 1 του άρθρου 36 του Κ.Β.Σ., ο έλεγχος μπορεί να λαμβάνει γνώση τόσο των υποχρεωτικά τηρούμενων όσο και των προαιρετικά τηρούμενων βιβλίων και στοιχείων, καθώς και οποιουδήποτε άλλου βιβλίου, στοιχείου ή εγγράφου που βρίσκεται σε επαγγελματική εγκατάσταση του επιτηδευματία.

Επίσης, παρέχεται η δυνατότητα ελέγχου περιουσιακών στοιχείων που βρίσκονται στην έδρα ή σε άλλη επαγγελματική εγκατάσταση τόσο του ελεγχόμενου επιτηδευματία όσο και κάθε άλλου συναλλασσόμενου με αυτόν.

Έτσι, με βάση τα παραπάνω, ο προληπτικός έλεγχος μπορεί να αφορά:

- την ενημέρωση των βιβλίων,
- την τήρηση των βιβλίων και την έκδοση στοιχείων σύμφωνα με τον Κ.Β.Σ.,
- τη νομιμότητα των φ.τ.μ. και μηχανισμών,
- τη διακίνηση των αγαθών,
 - τα αποθέματα, το ταμείο, τα αξιόγραφα και τα λοιπά περιουσιακά στοιχεία,
- τα πρόσθετα βιβλία του άρθρου 10 του Κ.Β.Σ.,
- την έκδοση πλαστών ή εικονικών ή τη λήψη εικονικών φορολογικών στοιχείων ή τη νόθευση αυτών.

Κατά κύριο λόγο, ο προληπτικός φορολογικός έλεγχος διενεργείται από την ΥΠ.Ε.Ε.. Η ΥΠ.Ε.Ε. είναι αυτόνομη ελεγκτική και διωκτική υπηρεσία με αυξημένες αρμοδιότητες και υπάγεται απευθείας στον Υπουργό Οικονομίας και Οικονομικών.

Οι αρμοδιότητες της ΥΠ.Ε.Ε. ασκούνται από τις περιφερειακές της υπηρεσίες οι οποίες εδρεύουν σε όλη την Ελλάδα, ο συντονισμός δε και η χάραξη της στρατηγικής των προληπτικών ελέγχων γίνεται από την Κεντρική Υπηρεσία της ΥΠ.Ε.Ε. [σχετ. οι διατάξεις του άρθρου 30 του ν. 3296/04 περί σύστασης Υπηρεσίας Ειδικών Ελέγχων και κατάρτισης του Σ.Δ.Ο.Ε. και το Π.Δ. 85/2005. Προκειμένου να καθίστανται περισσότερο αποτελεσματικοί οι διενεργούμενοι από την ΥΠ.Ε.Ε. προληπτικοί έλεγχοι, η υπηρεσία προγραμματίζει τους ελέγχους της σε κεντρικό επίπεδο, με βάση συγκεκριμένα κριτήρια.

Τα κριτήρια αυτά αφορούν:

- τον τομέα δραστηριοποίησης της επιχείρησης,
- τη νομική μορφή,
- την κατηγορία τηρούμενων βιβλίων,
- την επικινδυνότητα και παραβατικότητα του κλάδου,
 - τα οικονομικά μεγέθη και τα δεδομένα των δηλώσεων, λαμβανομένων υπόψη και χωροταξικών και χρονικών δεδομένων.

Κατά τη διάρκεια του προληπτικού ελέγχου η ΥΠ.Ε.Ε. μπορεί να προβαίνει:

- Σε ελέγχους μεταφορικών μέσων, καταστημάτων, αποθηκών και άλλων χώρων όπου βρίσκονται αγαθά.
- Σε έρευνες εγγράφων και λοιπών στοιχείων, όπως και έρευνες σε άλλους χώρους που δεν αφορούν την επαγγελματική εγκατάσταση του ελεγχόμενου.
- Σε συλλήψεις και ανακρίσεις προσώπων και έρευνες μεταφορικών μέσων, αγαθών, προσώπων, καταστημάτων, αποθηκών, οικιών και λοιπών χώρων, ως και τη διενέργεια ειδικών ανακριτικών πράξεων για τα αδικήματα που προβλέπονται από την κείμενη νομοθεσία και ανάγονται στην αρμοδιότητα της ΥΠ.Ε.Ε.
- Σε κατασχέσεις βιβλίων, εγγράφων, αγαθών, μέσων μεταφοράς και άλλων στοιχείων, σύμφωνα με τις ισχύουσες κάθε φορά φορολογικές και τελωνειακές διατάξεις.
- Σε περιπτώσεις διαπίστωσης μεγάλης έκτασης φοροδιαφυγής, στη δέσμευση τραπεζικών λογαριασμών και περιουσιακών στοιχείων προσώπων με άμεση ενημέρωση του αρμόδιου εισαγγελία.

5.3.1.2 Διαδικασία ελέγχου

Ο προληπτικός έλεγχος διενεργείται κατά τις εργάσιμες για το φορολογούμενο ημέρες και ώρες στην έδρα ή σε άλλη επαγγελματική εγκατάσταση της επιχείρησης, σε ορισμένες δε περιπτώσεις είναι δυνατόν να γίνει και στα γραφεία της αρμόδιας ελεγκτικής υπηρεσίας. Για τους διενεργούμενους ελέγχους σε επαγγελματική εγκατάσταση της επιχείρησης τα φορολογικά όργανα θα πρέπει απαραίτητως να επιδείξουν πριν από

τον έλεγχο τη σχετική εντολή ελέγχου και την υπηρεσιακή ή αστυνομική τους ταυτότητα.

Στις περιπτώσεις προληπτικού ελέγχου στα γραφεία της ελεγκτικής υπηρεσίας, ειδοποιείται η επιχείρηση, γραπτώς ή προφορικώς, να προσκομίσει στην υπηρεσία τα βιβλία και τα στοιχεία της, εντός οριζόμενης προθεσμίας.

Επισημαίνεται ότι ειδικά για τους προγραμματισμένους προληπτικούς ελέγχους εντός ή εκτός των επαγγελματικών εγκαταστάσεων της επιχείρησης, απαιτείται η κατάλληλη προετοιμασία των ελεγκτικών οργάνων, η οποία περιλαμβάνει:

- Το σχηματισμό του φακέλου της υπόθεσης με την εύρεση των δηλώσεων όλων των φορολογικών αντικειμένων που έχουν υποβληθεί,
- την κατάρτιση «πλάνου ελέγχου» με τις ελάχιστες ελεγκτικές επαληθεύσεις που πρόκειται να διενεργηθούν,
- την ενημέρωση από το τμήμα ΚΒΣ της αρμόδιας Δ.Ο.Υ. για την κατηγορία των βιβλίων που τηρεί η επιχείρηση, καθώς και των τυχόν πρόσθετων βιβλίων του άρθρου 10 του ΚΒΣ,
- την ενημέρωση για το πλήθος και τους αριθμούς μητρώου των χρησιμοποιούμενων φ.τ.μ. ή μηχανισμών.
- την ενημέρωση για το είδος και τον αριθμό των στοιχείων που έχει θεωρήσει,
- την ενημέρωση από το τμήμα μητρώου για τις επαγγελματικές εγκαταστάσεις που διαθέτει η επιχείρηση (υποκαταστήματα, αποθήκες κλπ),
- την ενημέρωση από τα στοιχεία και τις πληροφορίες που υφίστανται στην αρμόδια Δ.Ο.Υ. για παραβάσεις που καταλογίστηκαν από προηγούμενους ελέγχους ή για Δελτία Πληροφοριών ή άλλα εν γένει επιβαρυντικά στοιχεία.

Πριν από την έναρξη των ελεγκτικών επαληθεύσεων προηγείται η θεώρηση των βιβλίων και στοιχείων της ελεγχόμενης επιχείρησης, η οποία γίνεται κάτω από την τελευταία εγγραφή στα τηρούμενα υποχρεωτικώς και προαιρετικώς βιβλία και στο αμέσως επόμενο μετά το τελευταίο εκδοθέν φορολογικό στοιχείο. Στην πράξη θεώρησης αναγράφεται:

- η υπηρεσία που διενεργεί τον έλεγχο,
- η ημερομηνία και ώρα πραγματοποίησής του και
- τα στοιχεία των ελεγκτών.

Εφόσον κατά τη διάρκεια του ελέγχου διαπιστωθεί η ύπαρξη βιβλίων, εγγράφων και λοιπών στοιχείων από τα οποία είναι ενδεχόμενο να προκύπτει απόκρυψη φορολογητέας ύλης, ενεργείται κατάσχεση αυτών από τους υπαλλήλους που πραγματοποιούν τον έλεγχο και παράδοσή τους στον προϊστάμενο της ελεγκτικής υπηρεσίας. Στη συνέχεια ακολουθεί η επεξεργασία των κατασχεθέντων για εντοπισμό τυχόν αποκρυβείσας φορολογητέας ύλης ή τη διαπίστωση φορολογικών εν γένει παραβάσεων.

Για κάθε κατάσχεση συντάσσεται υποχρεωτικά έκθεση κατάσχεσης στην οποία αναγράφονται λεπτομερώς τα στοιχεία που κατασχέθηκαν. Η έκθεση αυτή υπογράφεται

υποχρεωτικά από τα όργανα του ελέγχου και από τον επιτηδευματία ή τον νόμιμο εκπρόσωπο του και σε περίπτωση απουσίας αυτού από παριστάμενο υπάλληλο της επιχείρησης, ενώ αντίγραφο της έκθεσης κατάσχεσης παραδίδεται στην επιχείρηση. Σε περίπτωση άρνησης του ελεγχόμενου να υπογράψει ή να παραλάβει την έκθεση, γίνεται σχετική μνεία επί του σώματος αυτής.

Ειδικά για τις περιπτώσεις επίσημων βιβλίων και στοιχείων, αυτά μπορούν να παραληφθούν και με απόδειξη παραλαβής.

Οι ανωτέρω ενέργειες (κατάσχεση επίσημων ή ανεπίσημων βιβλίων και στοιχείων, παραλαβή επίσημων βιβλίων και στοιχείων) πρέπει να γίνονται με τη δέουσα προσοχή και περίσκεψη, ώστε να καθιστούν αποτελεσματικό το διενεργούμενο προληπτικό έλεγχο.

Γενικά, για τις επιδόσεις στον προληπτικό έλεγχο εφαρμόζονται οι διατάξεις του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας (ν. 2717/99).

5.3.2. Προσωρινός φορολογικός έλεγχος

Πρόκειται για μορφή ελέγχου που εμπεριέχει στοιχεία του προληπτικού ελέγχου με τη διαφορά ότι παρέχεται η δυνατότητα να εκδοθεί, με βάση έκθεση ελέγχου, προσωρινό φύλλο ελέγχου ή πράξη, προκειμένου να καταλογιστούν οι τυχόν φόροι που οφείλει η επιχείρηση.

Κύρια χαρακτηριστικά του ελέγχου αυτού είναι, η διενέργειά του για συγκεκριμένες διαχειριστικές περιόδους ή ορισμένο χρονικό διάστημα μιας διαχειριστικής περιόδου και για συγκεκριμένα φορολογικά αντικείμενα, με άμεση πρόσβαση στα τηρούμενα βιβλία και στοιχεία και στις υποβληθείσες δηλώσεις της επιχείρησης, η ολοκλήρωσή του σε σύντομο χρονικό διάστημα και ο καταλογισμός τυχόν διαφορών φόρων με στόχο την άμεση είσπραξη αυτών από το δημόσιο, καθώς και η συλλογή στοιχείων και πληροφοριών αξιοποιήσιμων από μελλοντικό τακτικό φορολογικό έλεγχο.

Ο έλεγχος αυτός διενεργείται πάντα ύστερα από εντολή ελέγχου του προϊσταμένου της αρμόδιας ελεγκτικής υπηρεσίας.

Σημειώνεται ότι προσωρινός έλεγχος δεν μπορεί να διενεργηθεί σε περιπτώσεις μη έκδοσης ή ανακριβούς έκδοσης φορολογικών στοιχείων ή σε περιπτώσεις έκδοσης πλαστών και εικονικών ή λήψης εικονικών φορολογικών στοιχείων.

5.3.2.1. Αντικείμενο του Προσωρινού Ελέγχου

Ο προσωρινός έλεγχος διενεργείται προκειμένου

Ο προσωρινός έλεγχος διενεργείται προκειμένου να διαπιστωθεί η εκπλήρωση ορισμένων φορολογικών υποχρεώσεων των φορολογουμένων και να προσδιοριστούν και καταλογισθούν οι διαφορές φόρων που δεν καταβλήθηκαν με τη σχετική δήλωση από τους υπόχρεους.

Πρόκειται για μορφή ελέγχου που εμπεριέχει και όλα τα στοιχεία του προληπτικού ελέγχου. Με τον έλεγχο αυτό παρέχεται η δυνατότητα να εκδοθεί προσωρινό φύλλο ελέγχου, χωρίς να αναμένεται να διενεργηθεί τακτικός έλεγχος, για να καταλογιστούν οι φόροι, με τους τυχόν αναλογούντες σε αυτούς πρόσθετους φόρους, που οφείλει να αποδώσει η επιχείρηση στο δημόσιο.

Βασικός στόχος του προσωρινού ελέγχου είναι η άμεση είσπραξη από το δημόσιο φόρων που δεν έχουν αποδοθεί, μεταξύ των οποίων και του οφειλόμενου Φ.Π.Α. και των λοιπών φόρων, τελών ή εισφορών που δεν έχουν παρακρατηθεί ή έχουν παρακρατηθεί ή επιρριφθεί από τις επιχειρήσεις κατά την πραγματοποίηση των συναλλαγών τους με τρίτους στα πλαίσια της επιχειρηματικής δράσης και λειτουργίας τους, χωρίς να έχουν αποδοθεί στις αρμόδιες Δ.Ο.Υ.

Ειδικά, η μη παρακράτηση ή η παρακράτηση και μη απόδοση των φόρων, εκτός του ότι αποστερεί από το δημόσιο σημαντικούς πόρους για την πραγματοποίηση των επιδιώξεών του μέσω των ετήσιων κρατικών προϋπολογισμών, φαλκιδεύει την καλλιέργεια ανταγωνιστικού επιχειρηματικού περιβάλλοντος, τόσο σε επίπεδο ομοειδών επιχειρήσεων όσο και στο σύνολο της οικονομικής δραστηριότητας γενικότερα, με συνέπειες δυσμενείς για την ανάπτυξη της εθνικής οικονομίας. Με τον προσωρινό έλεγχο μπορούν να ελέγχονται μία ή περισσότερες φορολογικές περιόδους ή χρήσεις, καθώς και ένα ή περισσότερα φορολογικά αντικείμενα (π.χ. Φ.Π.Α., παρακρατούμενοι φόροι, φορολογία εισοδήματος κ.λπ).

5.3.2.2. Διαδικασία Ελέγχου

Μετά τη επιλογή της υπόθεσης για έλεγχο, εκδίδεται από τον προϊστάμενο της ελεγκτικής υπηρεσίας εντολή ελέγχου και στη συνέχεια ακολουθεί, κατ' εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 4 του ν. 3610/07, η επίδοση πρόκλησης στο φορολογούμενο επί αποδείξει, προκειμένου εφόσον αυτός το επιθυμεί, να υποβάλει μέσα σε αποκλειστική προθεσμία δέκα (10) ημερών, αρχικές ή συμπληρωματικές δηλώσεις φορολογίας εισοδήματος, Φ.Π.Α. και λοιπών γενικών φορολογιών, τελών και εισφορών.

Στην περίπτωση ανταπόκρισης του φορολογούμενου και υποβολής των σχετικών δηλώσεων, οι προβλεπόμενοι πρόσθετοι φόροι των παραγράφων 1 και 2 του άρθρου 1 του ν. 2523/97 επί εκπρόθεσμων δηλώσεων μειώνονται στο 0.

Μετά την εκπνοή της προαναφερόμενης προβλεπόμενης προθεσμίας, η παραπάνω δυνατότητα του φορολογούμενου παύει να υφίσταται και ακολουθεί έλεγχος της υπόθεσης σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις.

Σε σχέση με τους περιορισμούς που υφίστανται κατά τη διενέργεια προσωρινού φορολογικού ελέγχου, θα πρέπει να σημειωθεί ότι έλεγχος αυτός μπορεί να διενεργείται:

είτε επί μη υποβολής δήλωσης

είτε επί ανακριβούς υποβολής αυτής.

Σε κάθε περίπτωση όμως, οι καταλογιζόμενες στο πλαίσιο του προσωρινού ελέγχου διαφορές φόρων πρέπει να προκύπτουν αποκλειστικά από τα τηρούμενα βιβλία ή από τα εκδοθέντα ή ληφθέντα φορολογικά στοιχεία και λοιπά δικαιολογητικά των εγγραφών του ίδιου του φορολογούμενου και όχι από στοιχεία τρίτων.

Έτσι, με βάση τα παραπάνω, δεν πρέπει να διενεργείται προσωρινός έλεγχος για τον καταλογισμό παντός είδους φόρων, τελών ή εισφορών, μεταξύ άλλων:

- σε περιπτώσεις μη έκδοσης ή ανακριβούς έκδοσης φορολογικών στοιχείων

ή

- σε περιπτώσεις λήψης πλαστών ή εικονικών φορολογικών στοιχείων. Στις περιπτώσεις αυτές υποχρεωτικά διενεργείται τακτικός φορολογικός έλεγχος.

Επί έκδοσης πλαστών ή εικονικών φορολογικών στοιχείων διενεργείται κατά απόλυτη προτεραιότητα τακτικός έλεγχος και μόνο στις εξαιρετικές περιπτώσεις που η εικονικότητα ή η πλαστικότητα είναι καταφανής και αυταπόδεικτη ή αφορά την τρέχουσα χρήση που δεν έχει καταστεί ακόμη ελεγκτέα με τακτικό έλεγχο, μπορεί εξαιρετικά να διενεργείται προσωρινός έλεγχος στη φορολογία Φ.Π.Α.

Πριν από την έναρξη των ελεγκτικών επαληθεύσεων προηγείται η θεώρηση των βιβλίων και στοιχείων της ελεγχόμενης επιχείρησης. Η θεώρηση γίνεται κάτω από την τελευταία εγγραφή στα τηρούμενα υποχρεωτικώς και προαιρετικούς βιβλία και στο αμέσως επόμενο μετά το τελευταίο εκδοθέν φορολογικό στοιχείο. Στη δε πράξη θεώρησης αναγράφεται η υπηρεσία που ενεργεί τον έλεγχο, η ημερομηνία και ώρα πραγματοποίησής του και τα στοιχεία των ελεγκτών.

• Προσωρινός έλεγχος στο Φ.Π.Α

Σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 50 του ν.2859/2000, μπορεί να διενεργηθεί προσωρινός έλεγχος για μία ή περισσότερες φορολογικές περιόδους ή και για όλη τη

διαχειριστική περίοδο, εάν από τα βιβλία και στοιχεία του υπόχρεου διαπιστωθεί ότι αυτός παρέλειψε να δηλώσει ή δήλωσε ανακριβώς τη φορολογητέα αξία που προκύπτει απ' αυτά.

Για τον καταλογισμό της φορολογικής υποχρέωσης εκδίδεται προσωρινή πράξη η οποία περιλαμβάνει τη φορολογητέα αξία που προκύπτει από τα βιβλία και στοιχεία του υπόχρεου, το φόρο που αναλογεί, τις εκπτώσεις του φόρου, καθώς και τον πρόσθετο φόρο.

Ανεξάρτητα από την κατηγορία των βιβλίων και στοιχείων του ελεγχόμενου, διενεργούνται οι ακόλουθες γενικές ελεγκτικές επαληθεύσεις:

Έλεγχος υποβολής δηλώσεων (περιοδικών, εκτάκτων περιοδικών, εκκαθαριστικών, στατιστικών δηλώσεων κλπ)

Έλεγχος δηλώσεων έναρξης, μεταβολών-μετάταξης, οριστικής παύσης εργασιών.

Επιπλέον, διενεργούνται και ειδικές ελεγκτικές επαληθεύσεις, όπως:

- έλεγχος της ορθής σύνταξης και υποβολής των περιοδικών και των εκκαθαριστικών δηλώσεων,
- έλεγχος της ορθής καταχώρησης στα τηρούμενα βιβλία του Φ.Π.Α που αναγράφεται στα ληφθέντα ή εκδοθέντα από τον υπόχρεο φορολογικά στοιχεία,
- έλεγχος της ορθής μεταφοράς πιστωτικού υπολοίπου σε επόμενες φορολογικές περιόδους,
- έλεγχος καταστρατήγησης των υφιστάμενων διατάξεων περί απαλλαγής από Φ.Π.Α,
- έλεγχος της ορθής διενέργειας Pro-rata ή διακανονισμού Φ.Π.Α των εκπτώσεων στις εκκαθαριστικές δηλώσεις, όπου απαιτείται,
- έλεγχος της εφαρμογής των διατάξεων περί παραγραφής του πιστωτικού υπολοίπου Φ.Π.Α.,
 - έλεγχος καταβολής του φόρου που αναλογεί: ο στα αγαθά που αναλήφθηκαν από τον ίδιο τον επιχειρηματία στην περίπτωση της διακοπής των εργασιών ατομικής επιχείρησης,
 - ο στα αγαθά που αναλήφθηκαν από τον εταίρο κατά τη διάλυση της εταιρίας ή την αποχώρησή του και
 - ο στα αγαθά που διατέθηκαν από την επιχείρηση για τις ανάγκες της, για τα οποία έχει εκπέσει το φόρο εισροών κατά την αγορά ή την παραγωγή τους, εφόσον γι' αυτά δεν παρέχεται δικαίωμα έκπτωσης του φόρου καθόσον οι πράξεις αυτές που συνιστούν αυτοπαράδοση αγαθών είναι φορολογητέες,

- έλεγχος για τυχόν περιπτώσεις που απαιτείται καταβολή φόρου με έκτακτη δήλωση,
- έλεγχος ειδικών καθεστώτων Φ.Π.Α.

Σε κάθε περίπτωση, ιδιαίτερα όταν γίνεται υποβολή της περιοδικής δήλωσης μέσω TAXIS-NET γίνεται έλεγχος των δικαιολογητικών καταβολής του Φ.Π.Α. (παραστατικά τραπεζών κ.λ.π.).

• Προσωρινός έλεγχος Φόρου Μισθωτών Υπηρεσιών (Φ.Μ.Υ.)

Με τον έλεγχο του Φ.Μ.Υ εξετάζεται εάν έχει γίνει η ορθή παρακράτηση του φόρου στο εισόδημα από μισθωτές υπηρεσίες. Ελέγχεται και διαπιστώνεται αν έγινε ορθή και παρακράτηση εμπρόθεσμη απόδοση του φόρου στο Δημόσιο, καθώς και εάν διάφορες πρόσθετες παροχές που αποτελούν προσαύξηση αποδοχών των μισθωτών, συνυπολογίσθηκαν με τις κύριες αποδοχές για την παρακράτηση του φόρου.

Προκειμένου ο ελεγκτής να προβεί στις απαραίτητες ελεγκτικές επαληθεύσεις για τον προσδιορισμό του οφειλόμενου φόρου ζητά από την επιχείρηση τις μισθοδοτικές καταστάσεις του Ι.Κ.Α, καθώς και τις θεωρημένες καταστάσεις προσωπικού από τις Υπηρεσίες του Υπουργείου Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας.

Για τις επιχειρήσεις ειδικά που τηρούν βιβλία Γ' κατηγορίας του Κ.Β.Σ ο ελεγκτής προκειμένου να επαληθεύσει το ύψος των αμοιβών που υπόκεινται σε Φ.Μ.Υ, ελέγχει τους αναλυτικούς λογαριασμούς των πρωτοβάθμιων λογαριασμών του Ε.Γ.Λ.Σ. 60, 54 και 55 και επαληθεύει το περιεχόμενο των λογαριασμών αυτών από τις μισθοδοτικές καταστάσεις του Ι.Κ.Α.

• Προσωρινός έλεγχος Φόρου Ελεύθερων Επαγγελματιών

Ο έλεγχος αυτός αφορά τη διαπίστωση της ορθής παρακράτησης και απόδοσης του φόρου που παρακρατείται από τις καταβαλλόμενες ακαθάριστες αμοιβές σε ελεύθερους επαγγελματίες του άρθρου 48 του ν.2238/94. Ειδικότερα ελέγχεται:

- Το είδος της αμοιβής.
- Η ορθή παρακράτηση του φόρου.
- Η εμπρόθεσμη απόδοση των παρακρατηθέντων ποσών στο Δημόσιο.

• Προσωρινός έλεγχος Φόρου Εργολάβων

Ο έλεγχος αφορά την παρακράτηση φόρου στα εισοδήματα εργοληπτών κατασκευής κάθε είδους τεχνικών έργων καθώς και ενοικιαστών δημόσιων, δημοτικών, κοινοτικών ή λιμενικών προσόδων, που υπολογίζεται στην αξία του κατασκευαζόμενου έργου ή του μισθώματος. Ειδικότερα ελέγχεται:

- Το είδος του εισοδήματος.
- Η ορθή παρακράτηση του φόρου.
- Η εμπρόθεσμη απόδοση των παρακρατηθέντων ποσών στο Δημόσιο.

• Προσωρινός έλεγχος Φόρου Αμοιβών Τρίτων

Ο έλεγχος αφορά την παρακράτηση φόρου στις αμοιβές που καταβάλλονται σε τρίτους, εκτός από τα πρόσωπα που αναφέρονται στην παράγραφο 3 του άρθρου 2 του Κ.Β.Σ, για προμήθειες, μεσιτείες, αμοιβές ή άλλες κάθε είδους παροχές μη έμμισθης υπηρεσίας, ενοίκια αυτοκινήτων, μηχανημάτων ή άλλων κινητών πραγμάτων, εφόσον σε αυτές τις περιπτώσεις δεν ορίζεται από τον Κ.Β.Σ η έκδοση αποδεικτικού στοιχείου από το δικαιούχο των αμοιβών αυτών.

Ο φόρος υπολογίζεται στο ακαθάριστο ποσό των αμοιβών, υπολογιζομένου επιπλέον του τέλους χαρτοσήμου 3%, πλέον εισφοράς ΟΓΑ 20%.

Ειδικότερα, ελέγχεται:

- Το είδος των αμοιβών.
- Η ορθή παρακράτηση του φόρου.
- Η ορθή και εμπρόθεσμη απόδοση των παρακρατηθέντων ποσών φόρου, καθώς και των αναλογούντων τελών χαρτοσήμου και εισφοράς ΟΓΑ στο Δημόσιο.

5.3.3. Τακτικός φορολογικός έλεγχος

Αντικείμενο του τακτικού φορολογικού ελέγχου, είναι η επαλήθευση της ακρίβειας των φορολογικών δηλώσεων όλων των φορολογικών αντικειμένων που υποβλήθηκαν από τις επιχειρήσεις, ή σε περίπτωση μη υποβολής ή ανακριβούς υποβολής αυτών, η εξεύρεση της φορολογητέας ύλης και ο προσδιορισμός των φορολογικών υποχρεώσεων που προκύπτουν για τις ελεγχόμενες χρήσεις.

Ο τακτικός έλεγχος στηρίζεται τόσο στα δεδομένα των βιβλίων όσο και σε λοιπά στοιχεία και πληροφορίες που ήδη υφίστανται ή τυχόν διαπιστώνονται ή προκύπτουν κατά την πορεία της ελεγκτικής διαδικασίας, καθώς και σε πληροφορίες ή στοιχεία τρίτων.

Ο τακτικός έλεγχος, επαληθεύει την τήρηση του συνόλου των φορολογικών διατάξεων που έχουν εφαρμογή για κάθε ελεγχόμενη υπόθεση, καθόσον τυχόν παράλειψη καταλογισμού

διαφορών φόρων σε οποιαδήποτε φορολογία, συνεπάγεται και την απώλεια φορολογικών εσόδων για το δημόσιο και την αναποτελεσματικότητα του ελέγχου να επιτύχει την οικειοθελή συμμόρφωση των επιτηδευματιών προς τις υποχρεώσεις τους.

Η πληρότητα ενός τακτικού φορολογικού ελέγχου εξαρτάται από τις ικανότητες και δεξιότητες του ελεγκτή, ο οποίος πρέπει να διαθέτει σφαιρική προσέγγιση και αναλυτική ικανότητα έτσι ώστε κατά την πορεία του ελέγχου μέσω της έρευνάς του να μπορεί, εκτός των άλλων, να εντοπίζει και να αποκαλύπτει τις τυχόν ακολουθούμενες μεθόδους φοροδιαφυγής από τις επιχειρήσεις. Οι διαπιστώσεις και τα αποτελέσματα του τακτικού ελέγχου αποτυπώνονται στην έκθεση ελέγχου, με βάση την οποία γίνονται οι καταλογισμοί των διαφορών φόρων, τελών και εισφορών που προκύπτουν από τον έλεγχο αυτό.

5.3.3.1. Αντικείμενο του τακτικού ελέγχου

Ο τακτικός φορολογικός έλεγχος διενεργείται πάντα μετά τη λήξη της διαχειριστικής περιόδου και της προθεσμίας υποβολής των φορολογικών δηλώσεων και αποσκοπεί στην επαλήθευση της ακρίβειας και της πληρότητας των δηλώσεων όλων των φορολογικών αντικειμένων που υποβλήθηκαν από την επιχείρηση. Πρόκειται δηλαδή για πλήρη, εμπειριστατωμένο, ουσιαστικό και οριστικό φορολογικό έλεγχο, εφόσον με την ολοκλήρωσή του εκκαθαρίζονται όλες οι φορολογικές υποχρεώσεις της επιχείρησης που αποτέλεσαν αντικείμενο του ελέγχου.

Με τον έλεγχο αυτό, αφενός μεν εισπράττονται σημαντικά φορολογικά έσοδα τα οποία συμβάλουν στην ομαλή εκτέλεση του κρατικού προϋπολογισμού, αφετέρου δε επιτυγχάνεται η αύξηση της εθελούσιας συμμόρφωσης των επιτηδευματιών προς τις φορολογικές τους υποχρεώσεις.

Ο τακτικός φορολογικός έλεγχος βασίζεται τόσο στα δεδομένα των βιβλίων και στοιχείων της επιχείρησης όσο και σε λοιπά στοιχεία και πληροφορίες (τέτοια στοιχεία ή πληροφορίες μπορεί να προέρχονται είτε από την ίδια την επιχείρηση, είτε από την ελεγκτική υπηρεσία, είτε από άλλες ελεγκτικές υπηρεσίες του Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών ή από άλλες δημόσιες υπηρεσίες, φορείς, τραπεζικά ιδρύματα κλπ). Πρόκειται για στοιχεία και πληροφορίες που ήδη υφίστανται ή τυχόν διαπιστώνονται ή προκύπτουν κατά την πορεία της ελεγκτικής διαδικασίας, καθώς και για πληροφορίες ή στοιχεία από τρίτες πηγές κ.λπ.

Με άλλα λόγια, κατά τη διενέργεια του τακτικού φορολογικού ελέγχου δεν θα ληφθούν υπόψη μόνο τα δεδομένα των βιβλίων, στοιχείων και των υποβληθέντων από την επιχείρηση φορολογικών δηλώσεων, αλλά θα συνεκτιμηθεί και κάθε άλλο στοιχείο ή πληροφορία που μπορεί να οδηγήσει τον έλεγχο στην εξακρίβωση των πραγματικών

φορολογικών υποχρεώσεων σε περιπτώσεις ανακρίβειας των δηλώσεων ή μη επίδοσης αυτών.

5.3.3.2. Κριτήρια επιλογής υποθέσεων ελέγχου

Στην πράξη είναι αδύνατον οι ελεγκτικές αρχές να ελέγχουν το σύνολο των ανέλεγκτων κάθε φορά υποθέσεων, καθόσον υφίσταται περιορισμός τόσο στους ανθρώπινους πόρους, όσο και στην τεχνική υποδομή.

Έτσι επιδιώκεται ο έλεγχος επιλεγμένου αριθμού φορολογουμένων κατά τρόπο που ο αριθμός αυτός να αντιπροσωπεύει το μεγαλύτερο δυνατό ποσοστό της συνολικής φορολογητέας ύλης ή της συνολικής πιθανολογούμενης φοροδιαφυγής.

Για το σκοπό αυτό η φορολογική διοίκηση έχει θεσπίσει συγκεκριμένα κριτήρια βάσει των οποίων επιλέγονται οι φορολογούμενοι που θα ελεγχθούν με τακτικό φορολογικό έλεγχο. Με βάση την υπουργική απόφαση (ΠΟΛ. 1037/05, βλ. Παράρτημα), οι υποθέσεις φορολογίας εισοδήματος και λοιπών φορολογιών των φορολογουμένων επιλέγονται για τακτικό έλεγχο με βάση τα παρακάτω κριτήρια:

- Όταν υπάρχουν ουσιαστικές παραβάσεις του ΚΒΣ ή δελτία πληροφοριών ή άλλα στοιχεία για φοροδιαφυγή.
- Όταν δεν υποβλήθηκαν δηλώσεις φορολογίας εισοδήματος, ΦΠΑ ή άλλων φορολογικών αντικειμένων.
- Όταν υφίστανται μεγάλα πιστωτικά υπόλοιπα ΦΠΑ που δεν δικαιολογούνται από το αντικείμενο δραστηριότητας της επιχείρησης.
- Σε περιπτώσεις κατάσχεσης βιβλίων και στοιχείων ή φορολογικών ταμειακών μηχανών ή φορολογικών μηχανισμών.
- Σε περιπτώσεις απώλειας βιβλίων και στοιχείων ή φορολογικών ταμειακών μηχανών ή φορολογικών μηχανισμών.
- Όταν επιχειρήσεις παροχής υπηρεσιών ή ελεύθεροι επαγγελματίες έχουν δηλώσει μεγάλα ποσά δαπανών.
- Όταν τα καθαρά κέρδη δεν προσδιορίστηκαν κατά τις κείμενες διατάξεις ή δεν εφαρμόστηκε ο προβλεπόμενος συντελεστής καθαρών κερδών εφόσον προβλέπεται ο εξωλογιστικός προσδιορισμός τους.
- Όταν υπάρχει αδικαιολόγητη διαφορά μεταξύ συμπληρωματικών στοιχείων των δηλώσεων φορολογίας εισοδήματος (έντυπο Ε3) και δηλώσεων ΦΠΑ.

- Όταν έστω και σε μία από τις εκκρεμείς διαχειριστικές περιόδους δηλώθηκε ζημία από την εκμετάλλευση της επιχείρησης ή από την άσκηση του ελεύθερου επαγγέλματος.

- Σε περιπτώσεις επιχειρήσεων που από τις υποβληθείσες δηλώσεις προκύπτει χαμηλός συντελεστής μικτού και καθαρού κέρδους.

- Όταν έγινε χρήση αναπτυξιακών νόμων.

- Σε περιπτώσεις επιχειρήσεων που έχουν τύχει απαλλαγής από το ΦΠΑ βάσει συγκεκριμένων διατάξεων.

- Όταν κατά τον πρώτο χρόνο λειτουργίας της επιχείρησης εμφανίζονται υπέρογκα ποσά ενδοκοινοτικών συναλλαγών ή δυσανάλογα τέτοια ποσά σε σχέση με τον συνήθη ετήσιο κύκλο εργασιών της.

- Όταν κατά το χρόνο επιλογής για έλεγχο υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία στην αρμόδια ελεγκτική υπηρεσία για επαναλαμβανόμενες αιτήσεις από άλλα κράτη μέλη για αμοιβαία συνδρομή, βάσει των διατάξεων του Κανονισμού (ΕΚ) 1798/2003.

- Σε δηλώσεις των οποίων επίκειται ο χρόνος παραγραφής, με τα μεγαλύτερα εισοδήματα.

- Σε δηλώσεις με τα μεγαλύτερα ακαθάριστα εισοδήματα από κάθε κατηγορία.

Τα παραπάνω κριτήρια επιλογής υποθέσεων για έλεγχο εφαρμόζονται για την κατά προτεραιότητα επιλογή των εκκρεμών υποθέσεων.

Ανεξάρτητα από τα πιο πάνω κριτήρια επιλογής, υποχρεωτικά ελέγχονται υποθέσεις όταν αυτό ορίζεται από ειδικές διατάξεις (π.χ. ελέγχονται υποχρεωτικά επιχειρήσεις που υποβάλουν αίτηση για εισαγωγή των μετοχών τους στο Χρηματιστήριο Αθηνών, επιχειρήσεις που αιτούνται επιστροφή πιστωτικού υπολοίπου Φ.Π.Α. και διαπιστώνεται ότι έχουν υποπέσει στις ουσιαστικές παραβάσεις Κ.Β.Σ. κλπ).

Η επιλογή των υποθέσεων που θα ελεγχθούν γίνεται με ευθύνη των προϊσταμένων των ελεγκτικών υπηρεσιών σε συνεργασία με τους Υποδιευθυντές ελέγχου, καθώς και τους προϊσταμένους των τμημάτων ή των εποπτειών ελέγχου.

Ακόμη, ποσοστό έως και 10% (0% έως και 10%) των επιλεγόμενων για έλεγχο υποθέσεων επιλέγεται από τυχαίο δείγμα φορολογουμένων, για τους οποίους δεν συντρέχουν τα προαναφερόμενα κριτήρια, με την προϋπόθεση ότι πρόκειται για υποθέσεις με δύο τουλάχιστον εκκρεμείς διαχειριστικές περιόδους.

5.3.3.3. Διαδικασία Ελέγχου

Μετά τη επιλογή της υπόθεσης για έλεγχο, εκδίδεται από τον προϊστάμενο της ελεγκτικής υπηρεσίας εντολή ελέγχου και στη συνέχεια ακολουθεί, κατ' εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 4 του ν. 3610/07, η επίδοση μαζί με την εντολή ελέγχου πρόκλησης στο φορολογούμενο επί αποδείξει, προκειμένου εφόσον αυτός επιθυμεί, να υποβάλει μέσα σε αποκλειστική προθεσμία δέκα (10) ημερών, αρχικές ή συμπληρωματικές δηλώσεις φορολογίας εισοδήματος, Φ.Π.Α. και λοιπών γενικώς φορολογιών, τελών και εισφορών.

Στην περίπτωση ανταπόκρισης του φορολογούμενου και υποβολής των σχετικών δηλώσεων, οι προβλεπόμενοι πρόσθετοι φόροι των παραγράφων 1 και 2 του άρθρου 1 του ν. 2523/97 επί εκπρόθεσμων δηλώσεων μειώνονται στο 0. Μετά την εκπινοή της προαναφερόμενης προβλεπόμενης προθεσμίας, η παραπάνω δυνατότητα του φορολογούμενου παύει να υφίσταται και ακολουθεί έλεγχος της υπόθεσης σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις.

Για τον τακτικό έλεγχο στη φορολογία εισοδήματος σχετικές είναι οι διατάξεις του άρθρου 66 του ν.2238/94, για τον έλεγχο ΦΠΑ οι διατάξεις του άρθρου 48 του ν. 2859/2000 και για τον ΚΒΣ οι διατάξεις του άρθρου 36 του Π.Δ. 186/92.

Ειδικότερα, ο προϊστάμενος της ελεγκτικής αρχής ελέγχει την ακρίβεια των δηλώσεων που έχουν υποβληθεί και προβαίνει σε έρευνα για την εξακρίβωση των υπόχρεων που δεν έχουν υποβάλει δήλωση.

Για αυτό το σκοπό δικαιούται να:

- ζητά από το φορολογούμενο να δώσει μέσα σε σύντομη και τακτή προθεσμία τις αναγκαίες διευκρινίσεις και να προσκομίσει κάθε στοιχείο ή πληροφορία που να είναι χρήσιμη για τον καθορισμό των φορολογικών του υποχρεώσεων,
- ζητά από τις δημόσιες ή δημοτικές και κοινοτικές αρχές, τα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, τις τράπεζες, τις ιδιωτικές επιχειρήσεις και γενικά από φορέα ή επαγγελματική οργάνωση οποιοσδήποτε πληροφορίες θεωρεί αναγκαίες για τη διευκόλυνση του έργου του,
- καλεί οποιοδήποτε πρόσωπο και ζητά από αυτό εγγράφως πληροφορίες που είναι αναγκαίες για τη διευκόλυνση του έργου του,
- ενεργεί οποιαδήποτε επιτόπια εξέταση που θα κρίνει αναγκαία και
- ενεργεί ελεγκτικές επαληθεύσεις στα βιβλία και στοιχεία φορολογούμενου που υπάγεται στην αρμοδιότητα άλλου προϊσταμένου δημόσιας οικονομικής υπηρεσίας, που έχει την έδρα του στην ίδια πόλη ή στον ίδιο νομό, για να διαπιστώνει την ακρίβεια των δεδομένων των στοιχείων και βιβλίων φορολογούμενου που υπάγεται στη δική του αρμοδιότητα.

Σημειώνεται ότι ο έλεγχος του αντισυμβαλλόμενου φορολογούμενου περιορίζεται στη διαδικασία διασταύρωσης στοιχείων που φέρεται ως εκδότης ή λήπτης αυτών, με τα δεδομένα των βιβλίων και στοιχείων του.

5.3.3.4. Ειδικοί Έλεγχοι

Σε περιπτώσεις όπου με ειδικές διατάξεις νόμων καθορίζονται συγκεκριμένες υποχρεώσεις ή τίθενται προϋποθέσεις για την τήρηση των διατάξεων αυτών εκ μέρους των επιχειρήσεων, διενεργούνται ειδικοί φορολογικοί έλεγχοι για την επαλήθευση της ορθής εφαρμογής των διατάξεων αυτών, την τήρηση των προϋποθέσεων και την εκπλήρωση όλων των υποχρεώσεων που πηγάζουν από τις διατάξεις αυτές (π.χ. έλεγχος ορθής εφαρμογής αναπτυξιακών νόμων, έλεγχος αναπροσαρμογής της αξίας των ακινήτων, έλεγχος υπεραξίας κλπ).

Οι διαπιστώσεις των ελέγχων αυτών αποτυπώνονται σε ιδιαίτερες εκθέσεις ελέγχου προκειμένου να καταλογιστούν οι τυχόν διαφορές φόρων (Πιερής Μ., Κουτσούκος Χ., Χαλβατσιώτης Δ., Μανουσάκης Ι., Τρυποσκούφης Θ., 2008).

5.3.3.5. Έννοια του ουσιαστικού ελέγχου – Χαρακτηρισμός βιβλίων και στοιχείων

Ουσιαστικός έλεγχος είναι το μέρος εκείνο της ελεγκτικής διαδικασίας που πραγματοποιείται στα τηρηθέντα βιβλία και στοιχεία προκειμένου να διαπιστωθεί:

α. Αν η τήρηση των βιβλίων και η έκδοση των στοιχείων έγινε σύμφωνα με τις διατάξεις του Κ.Β.Σ., με τις παραδεκτές αρχές της λογιστικής επιστήμης, αν είναι δυνατή η διενέργεια ελεγκτικών επαληθεύσεων στις συναλλαγές που έχουν καταχωρηθεί, καθώς και στα αποτελέσματα που προκύπτουν από αυτά.

β. Αν τα δεδομένα της συναλλακτικής δραστηριότητας που προκύπτουν από τα βιβλία που τηρήθηκαν, από τα στοιχεία που εκδόθηκαν, καθώς και από τα στοιχεία που λήφθηκαν από τρίτους, είναι αληθή και ακριβή και περιλαμβάνουν τη συνολική συναλλακτική κίνηση της ελεγχόμενης χρήσης.

Με βάση τα αποτελέσματα του ουσιαστικού φορολογικού ελέγχου και ανάλογα με τη σοβαρότητα και την έκταση των πράξεων και παραλήψεων που διαπιστώθηκαν, τα βιβλία και στοιχεία της ελεγχόμενης χρήσης θα χαρακτηριστούν ως:

Α) επαρκή και ακριβή, εφόσον δεν διαπιστώθηκαν παραλήψεις που να καθιστούν αδύνατες τις ελεγκτικές επαληθεύσεις ή πράξεις και παραλήψεις που να επηρεάζουν σημαντικά ή να καθιστούν αντικειμενικά αδύνατο το λογιστικό προσδιορισμό των φορολογικών υποχρεώσεων,

Β) ανεπαρκή, εφόσον διαπιστωθούν πράξεις ή παραλήψεις που καθιστούν αδύνατες τις ελεγκτικές επαληθεύσεις,

Γ) ανακριβή, εφόσον διαπιστώθηκαν πράξεις ή παραλήψεις οι οποίες επηρεάζουν σημαντικά ή καθιστούν αντικειμενικά αδύνατο το λογιστικό προσδιορισμό των φορολογικών υποχρεώσεων της επιχείρησης.

Σε περίπτωση που τα βιβλία και στοιχεία της επιχείρησης κριθούν από τον έλεγχο ως επαρκή και ακριβή, το αποτέλεσμα προσδιορίζεται λογιστικά, με την προσθήκη τυχόν λογιστικών διαφορών, κατά τα προβλεπόμενα από τις σχετικές διατάξεις του Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος.

Σε περίπτωση που από τον ουσιαστικό έλεγχο προκύψουν παραλείψεις ή παρατυπίες που σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 30 του Π.Δ. 186/92 επηρεάζουν το κύρος και την αποδεικτική δύναμη των βιβλίων και στοιχείων της επιχείρησης και καθιστούν αυτά ανεπαρκή ή ανακριβή, το αποτέλεσμα της ελεγχόμενης χρήσης προσδιορίζεται εξωλογιστικά σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 30 και 32 του Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος.

Σημειώνεται ότι μπορούμε να διακρίνουμε δύο πτυχές του εξωλογιστικού προσδιορισμού:

- Στον εξωλογιστικό προσδιορισμό που δεν οφείλεται σε υπαιτιότητα της επιχείρησης, αλλά στην ίδια τη φύση των τηρούμενων βιβλίων. Αυτό ισχύει πάντοτε για τις επιχειρήσεις που τηρούν βιβλία Α' κατηγορίας του Κ.Β.Σ., τα οποία εξ ορισμού είναι ανεπαρκή για να προσδιορίσουν λογιστικό αποτέλεσμα.

- Στον εξωλογιστικό προσδιορισμό που οφείλεται σε ουσιαστικές αδυναμίες και παραλήψεις των τηρούμενων βιβλίων (ανεπάρκεια - ανακρίβεια).

Στη συνέχεια παρατίθενται οι λόγοι που σύμφωνα με τη φορολογική νομοθεσία (άρθρο 30 του Κ.Β.Σ., όπως αυτό ισχύει σήμερα) οδηγούν σε ανεπάρκεια ή ανακρίβεια:

Τα βιβλία και στοιχεία Β' και Γ' κατηγορίας του Κ.Β.Σ. κρίνονται ανεπαρκή όταν ο υπόχρεος διαζευκτικά ή αθροιστικά:

- δεν τηρεί ή δεν διαφυλάσσει το βιβλίο παραγωγής - κοστολογίου ή το βιβλίο τεχνικών προδιαγραφών ή το βιβλίο ή δελτίο ποσοτικής παραλαβής που ορίζεται από την παράγραφο 1 του άρθρου 10 του Κ.Β.Σ.,

- τηρεί ή εκδίδει ή διαφυλάσσει τα βιβλία και στοιχεία του Κ.Β.Σ. κατά τρόπο που αντιβαίνει τις διατάξεις αυτού ή τηρεί βιβλία κατηγορίας κατώτερης εκείνης στην οποία εντάσσεται,

- λαμβάνει εικονικά ως προς τον αντισυμβαλλόμενο φορολογικά στοιχεία διακίνησης ή αξίας,

- εξοφλεί τιμολόγια αξίας 15.000 ευρώ και άνω με τρόπο διαφορετικό από τον οριζόμενο.

- δεν συντάσσει και δεν καταχωρεί στο βιβλίο απογραφών τον Πίνακα Φορολογικών Αποτελεσμάτων χρήσης, που ορίζεται από την περίπτωση Γ' της παραγράφου 7 του άρθρου 7 του Κ.Β.Σ. ή συντάσσει τον πίνακα αυτόν ανακριβώς.

Όπως αναφέρθηκε, για τα βιβλία Α' κατηγορίας του Κ.Β.Σ. δεν τίθεται θέμα ανεπάρκειας, καθόσον τα βιβλία αυτά είναι από τη φύση τους ανεπαρκή και δεν προσδιορίζουν λογιστικό αποτέλεσμα.

1) Τα βιβλία και στοιχεία Α' κατηγορίας του Κ.Β.Σ. κρίνονται ανακριβή όταν ο επιτηδευματίας:

- δεν καταχωρεί ή καταχωρεί ανακριβώς σ' αυτά αγορές ή καταχωρεί αγορές που δεν έχουν πραγματοποιηθεί και δεν έχει εκδοθεί φορολογικό στοιχείο,

- δεν εκδίδει ή εκδίδει ανακριβή ή εικονικά ή πλαστά ως προς την ποσότητα ή την αξία ή ως προς τον αντισυμβαλλόμενο φορολογικά στοιχεία διακίνησης και αξίας ή λαμβάνει ανακριβή ή εικονικά ως προς την ποσότητα ή την αξία τέτοια στοιχεία, εμφανίζει αθροιστικά λάθη,

- δεν διαφυλάσσει, ή δεν επιδεικνύει στον τακτικό φορολογικό έλεγχο, εντός τακτού ευλόγου χρόνου, που ορίζεται με σημείωμα της αρμόδιας Δ.Ο.Υ., κατά περίπτωση, το βιβλίο αγορών, τα συνοδευτικά στοιχεία των αγαθών, καθώς και τα προβλεπόμενα από τον Κ.Β.Σ. παραστατικά, με τα οποία ενεργούνται οι πρωτογενείς εγγραφές, ανεξάρτητα από τις διαχειριστικές περιόδους στις οποίες αυτά αφορούν.

Σε αυτή την περίπτωση δεν εμπίπτει η μη διαφύλαξη και επίδειξη των βιβλίων και στοιχείων, η οποία οφείλεται σε λόγους αποδεδειγμένης ανωτέρας βίας.

- νοθεύει τα φορολογικά στοιχεία,

- δεν τηρεί το βιβλίο Αγορών.

Για να κριθούν τα βιβλία Α' κατηγορίας του Κ.Β.Σ. ανακριβή από τον τακτικό φορολογικό έλεγχο, θα πρέπει οι παραπάνω πράξεις ή παραλήψεις να επηρεάζουν σημαντικά τα οικονομικά μεγέθη των βιβλίων της χρήσης στην οποία αναφέρονται.

2) Τα βιβλία και τα στοιχεία Β' και Γ' κατηγορίας κρίνονται ως ανακριβή όταν ο υπόχρεος διαζευκτικά ή αθροιστικά:

• δεν εμφανίζει στα βιβλία του έσοδα ή έξοδα, ή εμφανίζει αυτά ανακριβώς, ή εμφανίζει έξοδα που δεν έχουν πραγματοποιηθεί και δεν έχει εκδοθεί για αυτά φορολογικό στοιχείο,

• δεν καταχωρεί στο βιβλίο απογραφών αποθέματα ή καταχωρεί αυτά ανακριβώς ως προς την ποσότητα,

• δεν εκδίδει ή εκδίδει ανακριβή, ή εικονικά, ή πλαστά ως προς την ποσότητα ή την αξία ή τον αντισυμβαλλόμενο, φορολογικά στοιχεία διακίνησης ή αξίας, ή λαμβάνει ανακριβή ή εικονικά ως προς την ποσότητα ή την αξία τέτοια στοιχεία,

• δεν εμφανίζει την πραγματική κατάσταση της επιχείρησής του, για τον επιτηδευματία που τηρεί βιβλία της Γ' κατηγορίας,

• δεν τηρεί ή δεν διαφυλάσσει ή δεν επιδεικνύει στον τακτικό φορολογικό έλεγχο τα πρόσθετα βιβλία της παραγράφου 5 του άρθρου 10 του ΚΒΣ, ή δεν καταχωρεί τις συναλλαγές ή καταχωρεί σ' αυτά ανακριβώς τα στοιχεία που προσδιορίζουν το ύψος της συναλλαγής,

• δεν διαφυλάσσει, ή δεν επιδεικνύει στον τακτικό φορολογικό έλεγχο, εντός τακτού ευλόγου χρόνου, που ορίζεται με σημείωμα της αρμόδιας Δ.Ο.Υ., κατά περίπτωση, το ισοζύγιο γενικού - αναλυτικών καθολικών ή τη μηνιαία κατάσταση του βιβλίου εσόδων - εξόδων επί μηχανογραφικής τήρησης των βιβλίων ή τα θεωρημένα ημερολόγια και το θεωρημένο βιβλίο εσόδων - εξόδων επί χειρόγραφης τήρησης, τα συνοδευτικά στοιχεία των αγαθών, καθώς και τα προβλεπόμενα από τον Κ.Β.Σ. παραστατικά, με τα οποία ενεργούνται οι πρωτογενείς εγγραφές, ανεξάρτητα από τις διαχειριστικές περιόδους στις οποίες αυτά αφορούν. Σε αυτή την περίπτωση δεν εμπίπτει η μη διαφύλαξη και επίδειξη των βιβλίων και στοιχείων, η οποία οφείλεται σε λόγους αποδεδειγμένης ανωτέρας βίας.

• νοθεύει τα φορολογικά στοιχεία,

• εμφανίζει αθροιστικά λάθη στο βιβλίο εσόδων - εξόδων, στη μηνιαία κατάσταση του βιβλίου εσόδων - εξόδων, καθώς και στο βιβλίο απογραφών,

• δεν τηρεί κατά περίπτωση τα ημερολόγια ή το ισοζύγιο του γενικού - αναλυτικών καθολικών ή το βιβλίο εσόδων - εξόδων ή τη μηνιαία κατάσταση του βιβλίου εσόδων - εξόδων ή δεν τηρεί ή δεν διαφυλάσσει το βιβλίο αποθήκης ή τις καταστάσεις της ποσοτικής καταχώρισης των αποθεμάτων ή το βιβλίο απογραφών όταν δεν συντάσσονται τέτοιες καταστάσεις. Οι παραπάνω πράξεις ή οι παραλείψεις για να οδηγήσουν σε εξωλογιστικό προσδιορισμό των αποτελεσμάτων της επιχείρησης (ανεπάρκεια ή ανακρίβεια βιβλίων), πρέπει να είναι μεγάλης έκτασης σε σχέση με τα

οικονομικά μεγέθη των βιβλίων, ώστε να τα επηρεάζουν σημαντικά. Σε κάθε περίπτωση δεν λαμβάνεται ως ανακρίβεια η υπερέτιμηση ή υποτίμηση κατά την απογραφή των εμπορεύσιμων περιουσιακών στοιχείων, η καταχώρηση εσόδου ή εξόδου σε χρήση άλλη από εκείνη που αφορά, όταν από τα εμφανιζόμενα αθροιστικά λάθη στο βιβλίο εσόδων - εξόδων, στη μηνιαία κατάσταση του βιβλίου εσόδων - εξόδων, καθώς και στο βιβλίο απογραφών, δεν μειώνεται το λογιστικό αποτέλεσμα καθώς και στις περιπτώσεις που γίνεται αποτίμηση των αποθεμάτων με τρόπο διαφορετικό από τον προβλεπόμενο. Εφόσον όμως ζητηθεί από το φορολογικό έλεγχο είναι δυνατή η σύνταξη κατάστασης αποτίμησης με τον οριζόμενο τρόπο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο

Συμπεράσματα – Προτάσεις

Κατά την εκπόνηση της πτυχιακής εργασίας, η εξέταση της υπάρχουσας βιβλιογραφίας, των νόμων καθώς και διαφόρων ερευνών που εξετάζουν το θέμα της φοροδιαφυγής κατέδειξαν το πραγματικό μέγεθος του φαινομένου.

Σήμερα η Ελλάδα ταλανίζεται από μία έντονη οικονομική κρίση και η εσωτερική αναδιάρθρωση του δημοσίου τομέα μαζί με την εξεύρεση πόρων, αποτελούν βασικό στόχο της εφαρμόζουσας κυβερνητικής πολιτικής. Η εφαρμογή εντατικών φορολογικών ελέγχων με στόχο την πάταξη της φοροδιαφυγής αποτελούν ένα μέτρο που αν δεν συνδυαστεί με την αλλαγή νοοτροπίας των Ελλήνων, δεν πρόκειται να στεφθεί με επιτυχία.

Η ελληνική κυβέρνηση με σταθερά βήματα προχωρά στη λήψη πολλών μέτρων, όπως στην αντικατάσταση Προϊσταμένων Δ.Ο.Υ. (Δημοσίων Οικονομικών Υπηρεσιών), όπου σημειώθηκαν καθυστερήσεις στην απόδοση εσόδων και σημαντικές αποκλίσεις στην επίτευξη των στόχων τους. Επιπλέον, αν και εντείνει τους εξονυχιστικούς ελέγχους και τις διασταυρώσεις στοιχείων, σύμφωνα με έρευνες, ένας στους δύο νέους Έλληνες δηλώνει πρόθυμος να φοροδιαφύγει αν του δοθεί η ευκαιρία. Αυτό σημαίνει ότι, πρώτα απ' όλα πρέπει να δοθεί έμφαση στην Παιδεία και στην Εκπαίδευση των νέων για να αλλάξει η νοοτροπία των Ελλήνων.

Επιπλέον, είναι απαραίτητο να ληφθούν μέτρα που θα περιορίσουν τη διαφθορά στις συναλλαγές των Ελλήνων με το Δημόσιο. Επιβάλλεται η στρατηγική που θα εφαρμοστεί να διακρίνεται από αναπτυξιακή προοπτική. Ο συνεχής εντοπισμός οικονομικών πράξεων που δεν καταγράφονται και βοηθούν να καταγράφεται σημαντική φοροδιαφυγή σε πολλά επαγγέλματα (π.χ. ιατρών, δικηγόρων) είναι ένα απαραίτητο μέτρο, όπως και η λήξη της ομηρίας των επιχειρήσεων με την τήρηση βιβλίων πέρα της δεκαπενταετίας.

Προτείνεται, επίσης, ο έλεγχος του «πόθεν έσχες» κρίσιμων επαγγελματιών της Δημόσιας Διοίκησης (Πολεοδομίες, Τελωνεία, Εφορίες, Ιατρών κ.λπ) και η ανάρτηση ισολογισμών Α.Ε στο site του Υπουργείου Οικονομικών ή στο site των Επιμελητηρίων.

Κατά την αξιολόγηση της υπάρχουσας κατάστασης και της πρότασης μέτρων για αναστροφή του κλίματος, πρέπει να ληφθεί υπόψη η ανεπάρκεια της δημόσιας διοίκησης που πολλές φορές επέχει θέση κινήτρου για την ανάπτυξη παραοικονομικών δραστηριοτήτων. Σύμφωνα με τον Καλυβιανάκη (1993), η έλλειψη κατάλληλου θεσμικού πλαισίου, οι ατέρμονες γραφειοκρατικές διατυπώσεις και οι αργοπορίες που παρατηρούνται, είναι

ασυμβίβαστες με την ταχύτητα και την πολυπλοκότητα της σύγχρονης οικονομικής δραστηριότητας και οδηγούν πολύ συχνά σε παρατυπίες.

Μία άλλη πρόταση, είναι η αξιολόγηση της ποιότητας και της ποσότητας της εργασίας των δημοσίων υπαλλήλων και ταυτόχρονα η λήψη άμεσων μέτρων για την καταπολέμηση της μάλιστα του παραεμπορίου που πλήττει ιδιαίτερα την ελληνική βιοτεχνία.

Προτείνεται, επίσης, η ενίσχυση των τεκμηρίων καθώς και ο περιορισμός των συναλλαγών με μετρητά. Έτσι, δεν θα μπορεί να κυκλοφορεί το «μαύρο χρήμα» καθώς οι συναλλαγές θα παρακολουθούνται, θα καταγράφονται και θα συσχετίζονται με τις εισοδηματικές δηλώσεις των φορολογουμένων.

Μέσα σε αυτό το πνεύμα, προτείνεται να επιτραπεί στις Υπηρεσίες του Υπουργείου Οικονομικών να έχουν πρόσβαση στα τραπεζικά στοιχεία των φορολογουμένων. Έτσι, δεν θα μπορούν οι φορολογούμενοι να αποκρύπτουν στοιχεία και κυρίως να πιστεύουν ότι υπάρχουν τρόποι να αποκρύπτουν επιτυχώς το εισόδημά τους.

Ένα σημαντικό βήμα για την πάταξη της φοροδιαφυγής είναι και ο έλεγχος των συναλλαγών μεταξύ εταιριών offshore. Πρόσφατα ήρθαν στην επιφάνεια πολλές περιπτώσεις εταιριών που φοροδιαφεύγουν και χρησιμοποιούν εταιρίες offshore. Προκειμένου η νέα φορολογική πολιτική να είναι αποτελεσματική θα πρέπει να βρει τρόπους να ελέγξει και να φορολογήσει τις εν λόγω εταιρίες.

Ολοκληρώνοντας, πρέπει να υπογραμμίσουμε το γεγονός ότι ακρογωνιαίος λίθος όλων των μέτρων, είναι ο περιορισμός της σπατάλης του δημοσίου χρήματος το οποίο αφενός επιδεινώνει την ήδη δυσμενή οικονομική θέση της χώρας και αφετέρου, διακυβεύει την εμπιστοσύνη των πολιτών στην ισχύ των μέτρων και στο κατά πόσο καλείται το σύνολο των Ελλήνων πολιτών να προχωρήσει στις ίδιες θυσίες.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Βαρβαρέσος Κ.(2003) «Εκθεσις επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος»
2. Μπάρμπας Ν. (2008) «Φορολογία Εισοδήματος»
3. Τσιάτουρας Φ.(2011) «Φορολογία Εισοδήματος Φυσικών και Νομικών Προσώπων, ενημέρωση μέχρι τον Ν.3943/31.03.2011»
4. Καραγιώργης Θ., Γεώργιος Γεωργίου, (2003) «Λογιστική Εταιριών και Φορολογία Εισοδήματος»
5. Τατσος Ν. (2001) «Παραοικονομία και Φοροδιαφυγή στην Ελλάδα»
6. Εθνικό επιχειρησιακό πρόγραμμα καταπολέμησης της Φοροδιαφυγής 2011- 2013
7. Μανεισιώτης Μ (1991) «Η φοροδιαφυγή στην Ελλάδα, τα δημόσια οικονομικά στην Ελλάδα, το οικονομικό»
8. Γκουμπανιτσάς Γ. « Οικονομική ανάλυση του φαινομένου της φοροδιαφυγής»
9. Παλαιοδήμος Γ. (2006) «Συγκρίνοντας τα Φορολογικά Συστήματα στην Ε.Ε»
10. Παυλικά Α. (2001) « Φοροδιαφυγή: Γάγγραινα που πρέπει να αντιμετωπιστεί»
11. Πιερής Μ., Κουτσούκος Χ., Χαλβατσιώτης Δ., Μανουσάκης Ι., Τρυποσκούφης Θ., (2008) «Οδηγός Φορολογικού Ελέγχου»

Πηγές από Ιστοσελίδες

- www.eurostat.com
- Υπουργείο Οικονομικών: www.minfin.gr
- www.statistics.gr